ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

Μ. Β. Αρ. 32

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ,, ΑΡ. 6

98

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ 19 15

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

80

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1878

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Η "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ,,
ΑΘΗΝΑΙ 14 α, ΟΔΟΣ ΓΑΜΒΕΤΤΑ, 14 α,
1925

ΝΕΑΥΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

9/6
Μ. Β. Αρ. 32

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

Πολλὲς φορὲς μὲ συγκίνηση θυμώταν καὶ τὴν πόλη ποὔμεναν οἱ γονεῖς του καὶ ὅπου εἶχε ἀνατραφεῖ, εἶχε μεγαλώσει. Ἂν καὶ ποτέ, ποτὲ δὲν τοῦ εἶχε ἀρέσει..

Ἐκεῖ, σ' αὐτὴν τὴν πόλη, δὲν ὑπῆρχανε μέγαρα πολλά, ἀλλὰ λιγοστά, οὔτε πλῆθος ἄπειρο νὰ τρέχει σὲ πλατιοὺς δρόμους, καὶ οὔτε γινόταν ὁ θόρυβος τῶν τραμ, τῶν ἁμαξῶν. Αὐτὴ ἔμοιαζε μὲ πόλη, ποὺ τῆς ἔχουνε φύγει οἱ περισσότεροι κάτοικοί της, ὅπως γίνεται ὅταν πέφτει κάποια μεγάλη ἀρρώστια, καὶ εἶνε σχεδὸν ἔρημη.

Οἱ διαβάτες λιγοστοὶ στοὺς βρωμεροὺς δρόμους, καὶ μιὰ ἡσυχία, νέκρα σχεδόν, βατίλευε μεγάλη. Ὅταν ὅμως προχωροῦτε κανεὶς στὴν ἀγορά, ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸ λιμάνι, ἐκεῖ θἄκουγε θόρυβο μεγάλο ἀπ' τὶς φωνὲς τῶν πουλητῶν, τῶν βαρκάριδων, ἀπ' τὰ βαπόρια ποὺ ξεφόρτωναν καὶ ἀπ' τοὺς κρότους τῶν κάρρων.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ πάλι, ἂν προχωροῦτε, θἄπεφτε σὲ κάτι δρόμους βρώμικους πολύ, καὶ μαύρους, κατάμαυρους, ποὺ θἄχαν τὴν ἴδια ἐρημιὰ μὲ τοὺς ἄλλους δρόμους τῆς πόλης. Ἐκεῖ ὅμως θἄκουγε τότε ἕνα

θόρυβο σατανικὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ κάτι μαυρισμένα χτίρια μακρυά, ἀσωβάτιστα, μὲ κάτι ψηλούς, πανύψηλους λαιμούς, σὰ λαιμοὺς τεράτων μυθικῶν, ἀποκεφαλισμένων, ποὺ ξερνοῦσαν, ἔχυναν ἀντὶ αἷμα, μαῦρο καπνό.

Εἶταν τὰ ἐργοστάσια ποὺ κλείνανε μέσα τους τὴ ζωή, τὴν κίνηση.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι σαὐτὴν τὴν πόλη, δουλεύανε, δουλεύανε ἀπ' τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδι. Πρὶν ἀκόμα τὸ βαθὺ σκοτάδι φύγει, τὰ βραχνὰ σφυρίγματα τῶν ἐργοστασίων θἀρχίζανε νὰ καλοῦν τοὺς ἐργάτες, γέρους, νέους, κορίτσια, γυναῖκες, στὴ δουλειά. Καὶ μετά, ὅταν σωπάζανε, στοὺς δρόμους τοὺς ὑγρούς, θὰ γινότανε μιὰ κίνηση μεγάλη. Χιλιάδες ἄντρες, παιδιά, γυναῖκες, κορίτσια κι' ἀκόμα γέροι μὲ κάτασπρα μαλλιά, τρέχανε βιαστικοὶ στὴν πρόσκληση τῶν βραχνῶν σφυριγμάτων, ἢ τῶν βραχνῶν φωνῶν ποὺ τοὺς εἶχαν καλέσει.

Ὁ ἥλιος ποτὲ δὲν ἔβλεπε, ἢ ποτὲ δὲν εἶχε δεῖ αὐτὴν τὴν κίνηση. Ὅταν ἔβγαινε θὰ φώτιζε ἔρημους δρόμους.

Καὶ ὅταν τὸ σκοτάδι ἔπεφτε, πάλι θὰ γινόταν αὐτὴ ἡ κίνηση στοὺς δρόμους, πάλι ἡ μυρμιγκιὰ τῶν ἐργατῶν θὰ τοὺς πλημμυροῦσε. Κἔμοιαζε ἡ κίνηση αὐτὴ σὰ ρέμα ποὺ κατεβαίνει τὸ πρωὶ καὶ ἀνεβαίνει τὸ βράδι.

Τὴ νύχτα οἱ ταβέρνες καὶ τὰ καφενεῖα εἴτανε στὶς δόξες τους. Ἀλλὰ δὲν κρατοῦσε καὶ πολύ. Μόλις ἡ ὥρα περνοῦσε λίγο, ἐρήμωναν. Καὶ ἡ πόλη ὅλη θἄπεφτε σὲ ἡσυχία, καὶ σπάνιος εἶταν ὁ διαβάτης στοὺς

δρόμους. Μόνο στὴν παραλία, στὸ λιμάνι γύρο, ὑπῆρχε κίνηση στὰ καταστήματα, στὶς μπύρες, καὶ στὰ μακρόστενα καφεσαντάν.

Τὸ Σάββατο τὸ βράδι κρατοῦσε πάντα, περισσότερο ἡ κίνηση στὶς ταβέρνες καὶ στἄλλα κέντρα. Οἱ δουλευτάδες τὰ λεφτὰ ποὺ μὲ τόσον κόπο εἶχανε βγάλει τὰ πετούσανε, γιὰ λίγες ὧρες, τὰ ξόδευαν ἄσκεπτα.

Τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπόγευμα πέρνανε ζωὴ καὶ οἱ ἔρημες πλατεῖες. Γέμιζαν αὐτὲς ἀπὸ χιλιάδες κόσμο ἐργατικό, ποὺ μὲ τὰ καλά του ροῦχα, πήγαινε νὰ πάρει ἀέρα, νὰ περπατήσει καὶ νὰ βρεῖ κάποιο γνωστό του.

Ἀλλὰ μόλις ἡ μέρα ἄρχιζε νὰ χάνεται ὅλοι φεύγανε, χανόντουσαν. Οἱ πλατεῖες, ἡ παραλία ἔμεναν ἔρημες. Ἡ ἄλλη μέρα εἴτανε μέρα δουλιᾶς.

Οἱ πλούσιοι εἴτανε λίγοι. Κἔβγαιναν αὐτοὶ μὲ ὑψωμένο τὸ κεφάλι, τὸ σβέρκο ἀλύγιστο, ἴσιο, καὶ περνούσανε μέσ' ἀπ' τὸ πλῆθος τὸ φτωχὸ ἀπ' τοὺς δουλευτάδες, σὰ δεσπότες, ἀφεντάδες μέτα ἀπὸ σωρὸ δούλων.

Κάποτε ἡ πόλη ἔπαιρνε παράξενη ζωὴ καὶ κίνηση. Καὶ γινόταν αὐτό, ὅταν πλησίαζαν οἱ ἐκλογές. Ἔ, τότε τὸ πλῆθος τῶν δούλων, τῶν σκλάβων αἰσθανόταν ὅτι κἄτι εἴταν κιαὐτό. Οἱ τρόποι του ἀλλάζανε, τὸ κεφάλι σήκωνε ψηλά, καὶ ἀλλοιῶς μιλοῦσε καὶ φερόταν. Καὶ τραγούδια, βιολιά, σαντούρια ἀκούγονταν παντοῦ. Ὅλη ἡ πόλη διασκέδαζε μὲ τὰ λεφτὰ τῶν ἀφεντάδων, μεθοῦσε, συζητοῦσε, μάλωνε...

Ὁ περιορισμὸς τῶν δούλων, ἢ τῶν σκλάβων,

αὐτὲς τὶς ἡμέρες δὲν εἴτανε μεγάλος, παραλοῦσε. Καὶ πολλὲς φορὲς ἀφίνονταν ἐλεύθεροι ἀπ' τὴ δουλειά, νὰ τρέξουνε, νὰ μιλήσουνε, νὰ συζητήσουν. Τραπέζια τοὺς ἔκαναν μεγαλόπρεπα ὅπου τὸ κρασὶ χυνόταν ἄφθονο. Καὶ κάθε μέρα οἱ φίλοι τοῦ κόμματος καὶ οἱ γεροὶ δουλευτάδες, οἱ ἐλευτερωμένοι γιὰ λίγο, θὰ γυρίζανε μὲ ἅμαξες καὶ θὰ πίνανε σὲ κάθε ταβέρνα φιλικιά τους. Καὶ τότε ὁ τραγουδιστὴς ποὺ θἄχαν μαζί τους, θὰ τραγουδοῦσε μὲ συνοδεία βιολιῶν καὶ λαούτων:

Τὸ λένε ταϊδονάκια
κάτω στὰ ρέματα,
πὼς θἄβγει ὁ Μαρκούτσης
δὲν εἶνε ψέμματα.

Ἡ κίνηση αὐτή, τὸ γλέντι, διαρκοῦσε ἴσαμε τὴν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς. Μὰ τί εἴτανε κείνη ἡ μέρα!... Σὰ νἄφερνε μαζί της καὶ σκορποῦσε παντοῦ τρομερὴ τρέλα. Ὅλη ἡ πόλη βρυχώτανε, μούγκριζε, σφύριζε. Μεθυσμένος κόσμος μὲ τὰ σύμβολα τοῦ κόμματος στὸ στῆθος, ἢ τυλιγμένος σαὐτά, χτυπιότανε μὲ τοὺς ἀντίθετους ἄγρια. Οἱ σκλάβοι μαλώνανε γιὰ τοὺς ἀφεντάδες, γιὰ νὰ τοὺς δώσουν ἀκόμη εὐτυχία, πλούτη, σκοτωμοὶ γινόντουσαν πολλοί, καὶ πλῆθος κεφάλια τὴν ἄλλη μέρα παρουσιαζόντουσαν δεμένα.

Καὶ ὅταν τελείωνε ἡ ἐκλογή, τὸ φωτισμένο σπίτι τοῦ νέου Δημάρχου ἔκλεινε σὲ λίγο τὶς ὁλάνοιχτες πόρτες του, κἔμενε ἀπ' ἐκείνη τὴν ὥρα βουβὸ στὴν κάθε φωνή, στὸ κάθε χτύπημα.

Μὰ καὶ τὸ ἴδιο σχεδὸν γινόταν τὴν ἄλλη μέρα, καὶ στοῦ Δημάρχου τὸ πρόσωπο. Τὸ γέλιο, τὸ χαμό-

γελο, ποὺ στόλιζε τὴ μορφή του, ἔφευγε, χανότανε, σὰ νὰ κλεινότανε, νἀμπαρονόταν κιαὐτό, καὶ ψυχρά, ὑπερήφανα κοίταζε ὅλους.

* * *

Καὶ πιὸ συχνὰ ὁ Βαλῆς θυμόταν πρόσωπα ποὺ συχνάζανε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, καὶ γυρίζανε στὴ γειτονιά του, κάτι πρόσωπα, ποὺ δὲ ζοῦσαν ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι σαὐτὴν τὴν πόλη, καὶ οὔτε εἶχανε ζήσει ἔτσι, ἴσως, ποτέ τους.

Πρῶτος εἶταν ἕνας γέρος χοντρὸς μὲ σβέρκο τόσο παχὺ ποὺ σὰ νὰ χυνόταν ἔξω ἀπ' τὸ κολάρο του. Αὐτὸς ὁ γέρος ἔκανε τὸ φιλόσοφο καὶ τὸ γιατρό, γιατὶ ἔδινε καὶ συμβουλὲς ἰατρικές. Τὸ κακό, ἢ τὸ καλὸ εἴτανε πὼς δὲν εἶχε, ἢ δὲν ἤξερε παρὰ ἕνα μόνο φάρμακο.

Μιὰ φορὰ εἶχε βρεῖ κάτι φύλλα, ποὺ καθὼς ἔλεγε, εἶταν ἕνα κ' ἕνα ἐναντίον τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς κάποιοι μεγάλοι γιατροὶ τῆς πρωτεύουσας ποὺ πῆγε καὶ τοὺς τάδειξε, τοῦ εἶπαν πὼς αὐτὰ τὰ φύλλα τἄξεραν οἱ ἀρχαῖοι καὶ ὅτι εἴτανε γνωστὰ στὴν ἐπιστήμη. Ἀπ' τὸν καιρὸ ὅμως ποὺ βρέθηκε τὸ κινίνο, τἄφησαν, τοὺς εἶταν ἄχρηστα.

Μ' ὅλα αὐτά, ποὺ τοῦ εἶπαν, ὁ γέρο Φαρτάζης φύλαξε τὰ φύλλα γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς φίλους του, μὴ ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸ κινίνο.

— Νὰ ξέρεις, ἔλεγε στὸν πατέρα τοῦ Βαλῆ, λόγοι ἐμποριοὶ ἀναγκάζουνε τὴ χρήση τοῦ κινίνου. Βάζω γι' αὐτὸ ὅτι στοίχημα θέλεις!

Καὶ ὅταν ἔβλεπε λίγο κακοδιάθετο τὸ γέρο Βαλή, τὸν ρωτοῦσε:

— Μήπως ἔχεις πυρετό; Γιὰ νὰ κοιτάξω ἂν ἔχεις καὶ νὰ σοῦ δώσω ἀπ' τὸ γιατρικό μου! Καὶ μακρυὰ ἀπ' τὸ κινίνο! Κάνει ἕνα καλὸ καὶ δυὸ κακά!

Ρωτοῦσε καὶ πρόσεχε καὶ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ φίλου του, μὴν τύχει καὶ εἶνε ἄρρωστος κανένας γιὰ νὰ πάρει τὸ περίφημο φάρμακό του. Κἔλεγε καὶ διάφορα θαύματα ποὺ ἔκανε αὐτὸ ὅπου τὄδωσε. Καὶ τὄχε δώσει στὴν κόρη του καὶ στοὺς δυὸ γιούς του. Γυναίκα δὲν εἶχε γιὰ νὰ τῆς δώσει τὸ φάρμακό του, εἶχε πεθάνει πρὶν τὸ βρεῖ, ἀπὸ ἕλώδεις πυρετούς.

Δυστυχῶς ὅμως γιαὐτὸν ἢ γιὰ τὸ φάρμακό του, γιατὶ αὐτὸς εἶχε χρήματα πολλά, καὶ δὲν τὄκανε ἀπὸ ἀνάγκη, κανεὶς δὲν ἀποφάσιζε νὰ τὸ πάρει. Καὶ ἂν τὄπαιρναν θὰ τὸ πετοῦσαν ὅπως ὁ γέρο Βαλής. Ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν ποὺ τὸ πῆρε καὶ μπροστά του γιὰ τὰ τὸν εὐχαριστήσει ἴσως, γιατί, καθὼς ἔλεγε ὁ πατέρας τοῦ Βαλή, δὲν εἶχε ἀνάγκη καὶ εἴταν πολὺ καλά. Καὶ τὄκανε αὐτὸ γιὰ νὰ τοῦ ζητήσει ἔπειτα λεπτά, ἅμα ἔγινε καλὰ ὕστερα ἀπὸ λίγες ὧρες, καὶ νὰ πιεῖ στὴν ὑγείαν τοῦ φαρμάκου του.

Αὐτὸς ποὺ πῆρε τὸ φάρμακο εἶταν ἕνας πατριώτης τοῦ πατέρα τοῦ Βαλή, ποὺ ἔκανε τὸν κήρυκα στοὺς πλειστηριασμούς, ὅταν ξεπουλιόταν ἢ ἔβγαινε στὸ σφυρὶ κανένα σπίτι.

Καὶ ὁ Βαλὴς τὸν θυμώτανε σοβαρό, σοβαρό, μὲ ὕφος ποὺ θὰ τὸ ζήλευε καὶ ὁ Σολομώντας, νὰ φωνάζει κρατῶντας τὸ σφυρὶ τοῦ κήρυκα ἕτοιμο νὰ τὸ χτυπήσει στὸ τραπέζι γιὰ νὰ τελειώσει ὁ πλειστηριασμός:

— Σαράντα δυὸ χιλιάδες πεντακόσες! Ἔχει ἄλλος;..

Κεῖταν ἕνας ἄνθρωπος ἀδύνατος, κατακόκκινος, ὅταν μάλιστα ἔπινε, μὲ δυὸ μεγάλα γιαλιά, ποὺ πίσω λάμπαν πάντα τὰ γαλανά του μάτια σὰ νἄτανε θυμωμένος.

Κάθε μέρα ἔμπαινε στὸ κατάστημα τοῦ κυρίου Βαλῆ, στεκότανε στὴ μέση κἔλεγε:

— Καὶ πάλιν πλοῖα καὶ πάλιν δίκτυα καὶ ἄγραν οὐδαμοῦ!

— Ἔλα, νά... τοῦ ἔλεγε ὁ κύριος Βαλῆς καὶ τοὔδινε λεπτά.

Οὔτε εὐχαριστῶ δὲν ἔλεγε, τἄπαιρνε κἔφευγε γρήγορα σὰ νὰ πήγαινε κάτι νἀγοράσει τοῦ κυρίου Βαλῆ.

Δὲ θἀργοῦσε ὅμως πάλι νὰ φανεῖ. Καὶ θἀρχόταν ξαναμμένος καὶ μὲ μάτια φωτιὲς νὰ βγάζουν, ἀστραπὲς πίσω ἀπ' τὰ μεγάλα γιαλιά του, καὶ θἄλεγε στὸν πατέρα τοῦ Ἀριστομένη, κοιτάζοντάς τον ἄγρια:

— Χωρὶς ἄλλο θὰ βάλεις κάλπη γιὰ δήμαρχος αὐτὴ τὴ φορά! Σὲ θέλω γιὰ δήμαρχο! Καὶ δὲν εἶμαι μόνος, στὄπα καὶ στὸ ξανάπα!.. Ὅλος ὁ κόσμος. Θὰ βάλεις κάλπη! Καὶ ἂν δὲν θέλεις ἐσύ, θὰ σὲ βγάλουμε ἐμεῖς μὲ τὴ βία. Πρέπει νὰ τὸ ξέρεις! Νὰ γι' αὐτὸ μιλοῦσα τώρα δά, ἐκεῖ!

Κἔδειχνε πρὸς τὸ μέρος ποὺ εἶταν ἡ ταβέρνα.

Καὶ κάθε μέρα αὐτὸ γινότανε, γιατὶ ὅλο κοντὰ στὸ κατάστημα τοῦ γέρο Βαλῆ γύριζε. Καὶ κοντὰ εἶταν καὶ τὸ συμβολαιογραφεῖο.

Ὅταν πολλὲς φορὲς δὲν εὕρισκε τὸ γέρο Βαλῆ, ἔμενε μελαγχολικὸς χωρὶς τὰ μιλᾶ σὲ κανέναν. Ἀλλ'

ἅμα ἔβλεπε τὸ γέρο Βαλῆ ἐκινεῖτο, σὰ νἄπαιρνε ζωή ἔβηχε καὶ τοὔλεγε ἔπειτα μὲ ἀπότομο τρόπο:

—Καλὴ μέρα!

Ἂν εἶταν ἀπόγευμα δὲν τὸν χαιρετοῦσε, ἀλλὰ μόνον κουνιόταν, χαλοῦσε τὴν ἀκινισία του κἔβηχε. Καὶ σὲ λίγο θὰ μιλοῦσε:

—Ἄ, καὶ πάλιν πλοῖα, καὶ πάλιν δύκτια καὶ ἄγραν οὐδαμοῦ!

Ὁ κύριος Βαλῆς χαμογελοῦσε καὶ τὸ χέρι του πήγαινε στὴν τσέπη του:

—Ἔλα, ἔλα! Νὰ ἡ ἄγρα..

—Φέρτην ἐδῶ, τοὔλεγε ὁ Κουμάρης ἀπότομα, καὶ ἅρπαζε ὅτι τοὔδινε κ' ἔφευγε σὰ νἄνε μαλώσει.

Ὑπῆρχε κ' ἕνας ἄλλος ποὺ πολλὲς φορές, ὅσο ὁ Κουμάρης βρισκότανε στὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ αὐτὸς φαινόταν ἀπ' ἔξω κοιτάζοντας μέσα μὲ τὸ καπέλο στὰ πίσω τοῦ κεφαλιοῦ του βαλμένο καὶ τὸ ραβδὶ κρεμασμένο στὸ μπράτσο.

Αὐτὸς λεγόταν Χάρτας καὶ εἶτανε δικαστικὸς κλητήρας. Ἀδύνατος πολύ, ψαρὸς μὲ γαλανὰ μάτια μικρὰ καὶ νευρικός.

Ὅταν ἔπαιρνε τὰ λεπτὰ ὁ Κουμάρης κἔβγαινε ἔξω, ἔλεγε στὸ Χάρτα.

—Πᾶμε!

Καὶ χανόντουσαν σὲ μιὰ κοντινὴ ταβέρνα μὲ χοντρὰ τραπέζια κόκκινα.

Ὅταν μετὰ ὥρα ἔβγαιναν ἀπ' τὴν ταβέρνα τοῦ Χάρτα, τὸ καπέλο δὲν εἶτανε στὰ πίσω πιά. Εἶτανε στραβὰ βαλμένο. Τὰ μάτια του παράξενα νὰ κοιτάζουν κἕτοιμος νὰ μαλώσει.

Σὲ λίγο ὅμως θἄλλαζε καὶ θὰ γινότανε μελαγχολικός, ὅλα θὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν καὶ θὰ ζητοῦσε τὴν «ἔρημον γῆν γιὰ ν' ναποφύγει τοὺς βρωμεροὺς ἀνθρώπους!».

Καὶ ἐνῶ ὁ Χάρτας θὰ ζητοῦσε αὐτά, ὁ Κουμάρης θἄχε τὴ δικιά του κουβέντα καὶ θἄλεγε δείχνοντας τὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ:

—Δὲ θὰ προκόψουμε, ἂν δὲ γίνει δήμαρχος αὐτὸς ἐκεῖ! Αὐτός, αὐτός!

Τὸ βράδι, ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα νὰ κλείσει τὸ κατάστημα, θὰ μαζεύντουσαν ἀρκετοὶ ἐκεῖ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἀγόραζε πράμμα. Καθόντουσαν καὶ περίμεναν. Καὶ ὁ Κουμάρης δὲν ἔλειπε, ἀλλ' εἶταν τραβηγμένος ἀπ' αὐτοὺς καὶ οὔτε τοὺς κοίταζε.

Ὁ Χάρτας θἄταν πάλι ἀπ' ἔξω κοιτάζοντας μέσα. Ἀλλὰ δὲν εἶταν πάντα. Ὅταν τὸ καπέλο του, ποὺ βράδιαζε, τὄχε στραβά, θὰ χανόταν. Ἂν τὸ πήγαινε, ἢ τὄφερνε πάλι στὰ πίσω, θἄταν ἀπ' ἔξω.

Οἱ πόρτες οἱ μεγάλες τοῦ καταστήματος, κλείνανε οἱ ἀμπάρες ἔμπαιναν, κ' ἕνα μόνο φύλλο ἔμενε ἀνοιχτό. Καὶ αὐτοὶ ἔμεναν. Καὶ ὅλοι νὰ κάθουνται σὲ καρέκλες, σὲ πράγματα. Ἐκτὸς ἀπ' τὸν Κουμάρη, ποὺ στεκόταν ὄρθιος στηριγμένος κάπου καὶ φαινότανε νὰ σκέπτεται. Οἱ ὑπάλληλοι φεύγανε, ἐκτὸς ἑνὸς μεγάλου. Αὐτοὶ ποῦ νὰ κινηθοῦν! Τὰ μάτια τους εἴτανε γυρισμένα στὸν κύριο Βαλῆ καὶ κοιτάζανε τί ἔκανε, προσέχανε στὴν κάθε κίνησή του. Μόνο ὁ Κουμάρης δὲν πρόσεχε. Καὶ στὸ φύλλο τῆς πόρτας τἀνοιχτό, θὰ φαινόταν ἡ μορφὴ τοῦ Χάρτα...

Ἐπιτέλους ὁ γέρο Βαλῆς θὰ κλείδωνε τὰ συρτά-

ρια του, τὸ χρηματοκιβώτιό του, καὶ θὰ σηκωνόταν.

Καὶ σὲ λίγο θὰ μοίραζε, θὰ μοίραζε χρήματα, θἄδινε σὲ καθέναν ἕνα ποσὸν σὰ νὰ τοὔχανε δουλέψει. Καὶ δὲ λησμονοῦσε καὶ τὸ Χάρτα. Δὲν τἄδινε ὅμως, στὸν ἴδιο, τἄδινε στὸν Κουμάρη νὰ τοῦ τὰ δώσει.

Αὐτοὶ εὐχαριστοῦσαν καὶ φεύγανε.

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ πολλὲς φορὲς ἔτυχε ἐμπρὸς στὸ μοίρασμα αὐτὸ τῶν χρημάτων, ποὺ γινόταν κάθε βράδι, δὲ δυσαρεστιότανε. Ἴσως μάλιστα νὰ αἰσθανόταν εὐχαρίστηση ποὺ ὁ πατέρας του τοὺς βοηθοῦσε.

Ἕνας ὅμως, ἀπ᾽ τὸ κατάστημα, ἕνας ὑπάλληλος μουρμούριζε πάντα, καὶ ταραζόταν ὅταν τοὺς ἔβλεπε νὰ μαζεύονται. Καὶ αὐτὸς εἶταν ὁ μεγαλύτερος ὑπάλληλος τοῦ πατέρα του, σαραντάρης καὶ λεγότανε Μπεστάκης. Ἀλλὰ στὸ σπίτι τοῦ Βαλῆ δὲν τὸν λέγανε ἔτσι, τὸν εἶχανε βγάλει Κούνελο, γιατὶ τοὺς φαινόταν πὼς ἔμοιαζε μὲ κουνέλι.

— Χωρὶς ἄλλο, ἔλεγε ὁ Ἀριστομένης στοὺς δικούς του, ὁ Μπεστάκης πρὶν γίνει ἄνθρωπος, εἶταν κουνέλι. !... Γιατὶ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω καὶ οὔτε ἐξηγεῖται ἀλλοιῶς αὐτὴ ἡ τρομερὴ ὁμοιότητά του μὲ κουνέλι !

Κἔμοιαζε ἀληθινὰ μὲ κουνέλι. Ταὐτιά του, τὸ σχῆμα τοῦ προσώπου του καὶ ἀκόμα ἡ ἔκφραση τῶν ματιῶν του εἶταν κουνελιοῦ !

Καὶ δὲν εἴτανε μόνο αὐτοὶ ποὺ τὄλεγαν, κι᾽ ἄλλοι πολλοὶ ἔτσι τὸν εἶχαν πεῖ, αὐτὴ τὴν ἐντύπωση τοὺς ἔκανε. Ἅμα τὸν βλέπανε νόμιζαν πὼς βρισκόντανε μπροστὰ σἔναν ἀνθρωποκούνελο.

Τὸν Κούνελο δὲν τὸ εἶχε ὁ κύριος Βαλὴς μόνο γιὰ τὶς δουλιὲς τοῦ καταστήματος, τὸν εἶχε καὶ συμβουλάτορα τῶν παιδιῶν του, πρὸ πάντων τοῦ 'Αριστομένη. 'Απὸ καιρὸ ὁ ἴδιος δὲν ἔκανε καμμιὰ παρατήρηση στὸ μεγάλο γιό του, ἀλλ' ἔβαζε τὸν Κούνελο καὶ τοὔλεγε ὅ,τι ἤθελε νὰ τοῦ πεῖ αὐτός.

Καὶ δὲν ἔκανε ὁ κύριος Βαλῆς κόπο νὰ τοῦ πεῖ πολλὰ τοῦ Κούνελου. Τοὔλεγε ὅ,τι ἤθελε νὰ πεῖ στὸ γιό του, μὲ λίγα λόγια, ἢ καλύτερα τοὔδινε τὸ θέμα, καὶ ὁ Κούνελλος τὰ μεγάλωνε, τἄφκιαχνε, τὰ στόλιζε, καὶ τἄκανε σπαραχτικά, τραγικὰ καὶ κάποτε κωμικά.

Καὶ ἄλλα πρόσωπα ἐρχόντανε στὸ νοῦ τοῦ 'Αριστομένη. Πολλά, ἕξη, ἑφτὰ ἀπ' αὐτὰ συχνάζανε στὸ σπίτι του τὸ βράδι μετὰ τὸ δεῖπνο. 'Εκεῖ μένανε ὧρες, ἐνῶ ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ, κάθε τόσο καὶ γιὰ λίγο, περνοῦσαν.

Οἱ περισσότεροι εἴταν μικροέμποροι, ἐργολάβοι. Δυὸ ὅμως εἴταν καραβοτσακισμένοι, εἶχανε χάσει σὲ ἐπιχειρήσεις ὅ,τι εἶχαν.

Αὐτοὶ δὲ φαινόντουσαν ποτὲ ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ κυρίου Βαλῆ, γιατὶ ἔβγαιναν μόνο τὴ νύχτα. Τοὺς κυνηγούσανε νὰ τοὺς πιάσουν γιὰ χρέη...

Τὸ Σάββατο τὸ βράδι μαζευόντουσαν περισσότεροι, τὸ σπίτι γέμιζε ἀπὸ κόσμο σὰ νὰ γινότανε γάμος.

Μόνο ὁ Κούνελος εἴταν ταχτικὸς τὸ βράδι, κανεὶς ἄλλος ἀπ' τὸ κατάστημα, ἀπ' ἐκείνους ποὺ ὅλο βρισκόνταν ἐκεῖ! 'Εκτὸς ἀπ' τὴν ἑορτὴ τοῦ κυρίου Βαλῆ καὶ τὸ Πάσχα. 'Ο Κουμάρης τότε εἴταν ὁ πρῶτος. 'Ο φίλος του ὅμως ὁ Χάρτας δὲν ἐρχόταν, οὔτε εἶχε πατήσει ποτέ!

'Ο Κουμάρης ἐρχόταν καὶ ὅταν εἴτανε νὰ πάρει καμμιὰ φορεσιά, ἢ ἀποφόρι.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ποὺ παρουσιαζότανε στὴν ἀγορὰ μὲ τὰ καινούργια ροῦχα ἔπαιρνε ἕνα ὕφος θυμωμένο, ποὺ δὲν τολμοῦσε κανεὶς νὰ τὸν συγχαρεῖ γιὰ τὸν κομψὸ ζακὲ καὶ τὸ κοντὸ πανταλόνι. 'Ο πατέρας τοῦ 'Αριστομένη εἴταν κοντὸς καὶ ὁ Κουμάρης ψηλός...

Εἴταν κ' ἕνας ἄλλος γέρος ποὺ κάθε τόσο φαινότανε στὸ σπίτι, ζητῶντας ροῦχα. 'Ο κύριος Βαλῆς τοὔδινε κι αὐτουνοῦ χωρὶς νἀκούει τὶς διαμαρτυρίες τῆς γυναίκας του:

— Μὰ θὰ σὲ γδύσουν, Χριστιανέ μου, αὐτοί! τοὔλεγε.

Καὶ ὅταν κάποτε ὁ ἄντρας της λησμονοῦσε ὅτι εἶχε δώσει καμμιὰ φορεσιὰ καὶ τὴ ζητοῦσε, τοῦ ἔκανε κουνῶντας τὸ κεφάλι της:

—Ἔ, ἔ, βλέπεις πῶς τὴ ζητᾶς; Τώρα τὴ φορᾶ κεῖνος ὁ βρωμόγερος. Πήγαινε νὰ στὴ δώσει, ἂν μπορεῖς.

Αὐτὸν τὸ γέρο ὁ Κουμάρης οὔτε νὰ τὸν δεῖ ἤθελε.

Καὶ πάντα σχεδὸν, στὸ τραπέζι θἄχανε δυό, ἢ καὶ περισσότερους. Καὶ μετὰ ὅταν τρώγανε θὰ ἐρχόντουσαν οἱ ἄλλοι. 'Η σιδερένια πόρτα κάθε τόσο θὰ χτυποῦσε, θἄνοιγε μὲ κρότο καὶ ἔμπαιναν ἄντρες, γυναῖκες...

'Αλλὰ πόσο, πόσο δὲν ἤθελε νὰ μένει στὴν πόλη αὐτή. Δὲν τοῦ εἶχε ἀρέσει ποτέ, τὸν στενοχωροῦσε. Καὶ τελευταῖα, πρὶν φύγει, ἕνας φόβος τὸν εἶχε πιάσει

μὴν πεθάνει σαὐτὴ, καὶ θαφτεῖ στὸ νεκροταφεῖο της! Ὁ φόβος αὐτὸς, ποὺ ἔπειτα μακρυά της τὸν εὕρισκε κωμικό, κάθε τόσο τὸν τάραζε, καὶ αὐτὸς εἴτανε καὶ μιὰ αἰτία ποὺ ζήτησε νὰ φύγει.

Δὲν ἤθελε νὰ τὸν θάψουνε στὸ νεκροταφεῖο της. Ὅταν τὸ σκεπτόταν, τὸν ἔπιανε τρομάρα. Κ' εἴταν τὸ νεκροταφεῖο αὐτὸ σ' ἕνα χαμήλωμα καὶ κοντὰ σὲ μιὰ θάλασσα ὅλο βοῦρκο καὶ βρώμα. Γύρω του κάτι λόφοι μικροί, γυμνοί, μαυριδεροί, ἀπαίσιοι λόφοι τὸ μισοκύκλωναν. Καὶ στὸ δρόμο του μαζὶ μὲ τὶς κηδεῖες, κάρρα φορτηγά, ἁμάξια μακρουλὰ περνοῦσαν, τρέχανε. Τὸ χῶμα αὐτουνοῦ τοῦ δρόμου εἴτανε μαῦρο σὰν κάρβουνο. Καὶ ἀπ' τὴν παραλία, τὴ βρώμικη παραλία, χτυπήματα σκεπαρνιῶν, ποὺ ἔφτιαχναν καράβια, σὰ νἄφτιαχναν τὰ πλοῖα τῆς Ἀχερουσίας, κρότοι δυνατοὶ ἐρχόντανε στὸ μέρος τῆς θλίψης, στὸ μέρος τῶν κοιμισμένων γιὰ πάντα. Καὶ ὅταν φυσοῦσε ἄνεμος, σκόνη μαύρη σηκωνόταν κἔπεφτε στὰ ψωραλέα δέντρα καὶ στὰ μισομαδημένα κυπαρίσσια τοῦ νεκροταφείου....

Εἶχε συνηθίσει πιὰ νὰ μένει μόνος, κἔκλαιγε, ὅταν τοῦ ἐρχόταν ἐπιθυμία νὰ δεῖ τοὺς γονεῖς του, τἀδερφάκια του, νὰ πήγαινε τὸ καλοκαίρι καὶ νἄμενε λίγες ἡμέρες κοντά τους.

Πήγαιναν τρία χρόνια καὶ κάτι μῆνες ποὺ εἴτανε μακρυά τους. Οἱ γονεῖς του τὸν ἄφηναν ἐλεύθερο, νὰ κάνει ὅ,τι θέλει.

Ἀλλὰ μιὰ μέρα ἕνα γράμμα τοῦ πατέρα του τοῦ ἔλεγε νὰ πάει γρήγορα, γιατὶ εἴταν ἀνάγκη.

Ἄφησε φίλους, μιὰ φίλη, κἔφυγε. Πολλὰ ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του, ὅλο κακά. Μὴν εἶταν κανεὶς ἄρρωστος, μή..

Γιὰ τὴ μάνα του ὄχι, γιατὶ τοῦ ἔγραψε γιαυτή, ἀλλὰ γιὰ τἀδέλφια του.

Στὸ σταθμὸ τὸν περίμενε ὁ πατέρας του μαζὶ μὲ τὸν Κούνελο. Εἴτανε βράδι ποὺ ἔφτασε. Καὶ γρήγορα ρώτησε:

— Εἶνε κανεὶς ἄρρωστος;

— Ὄχι, ὄχι, ὅλοι καλά! τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του.

Εἶδε πάλι, καθὼς πηγαίνανε μὲ τὸ ἁμάξι, τὰ παλαιὰ μαγαζιὰ μὲ τὸ θαμπὸ φωτισμό τους, τὴν κίνηση, τὴ μικρή, τὴ νυσταγμένη. Καὶ πῶς τοῦ φαινότανε σὰ νἄχε κατεβεῖ βαθιά, βαθιὰ στὴ γῆ!

Κἐνῶ αἰσθανότανε χαρὰ γιατὶ εἴταν κοντὰ στοὺς δικούς του, θἄβλεπε τὴ μάνα του, τἀδέλφια του, αἰσθανότανε μαζὶ κάθε τόσο, καθὼς σιωπηλὸς καὶ κοιτάζοντας ἔξω ἔμενε ἀντικρὺ στὸν πατέρα του, αἰσθανόταν τὄραμα τῆς πόλης ποὖχε φύγει, νὰ τὸν ἀκολουθᾶ...

Κουρασμένος κοιμήθηκε γρήγορα, χωρὶς νὰ περιμένει τοὺς προσκαλεσμένους νὰ φύγουν. Ξύπνησε ὅμως ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀπὸ ἕνα ὄνειρο, ποὺ τὸν τάραξε..

Εἶχε δεῖ πὼς εἴταν κουτσός, νὰ τοῦ ἔλειπε τὸ δεξί του πόδι!.

Τὸ πόδι του εἴταν ἐκεῖ στὴ θέση του, καὶ τὄπιασε καὶ τὸ χάϊδεψε. Μὰ τί ὄνειρο εἴταν αὐτό;,

Ἄκουσε τὴ σιδερένια πόρτα νὰ κλείνει κάτω, μὲ κρότο. Οἱ προσκαλεσμένοι θὰ φεύγανε.

Ἡσυχία σὲ λίγο στὸ σπίτι, ἀφοῦ ἔγιναν σιγαλὰ πατήματα στὴ σκάλα, ποὖφερνε στὸ πρῶτο πάτωμα καὶ ὁμιλίες.

Προσπάθησε νὰ κοιμηθεῖ γιὰ νὰ σηκωθεῖ πρωί. Βρισκότανε στὴν πόλη τῆς δουλιᾶς. Ποῦ ὅμως νὰ τὸν πάρει ὕπνος! Συνηθισμένος ἀλλοιώτικα, νὰ κοιμᾶται τὶς μικρὲς ὧρες...

Στὴ σιωπὴ ἄκουσε στὸ διάδρομο τὸ ρυθμικὸ κρότο τοῦ ρωλογιοῦ τοῦ τοίχου, καὶ τοῦ φάνηκε σὰ μηχανὴ ἐργοστασίου νὰ δουλεύει, νὰ δουλεύει ἀδιάκοπα μέσ' στὴ νύχτα.

Ἔμεινε ὧρες ἄγρυπνος.

Ἐπιτέλους ὁ ὕπνος τὸν πῆρε καὶ τὸν ὁδήγησε στὸν κόσμο τὸ δικό του.

Εἴτανε νύχτα καὶ βρισκότανε σ' ἕνα σπίτι, ποὺ κάποτε τοῦ φαινόταν πὼς εἴταν τὸ δικό του, καὶ σὰν ξένο. Μὰ καὶ τοῦ φαινόταν καὶ σὰ φαρμακεῖο.

Μέσα σαὐτὸ τὸ σπίτι, στὴν τραπεζαρία του, εἶδε νἄνε ξαπλωμένη σὲ μιὰ μεριά, πάνω σὲ χαμηλὸ ράφι, μιὰ ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του πεθαμένη ἀπὸ χρόνια. Εἶχε αὐτοκτονήσει. Καὶ τὄξερε αὐτὸ στὸν ὕπνο του. Ἀλλὰ δὲν ἤξερε πὼς δὲν τὴν εἶχανε θάψει καὶ τὴν εἶχαν τοποθετήσει ἐκεῖ, σὲ κάποια μεριά. Κἔμενε χωρὶς νὰ χαλάσει, ἀπείραχτη, ὅπως εἴταν...

Αὐτὸς εἶχε σταθεῖ καὶ τὴν κοίταζε. Μὰ σὰ νὰ βρισκόταν καὶ κάποιος κοντά του. Ὁ φαρμακοποιός.

Ξαφνικὰ βλέπει τὴν πεθαμένη νὰ κινῆται, καὶ σὲ λίγο νὰ σηκώνεται καὶ νὰ κάθεται.

Χωρὶς νὰ τρομάξει ἔμενε καὶ τὴν κοίταζε σὰ νἄβλεπε συνηθισμένο πρᾶγμα.

Αὐτὴ ἄρχισε κάτι νὰ τοῦ λέει καὶ μὲ μιᾶς κατεβαίνει ἀπ' τὴ θέση της ποὺ τόσα χρόνια βρισκόταν. Καὶ σὰ νὰ σηκώθηκε ἀπὸ ὕπνο ὀλίγων ὡρῶν, προχώρησε καί μπῆκε στὸ μαγειριό. Μὰ τώρα εἴταν τὸ σπίτι του...

Εἶδε ὁ 'Αριστομένης πὼς αὐτὴ φοροῦσε μόνο μισοφόρι ἄσπρο, βρώμικο πολύ, ἀλλὰ εἶχε ἕνα σῶμα καλό, παχουλό...

'Η πεθαμένη χάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, στὸ μαγειριό, καὶ πάλι φάνηκε κρατῶντας μιὰ μποτίλια γεμάτη ἀπὸ ἕνα πρασινωπὸ ὑγρό...

— Νά, τὸ βρῆκα, εἶπε.

Εἴτανε δικό της, καὶ τὸ 'χε στὸ ράφι τοῦ σπιτιοῦ τους τόσα χρόνια, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν αὐτοί!

— Ἔλα, πάρε νὰ πιεῖς! εἶπε στὸν 'Αριστομένη.

Αὐτὸς ἀρνήθηκε, καὶ ἡ πεθαμένη ἔφυγε, μπῆκε πάλι στὸ μαγειριὸ κουνῶντας τὴ μποτίλια.

Ἔφυγε καὶ ὁ 'Αριστομένης, βγῆκε ἔξω, στὸ δρόμο, ἀπομακρύνθηκε, ἀλλὰ γρήγορα γύρισε πίσω. Καθὼς ὅμως πλησίαζε στὸ σπίτι του, ἀκούει τὴ φωνὴ τῆς πεθαμένης, ἀγριεμένη, καὶ τὴ βλέπει νὰ φανεῖ πίσω ἀπ' τὰ γιαλιὰ ἑνὸς παραθύρου τοῦ κάτω πατώματος, μὲ μιὰ λαμπάδα μεγάλη κίτρινη, ἀναμμένη στὸ χέρι. Μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση δίνει καὶ βάζει φωτιὰ στὶς κουρτίνες! 'Η φλόγα γρήγορα μεγάλωσε, γιγαντώθηκε. Τὸ δωμάτιο φλεγόταν ὅλο, ὅλο ἄναψε μὲ μιᾶς!

Αὐτὸς ὁρμᾶ μέσα γιὰ νὰ σώσει τοὺς δικούς του.

Στὰ δωμάτια βλέπει φωτιά.

Ἀνεβαίνει πάνω. Καὶ κεῖ τὸ ἴδιο, παντοῦ φωτιά, φωτιά! Φωνάζει. Κανείς, κανείς !. Φεύγει τότε, οἱ φλόγες ἀπὸ παντοῦ ξεπετιοῦνται. Καὶ καθὼς κατεβαίνει, ἀκούει ἀπ' ἔξω μιὰ φωνὴ νὰ τὸν φωνάζει. Καὶ λέει τότε κι' αὐτός:

— Κυκλώθηκα ἀπὸ παντοῦ!

Εἶδε ὅμως πὼς τὴν ἔξοδο δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα φωτιά...

Ξύπνησε. Εἶδε ἡσυχία, γαλήνη. Ἄκουσε τὸ ρυθμικὸ κρότο τοῦ ρωλογιοῦ. Ἀλλ' εἶταν ταραγμένος πολύ, πολύ, κἐπεθύμησε νὰ σηκωθεῖ καὶ νἀνάψει τὸ φῶς. Κρατήθηκε κἔμεινε στὸ κρεβάτι. Καὶ κανεὶς θόρυβος, ἡσυχία παντοῦ ἁπλωνόταν, μεγάλη ἡσυχία, ποὺ μέσα της σὰ νἄταν ἡ καρδιὰ τῆς σιωπῆς, ὁ ρυθμικός κρότος τοῦ ρωλογιοῦ ἀκουγόταν.

Σὲ λίγο μιὰ βραχνὴ φωνή, ἕνα βραχνὸ σφύριγμα ξεπετάχτηκε ἀπὸ μακρυά. Καὶ μετὰ ἄλλο, ἄλλο. Ὅλος ὁ τόπος, ἡ ἡσυχία ἐγέμισε ἀπὸ βραχνὰ σφυρίγματα...

Ἀργὰ σχεδόν, σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν τραπεζαρία.

Τοὺς βρῆκε ὅλους ἐκεῖ, ἐκτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του.

— Καλῶς τον, καλῶς τον! τοῦ εἶπε ἡ μάνα του, ποὖχε σηκώσει τὸ κεφάλι ἀπὸ κάτι ποὺ πολεμοῦσε στὸν καναπέ.

Οἱ ἄλλοι κοιτάζανε μὲ χαμόγελο.

— Μὰ δὲν εἴχατε σχολεῖο σεῖς; ρώτησε τἀδέλφια του αὐτός.

— Μπά, τοῦ ἀπάντησε ὁ μικρὸς ἀδελφός του ὁ Νάσος, σήμερα κάναμε ὅλοι μπούμ, γιατὶ ἤρθες!.

Κἔκανε καὶ μὲ τὸ χέρι μιὰ κίνηση καθὼς ἔλεγε τὸ «μπούμ».

— Νά, στὄπε, τοῦ εἶπε ὁ Λάμπρος.

— Κοιμήθηκες καλά; τὸν ρώτησε ἡ μάνα του.

— Ἄκοῦς!...

Τοῦ ἤρθε στὸ νοῦ τὄνειρο..

— Πῶς θὰ σοῦ φαίνεται τώρα ἐδῶ, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας.

— Πῶς νὰ τοῦ φαίνεται! τοῦ ἀπάντησε ὁ Λάμπρος, σὰ νἄφυγε ἀπ' τὸν παράδεισο καὶ ἤρθε στὴν κόλαση!

— Μὰ νὰ σοῦ πῶ.. Ἀλλ' εἴσαστε σεῖς ἐδῶ..

— Μὰ τί νὰ κάνουμε, παιδί μου, ἐδῶ εἶνε ἡ δουλιά μας.. Καὶ τἄλλο, καλὰ νἄνε κανεὶς καὶ νὰ περνᾶ καλὰ καὶ ἂς εἶνε ὅπου καὶ νἄνε!, τοῦ εἶπε ἡ μάνα του.

— Κἔτσι εἶνε, ἔκανε καὶ ἡ μεγάλη ἀδελφή του κουνῶντας τὸ κεφάλι.

— Ἔστι, ἔτσι, εἶπε αὐτὸς καὶ προχώρησε ἴσαμε τὸ παράθυρο.

— Ἀλήθεια, γιὰ νὰ δῶ λίγο τὴ γειτονιά..

Καὶ σηκώνοντας τὸ κουρτινάκι κοίταξε.

— Τί νὰ τὴ δεῖς τὴ γειτονιά!. Ἡ ἴδια καὶ ἡ ἴδια εἶνε, τοῦ εἶπε ἡ μάνα του. Ἡ γειτονιά! Ἡ Φλωροῦ νὰ κυνηγᾶ τὸ γιό της, νὰ ξεφωνίζει, γιατὶ δὲ θέλει νὰ πάει σχολεῖο.. Κἔχει γίνει ἕνας κρεμανταλᾶς ἴσαμε κεῖ ἐπάνω! Δὲ θὰ τὸν γνωρίσεις, ποῦ ὅμως γράμματα! Εἶνε ὁ τελευταῖος τῆς τάξεως! Κιαὐτή, ἡ μόνη της ἐπιθυμία εἶνε νὰ τὸν κάνει γιατρό!

— Αὐτὸς δὲν κάνει οὔτε γιὰ λοῦστρος!

— Τοὔσκασε προχθές, πετάχτηκε ὁ μικρὸς καὶ εἶπε, ὁ μπακάλης ποὺ εἶνε κοντὰ στὸ σχολεῖο μας, ἕνα αὐγὸ στὸ κεφάλι, γιατὶ πείραζε τὸ παιδὶ καὶ δὲν ἔφευγε ποὺ τοῦ εἶπε. Καὶ δὲ φοροῦσε καπέλο! Γκὰπ τοὔρθε ἐδῶ!. Ἔ, νὰ βλέπατε πῶς τρέχανε τὰ ζουμιά!.

—Ὁρίστε!.

— Καὶ ξέρετε τί ἔλεγε στἄλλα παιδιά; Ὅτι τὸ αὐγὸ θὰ τοῦ κάνει καλὸ στὰ μαλλιά!.

— Τὰ χάλια του!..

— Δέν πάει νὰ τὸν βάλει σ' ἕνα ἐργοστάσιο νὰ μάθει τέχνη!.

Ὁ Ἀριστομένης στράφηκε πάλι στὸ παράθυρο, καὶ σήκωσε τὸ κουρτινάκι.

— Ἄμ' ἡ κυρὰ Ζωναροῦ τί γίνεται; Ἐδῶ εἶναι ἀκόμα;

— Ἐδῶ εἶνε, ἐδῶ!. Καὶ ὅσο πάει πιὸ τρελὴ γίνεται! Τώρα δὲ μᾶς χαιρετᾶ πιὰ καὶ χωρὶς νὰ τῆς κάνουμε τὸ παραμικρό..

— Μὰ μήπως μιλᾶ μὲ καμιὰ στὴ γειτονιά, εἶπε ἡ Ἀνθή, αὐτὴ μισεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ λέει. Ἀγαπᾶ τὰ ζῶα! Πρῶτα εἶχε ἕνα σκυλάκι.. τὸ θυμᾶσαι;

— Κεῖνο τὸ γουρλομάτικο; Πῶς δὲν τὸ θυμοῦμαι. Τοὔσκασα μιὰ μπαστουνιὰ μιὰ μέρα ποὺ μὲ γαύγισε.

— Αὐτὸ πάει εἰς τὰς αἰωνίους μονάς! Τώρα ἔχει ἕνα γάτο κόκκινο μὲ γραμμὲς ἁλὰ τίγρη, ἕνα ἀσχημόγατο! καὶ δὲν τὸν ἀφίνει ἀπ' τὴν ἀγκαλιά της! Σὰ νἄχει κανένα παιδάκι της, βρέφος..

— Καὶ τὸ κουνᾶ καὶ κεῖνο κλαίει, εἶπε καὶ ὁ μικρός.

—Ἔ, ἔ! ἔκανε στὸ μικρὸ ὁ Λάμπρος, πολὺ φόρα βλέπω πῆρες!.

— Τί, τί φόρα;.

— Κεῖνο ποὺ σοὺ λέω!.

— Καὶ τί ἔκανα;.

— Νὰ πάψεις!

— Δὲ βλέπεις, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας, τὴν Πιπίτσα ποὺ δὲ μιλᾶ διόλου;.

— Δὲ θἄχει τί νὰ πεῖ...

— Καὶ σὺ ἔχεις;.

— Βεβαίως!.

Ὁ Ἀριστομένης μὲ τὰ νῦτα στὸ παράθυρο, τὸν ἔβλεπε χαμογελῶντας, ἔπειτα εἶπε φεύγοντας ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ κουνῶντας τὸ χέρι του:

— Ἄνθρωποι! τρέλες διαφόρων εἰδῶν καὶ ποιοτήτων!.

— Γιὰ μένα τὸ λέει; ρώτησε ὁ μικρὸς μὲ ὕφος κωμικό.

Ὁ Ἀριστομένης γέλασε:

— Μὰ αὐτὸς ἔγινε καραγκιόζης!. εἶπε.

Κάτι θυμήθηκε καὶ ρώτησε, ἐνῶ ὁ μικρὸς εἶχε ἀνοίξει τὰ μάτια πολὺ κἔξυνε τὸ κεφάλι του μὲ τὸ δάχτυλο:

— Μὰ γιὰ πῆτε μου, ὁ Κατσάκος ὁ φίλος του, κρύβεται ἀκόμα;

— Ἐμένα δὲν εἶνε φίλος μου... ἔκανε ὁ μικρός.

— Αὐτὸς νὰ κρυφτεῖ τώρα, τί λές! τοῦ εἶπε ἡ μάνα του, αὐτὸς πιάστηκε τώρα, δὲν εἶνε πιὰ ὁ ἄνθρωπος τῆς νυκτός, εἶνε τῆς ἡμέρας... Δὲν εἶδες πῶς γόντρηνε;

— Ἔγινε σὰν ὄρνιο! μίλησε ὁ μικρός.

Ἡ ὑπηρέτρια μὲ τὰ γαλανὰ μάτια, μπῆκε κείνη τὴ στιγμὴ μέσα μέσα δίσκο..

— Ὁ καφές σου, εἶπε στὸν Ἀριστομένη ἡ μάνα του.

— Ἔλα κάθισε δῶ, στὴ θέση σου...

Καὶ ὁ Λάμπρος σηκώθηκε.

— Ὄχι, ὄχι, κάθησε κεῖ ποὺ κάθεσαι! Ἐγὼ θὰ καθίσω στὴ θέση τοῦ πατέρα..

— Ὤ, ἔκανε ὁ μικρός, καὶ θὰ πεῖς καὶ σύ: Πολυξένη, ξέρεις..

— Ἔ, τὸ παλιόπαιδο!

— Ἄκου νὰ περγελᾶ τὸν πατέρα του!

— Σήκω ἀπ' ἐκεῖ γρήγορα!

Καὶ ὁ Λάμπρος τὸν ἄρπαξε νὰ τὸν σηκώσει..

Ὁ Ἀριστομένης μπῆκε στὴ μέση.

— Ἄστον, Λάμπρο..

— Ὄχι, ὄχι, νὰ φύγει, νὰ πάει μέσα, εἶπε ἡ μάνα του, ἄρχισε καὶ κοροϊδεύει τὸν πατέρα του καὶ μπροστὰ στοὺς ξένους!..

— Κἔπειτα δὲν τὸν βλέπεις, πὼς εἶναι ὅλο μελάνια ἀπὸ χτές!. Δὲν πλύθηκε σήμερα!.

— Δὲ βρῆκα νερό!.

— Δὲ βρῆκες νερό ;. Πάρτον, Ἑλένη, καὶ βάλτον νὰ πλυθεῖ!..

Βγῆκε ἔξω, ὅταν ἤπιε τὸν καφέ του. Θὰ πήγαινε ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του...

Ὅταν κατέβαινε στὴν αὐλὴ κ' εἶδε τοὺς ψηλοὺς τοίχους ποὺ τὸν κύκλωναν, τοῦ φάνηκε σὰ φυλακή.

Πάντα ἔτσι τοῦ φαινόταν, καὶ πολλὲς φορὲς ἄλλοτε, φανταζόταν τὸν ἑαυτό του κλεισμένο σὲ φυλακή, ἢ σὲ φρούριο καὶ νὰ κάνει τὸν περίπατό του στὴν αὐλή του.

Ἄνοιξε τὴ βαριὰ σιδερένια πόρτα καὶ βγῆκε.

Στὴ γειτονιά του, ἢ καλύτερα στὸ δρόμο του, ὅλο ψηλὰ σπίτια ὑπῆρχαν. Καὶ σχεδὸν ὅλα εἶταν κατάκλειστα. Ἤξερε ὁ Ἀριστομένης, πὼς πρωὶ πρωὶ ἄνοιγαν παράθυρα, μπαλκονόπορτες, τινάζανε, σάρωναν καὶ μετὰ κλείσιμο.

Ποῦ νὰ βγεῖ κόρη στὸ παράθυρο, ἢ σὲ μπαλκόνι! Οἱ ἔμποροι εἶταν αὐστηροὶ σαυτά..

Κἔρημιὰ στὸ δρόμο. Καὶ ὁ ἄλλος δρόμος ποὖστριψε ἔτσι εἴτανε. Μόνο τρία, τέσσερα μικρὰ παίζανε μὲ νερὰ μαῦρα, βρώμικα, ποὺ τρέχανε ἀπὸ ἕνα σταῦλο.

Εἶδε κεῖ κ' ἕνα σπίτι ποὺ κάτι τοῦ θύμισε. Στὰ διπλανά του χαμηλὰ κεραμίδια, ἕνα πανὶ κόκκινο, μεγάλο, εἶταν πεσμένο. Καὶ ἀπὸ πάνω του καπνὸς μαῦρος περνοῦσε, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ θυμηθεῖ, πὼς ἐκεῖ κοντὰ βρισκόταν κάποιο μικρὸ ἐργοστάσιο..

Ἀναμνήσεις τὸν πλησίαζαν ὅσο προχωροῦσε, σὰ νὰ σηκώνονταν ἀπ' τὰ μέρη ποὺ περνοῦσε. Κάτι ὅμως ἄλλο τοῦ ἦρθε σὲ λίγο στὸ νοῦ καὶ σούφρωσε τὰ φρύδια :

—Εἶμαι, ἀλήθεια, εἶπε, ἐγωϊστὴς πολύ, πολύ!.

Ἀλλὰ νὰ μιὰ φωνή :

— Κύριε Ἀριστομένη !. Καλῶς μᾶς ἦρθες!.

Στράφηκε. Εἶταν ὁ Λουκάνης, ἕνας κουρέας κατσαρομάλλης μελαχροινὸς κἔρχόταν καταπάνω του

ὅλος εὐχαρίστηση καὶ γέλιο...

Στὴν πόρτα τοῦ κουρείου του ἀπ'ἔξω, σ' ἕνα κοντάρι μιὰ πετσέτα κρεμότανε σὰ σημαία.

Εἴπανε λίγα λόγια, καὶ ξεκίνησε. Ἀλλὰ παρὰ κάτω ἄλλος τὸν φώναξε. Κιαὐτὸς καταστηματάρχης. Ἐκεῖ σαὐτὸν τὸ δρόμο εἴτανε διάφορα μικρομάγαζα, καὶ οἱ καταστηματάρχες ἐπειδὴ δὲν εἶχανε δουλειὰ καθόντουσαν στὶς πόρτες, ἢ ἀπ' ἔξω. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ τὸν χαιρετοῦσαν, τρέχανε κοντά του νὰ τοῦ εὐχηθοῦν τὸ καλῶς ὅρισε..

Νὰ καὶ ὁ Κάλκος ποὖτρεχε ὅταν ἄκουγε καυγὰ νὰ χωρίσει. Μιὰ φορά, εἶχε ἀκούσει ὁ Ἀριστομένης, πὼς ἐκεῖ ποὺ ξυριζόταν ἄκουσε μάλωμα ἀπ' ἔξω. Δίνει μιὰ τότε στὸν κουρέα, καὶ πετιέται μὲ τὶς σαπουνάδες στὸ πρόσωπο καὶ τυλιγμένος σὲ μιὰ γιγάντια πετσέτα, σωστὸ τραπεζομάντιλο, καὶ τρέχει νὰ χωρίσει :

— Μή, ἀδελφάκια, μὴ γιὰ τὸ θεό! τοὺς ἔλεγε. Οἱ μύγες πιάνονται μὲ τὸ μέλι καὶ ὄχι μὲ τὸ ξύδι !.

Ἄλλοτε πάλι, ποὔβγαλαν μαχαίρια νὰ χτυπηθοῦνε δυό, καὶ κανεὶς δὲν πλησίαζε, αὐτὸς ποὖχε πάρει μυρουδιὰ τὸν καυγᾶ, ἔπεσε στὴ μέση :

— Χτυπᾶτε ἐμένα ἀδελφάκια, καλύτερα, τοὺς εἶπε.

Εἶχε μικρὸ ἐμπορικὸ ψιλικῶν. Κἔπαιζε καὶ μαντολίνο. Καὶ τώρα αὐτὸ ἔκανε ποὺ περνοῦσε ὁ Ἀριστομένης. Ἅμα τὸν εἶδε ὅμως, ἔβγαλε ἕνα : βρέ!. κιἄφησε γρήγορα τὸ μαντολίνο.

— Καλῶς ὅρισες, καλῶς ὅρισες! εἶπε στὸ γυιὸ τοῦ Βαλῆ, ποὖχε σταθεῖ ἀπ' ἔξω. Φέρτο !.

Καὶ σήκωτε τὸ χέρι του γιὰ νὰ πέτει ἀπὸ ψηλὰ καὶ νὰ τὸ σφίξει τοῦ Ἀριστομένη.

— Καλῶς μᾶς ἦρθες λεβεντιά!.

Καὶ κρατῶντας τὸ χέρι τοῦ Ἀριστομένη καὶ κουνῶντας το ρυθμικὰ ξακολούθητε:

— Καλῶς μᾶς ἦρθες, λεβέντη ξανθομάλλη, ξεπέζεψε νὰ πιεῖς νερὸ καὶ ξανανέβα πάλι..

Οἱ στῖχοι δὲν εἶταν δικοί του, τοὺς ἔπαιρνε ἀπὸ περιοδικά, ἀπὸ ἐφημερίδες..

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε συγκινηθεῖ ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔβλεπε, ἀπ' τὴν ἀγάπη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ καθὼς κατηφόριζε, γιὰ νὰ πάει στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, σκεπτόταν, πὼς ἔπρεπε κάτι καλὸ νὰ ἔκανε σαὐτὸν τὸν τόπο, σαὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους..

Στὴν ἀγορὰ καὶ στὸ λιμάνι ποὺ πλησίαζε, γινότανε θόρυβος δαιμονισμένος. Τοῦ φάνηκε, πὼς εἶχε ἀκόμα μεγαλώσει, γινόταν περισσότερος ἀπ' ἄλλοτε

Εἶδε πάλι τὶς στοῖβες τῶν ἐμπορευμάτων στὴν παραλία, τοὺς ὑπαλλήλους νὰ γυρίζουνε μὲ σημειωματάρια γράφοντας, καὶ ἄλλους πάλι πλῆθος, νὰ κατεβάζουν ἀπ' τὰ ἀτμόπλοια, ποὺ τὰ ἔνωναν μὲ τὴ στεριὰ μαδέρια, νὰ κατεβάζουν ἐμπορεύματα, σακιὰ γεμάτα. Καὶ τὰ κατέβαζαν τρέχοντας ὁ ἕνας πίσω ἀπ'. τὸν ἄλλον, πάνω στὰ μαδέρια ποὺ χοροπηδοῦσαν.

Κρότοι πολλοὶ βιντσιῶν, ποὺ ξεφορτώνανε στὶς μαοῦνες, ποὺ βρισκόνταν κάτω ἀπ' τὰ βαπόρια, φωνές, σφυρίγματα, βλαστήμιες...

Ἕνα βαπόρι μεγάλο, κάπνιζε πέρα, ἀνοιχτά, ρίχνοντας κατάμαυρο καπνὸ στὸν οὐρανό. Βάρκες γύριζαν, ξρχόντανε σχίζοντας τὰ πρασινωπὰ νερά,

λοχύανε μιὰ μικρὴ κίνηση, καὶ ποὺ ἐρχόντανε στοπισμένα μ᾽ ὅλες τὶς βρῶμες τοῦ κόσμου καὶ χτυπούσανε στὸ πρασινισμένο μουράγιο.

Στὸ δρόμο πάλι, ἐκείνη ἡ κίνηση. Κάρρα μακρυά, σοῦστες, ἄλλα ἄδεια καὶ ἄλλα φορτωμένα σίδερα, κάσες, τσουβάλια καὶ διάφορα ἄλλα, τρέχανε. Οἱ λάσπες τινάζονταν ἐδῶ κεῖ ἀπ᾽ τοὺς τροχούς.

Καὶ μέσα σαὐτὸ τὸ θόρυβο, τὴν κίνηση, παιδιὰ μὲ ξεσχισμένα ροῦχα ποὺ φαινόνταν οἱ σάρκες τους, καὶ βρώμικα τόσο, ποὺ μοιάζανε μὲ μαύρους, ἔψαχναν ψαχούλευαν ἐδῶ καὶ κεῖ σὰν τοὺς σπουργίτες, γιὰ νὰ βροῦνε τίποτα. Μάζευαν τοὺς σανούς, ποὺπεφταν ἀπ᾽ τὰ σακκούλια τῶν ἀλόγων, τὰ κάρβουνα τὰ βαποράσια, ρίχνοντάς τα ὅλα μαζὶ σ᾽ ἕνα παλιοσακκί, ποὺχαν κρεμασμένο στὸν ὦμο σὰν τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου τὴ σάκκα. Ἀλλὰ κιαὐτὰ δούλευαν!.

Καὶ προχωροῦσε μέσα σ᾽ αὐτὴν τὴν κίνηση, στὸ διαβολικὸ θόρυβο μὲ εὐχαρίστηση. Τὸν ζητοῦσε μάλιστα, γιατὶ ἂν ἤθελε δὲ θὰ περνοῦσε ἀπ᾽ ἐκεῖ γιὰ νὰ βρεθεῖ στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶταν ψηλὰ σὲ ἥσυχη καὶ μὲ σοβαρὰ καταστήματα γειτονιά!

Πάνω ὅμως σαὐτὸ νὰ καὶ μιὰ κηδεία.

Εἴτανε μὲ ἁμάξια. Μέσα στὸ φέρετρο τὸ μισοσκεπασμένο, ἕνα πρόσωπο γρηούλας κουνιότανε..

Ἄνθρωποι πίσω, ὄχι πλούσιοι.

Στὴν πρώτη ἅμαξα ἕνα παιδὶ μὲ τὸ σταυρό, κοντὰ στὸν ἁμαξᾶ, καὶ μέσα μιὰ δούλα χοντρή, κρατῶντας μιὰ μπουκάλα, ὁ παπᾶς, κ᾽ ἕνας γέρος. Ἡ δοῦλα ποὺ καθόταν ἀντικρύ, πόδι μὲ πόδι μὲ τὸν παπᾶ, γελοῦσε..

Δὲν τὸν ἔσυρε πολὺ τὸ θέαμα τῆς δούλας καὶ τοῦ παπᾶ, γιατὶ θυμήθηκε τὸ ἀπαίσιο νεκροταφεῖο. Καὶ σὰ νὰ αἰσθάνθηκε πάλι τὸν παλιὸ φόβο νὰ τὸν κυκλώνει..

Καὶ κοίταξε πέρα ποὺ βρισκόταν αὐτό, ζητοῦντας νὰ τὸ δεῖ μέσα ἀπ' τὰ πυκνὰ κατάρτια ποὺ σὰ δάσος μαδημένων κυπαρισσιῶν ὑψώνονταν.

Τὸ εἶδε ὅμως μὲ τὸ νοῦ του.

Ἀλλὰ τώρα στὸ νοῦ του ἦρθε καὶ κάτι ἄλλο. Θυμήθηκε ποὺ ἀπ' ἔξω σὲ μιὰ μεριά, στὸ τέλος του κοντὰ στὸ δρόμο ποὺ περνοῦσαν τὰ κάρρα, ὑπῆρχε ἕνας τάφος ἑνὸς νέου ποὺ εἶχε αὐτοκτονήσει ἀπὸ ἔρωτα. Καὶ θυμήθηκε καὶ πῶς τοῦ εἴχανε βγάλει καὶ τραγούδι τοῦ νέου αὐτουνοῦ τότε καὶ πῶς κάθε βράδι ἕνα παιδὶ ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴ δουλειά του στὸ σπίτι του τὸ τραγουδοῦσε.. Καὶ ἀνάφερνε μέσα τὸ τραγούδι καὶ τὄνομα τῆς ἀγάπης του, ἢ τῆς κόρης ποὺ γιὰ τὸ χατήρι της, γιὰ τὴν ὀμορφιά της ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ τὴν ἀπολαύσει ζήτησε τὸ θάνατο.

Καὶ νόμισε, πῶς ἄκουγε πάλι τὴ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ, μιὰ φωνὴ ἀπ' τὴ μύτη, ἀλλὰ δυνατή.

Καὶ τὸν εἶχανε θάψει κεῖνον τὸ νέο, σ' ἕνα μέρος βρώμικο. Ἔξω ἀπ' τὸ μαντρότοιχο τοῦ νεκροταφείου, χωρὶς σταυρό, χωρὶς κανένα σημάδι. Καὶ τὸν τάφο του τὸ σκεπασμένο μὲ μαῦρο χῶμα ὅμοιο μὲ τοῦ δρόμου, τὸν βρωμοῦσαν οἱ διαβάτες οἱ περαστικοί. Πολλοὶ τὄξεραν!

Ἀλλ' αὐτὸς εἶταν καταραμένος, γιατὶ εἶχε σκοτωθεῖ μόνος του! Καὶ ὁ δεσπότης τὄχε διατάξει νὰ τὸν πετάξουν ἐκεῖ ἔξω, σὰ σκύλο!,

Καὶ τὸ χῶμα τοῦ τάφου εἶχε καθίσει καὶ φαινόταν καλὰ τὸ σχῆμα του.

Στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του εἶδε σὲ μιὰ γωνιὰ νὰ κάθεται κάποιος μαζεμένος καὶ νὰ καπνίζει. Αὐτὸς ὁ κάποιος, ἅμα τὸν εἶδε, ὄρθωσε τὸ κορμί του καὶ τὸν κοίταξε καλά..

—Μὰ τὸν ξέρω αὐτόνα, σκέφτηκε ὁ Ἀριστομένης.

—Δὲ χαιρετᾶς τὸν κύριο Φαρτάζη; τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

—Ὁ κ. Φαρτάζης εἶνε!

Εἶχε γίνει ἀγνώριστος. Δὲν εἶταν πιὰ ὁ ρωμαλέος ἐκεῖνος γέρος μὲ τὸν παχὺ λαιμὸ καὶ τὰ λαμπερὰ μάτια, εἶταν ἕνα ἀδύνατο γεροντάκι, ζαρωμένο, καὶ μὲ βλέμμα ἄδειο σὰν ἡλιθίου.

— Μὰ πῶς ἔγινε ἔτσι; ρώτησε τὸν πατέρα του, ἀφοῦ χαιρέτησε τὸ γέρο Φαρτάζη.

— Ἔ, τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας του μὲ μιὰ κίνηση τοῦ χεριοῦ, ἄστα ἄλλοτε...

Καὶ ὁ κύριος Βαλῆς τραβήχτηκε καὶ κάθισε στὴ θέση του.

Ὁ Ἀριστομένης γύρισε καὶ κοίταξε τὸ γέρο Φαρτάζη. Κι' αὐτὸς τὸν κοίταζε.

Μὰ τίποτα δὲν τοὔχε μείνει νὰ θυμίζει τὸν παλιὸ Φαρτάζη! Σὰ νὰ γίνηκε ἄλλος ἄνθρωπος, σὰν κάποια μάγισσα νὰ τοὔδωσε ἄλλη γεροντικὴ μορφὴ καὶ σῶμα. Εἶχε ἀλλάξει ὁλότελα. Μόνο, αὐτὸ μόνο, ποὺ κάπνιζε τὰ χοντρὰ τσιγάρα ποὺ κάπνιζε καὶ ὁ παλιὸς Φαρτάζης.

Κείνη τὴ στιγμὴ παρουσιάστηκε καὶ ὁ Κουμάρης.

Αὐτὸν τὸν εἶχε δεῖ ὁ Ἀριστομένης τὴ χθεσινὴ βραδιὰ στὸ σπίτι. Εἶχε πάει νὰ τοῦ εὐχηθεῖ τὸ »καλῶς ὅρισε».

Τώρα μπῆκε μὲ ἀγριεμμένα μάτια πίσω ἀπ' τὰ γιαλιά του καὶ πῆγε ἴσα στὸν κύριο Βαλῆ χωρὶς νὰ κοιτάξει κανέναν ἄλλο.

— Μὰ πρέπει νὰ πιοῦμε, τοῦ εἶπε ἀνοίγοντας τὰ χέρια, γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ ἀσώτου!

— Τί, τί; Τί εἶπες; Τοῦ ἀσώτου; τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη.

— Τὸ ἴδιο κάνει, δὲ βαριέσαι! Εἶναι ὅπως τοῦ εὐαγγελίου! Ἔφαγαν ἔπειτα, ἤπιαν καὶ εὐφράνθηκαν!.. τοῦ ἀπάντησε ὁ Κουμάρης.

— Πάρτον στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πεῖ καὶ τοῦ χρόνου! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Κούνελου πίσω ἀπὸ ἐμπορεύματα νὰ λέει.

Ὁ Κουμάρης γύρισε πρὸς τὸ μέρος ποὺ βγῆκε ἡ φωνὴ κἔψαξε μὲ τὰ μάτια νὰ βρεῖ τὸν Κούνελο.

— Ἐσύ, βρέ, νὰ πάψεις! τοῦ εἶπε.

— Ἔλα, ἔλα, πάρε δῶ! τοῦ ἔκανε ὁ κύριος Βαλῆς.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Κουμάρης κοίταξε τὰ λεπτά, ἐνῶ ἄλλοτε ἔκλεινε τὴν παλάμη του, καὶ εἶπε μέ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ:

— Ὡραῖα!...

Ἔκλεισε τὴν παλάμη του, κούνησε τὸ κεφάλι πάλι, καὶ στράφηκε στὸν Ἀριστομένη ποὺ εἶχε κάνει πὼς δὲν τὸν εἶχε δεῖ:

—Ἔλα νὰ πάρεις καὶ σὺ ἕνα καταπότιον! τοῦ εἶπε.

— Ὄχι, εὐχαριστῶ....

— Γιατί; Μήπως δὲν πίνεις; Τὸ κρασί, αὐτὸ

γράφτο, πάντα καλὸ κάνει! Τὰ σπίρτα!.. Μακρυά!... Μακρὰν ἀπὸ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά!.. Μήπως πίνεις τέτοια;.. Ἄ, ὡραῖα!.. Κρασί!.. Καὶ ὁ Θεὸς κρασὶ πίνει!..

Στὴν πόρτα ἀπ' ἔξω εἶδε ὁ Ἀριστομένης νὰ φανεῖ ὁ Χάρτας μὲ τὸ καπέλο στὰ πίσω, τὴ μαγκούρα στὸ μπράτσο, καὶ νὰ κοιτάζει μέσα.

— Ἔλα, εἶπε ὁ Κούνελος, ποὺ βγῆκε πίσω ἀπὸ ἐμπορεύματα, στὸν Κουμάρη, δὲν πᾶς νὰ τὰ τραβήξεις καὶ παράτα τὶς συμβουλές!

Αὐτὸς τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ χωρὶς νὰ μιλήσει, ἔπειτα κούνησε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐσὺ νὰ μὴν ἀνακατώνεσαι! ὑδροπότη!..

Καὶ θυμωμένος ἔφυγε, ἀλλὰ ξαναγύρισε καὶ πλησίασε τὸν Κούνελο:

— Ξέρεις, τοῦ εἶπε, ποιοὶ πίνουν τὸ νερό; Κιᾶν δὲν τὸ ξέρεις νὰ στὸ πῶ.

Καὶ γύρισε ἀπότομα τὶς πλάτες στὸν Κούνελο, ἅμα εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ μὲ μεγάλα βήματα ἔφυγε.

— Πᾶμε! εἶπε στὸ φίλο του, μὲ μιὰ μεγαλόπρεπη γειρονομία.

Ὁ Ἀριστομένης πῆγε ἴσαμε τὴν πόρτα.

Τοὺς εἶδε νὰ περνοῦν ἀπ' τὴν ταβέρνα ποὺ ἄλλοτε πήγαιναν, καὶ νὰ διευθύνονται σὲ ἄλλη, ποὺ εἴταν κι' αὐτὴ στὴν ἴδια γραμμὴ τοῦ καταστήματος τοῦ πατέρα του. Ὁ Κουμάρης στάθηκε κιἄφησε τὸ Χάρτα νὰ περάσει πρῶτος γτυπῶντας τον γαϊδευτικὰ στὶς πλάτες.

Καθὼς γύρισε μέσα, εἶδε τὰ μάτια τοῦ Φαρτάζη στηλωμένα ἐπάνω του.

Ὁ Κούνελος τὸν φώναξε χωρὶς νὰ φαίνεται, κρυμμένος πίσω ἀπὸ σωρὸ ἐμπορεύματα :

— Ἀριστομένη !.. Γιὰ ἔλα δῶ...

Πῆγε κοντά του.

— Ἄκουσε δῶ, τοῦ εἶπε ὁ Κούνελος κρατῶντας τὴ μύτη του σὰ νὰ τοῦ πονοῦσε, ἢ κάτι νὰ τοῦ βρωμοῦσε, νὰ προσέξεις μὴ σὲ παρασύρουν αὐτοί. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτε !. Ὁ βρεμμένος δὲ φοβᾶται τὴ βροχή !. Ἐκεῖνος ποὺ τόπε αὐτὸ ἤξερε γιατὶ τόπε...

Ὁ Ἀριστομένης χαμογέλασε.

— Λὲν ἔγω φόβο, τοῦ ἀπάντησε καὶ τραβήχτηκε.

Ὁ πατέρας του κάτι σημείωνε στὸ γραφεῖο του. Οὔτε τὸν πρόσεχε διόλου. Θέλησε νὰ φύγει, ἀλλὰ κρατήθηκε καὶ ἄρχισε νὰ περπατᾶ πάνω κάτω μέσ' στὸ κατάστημα.

Κάτι τοῦ εἶχε ἔρθει στὸ νοῦ.

Ξαφνικὰ εἶδε τὸ γέρο Φαρτάζη νὰ τὸν κοιτάζει μὲ προσοχή, νὰ τὸν ἀκολουθᾶ μὲ τὸ βλέμμα πάνω κάτω ποὺ περπατοῦσε.

— Μὰ τί μὲ κοιτάζει ἔτσι αὐτός; εἶπε μὲ τὸ νοῦ του καὶ θύμωσε.

Ὅσο κι' ἂν ἔκανε νὰ μὴν προσέχει στὸ γέρο Φαρτάζη, τόσο ἡ ματιά του πήγαινε καὶ τὸν ἔβλεπε νὰ ξακολουθεῖ τὸ ἴδιο, νὰ τὸν κοιτάζει.

Στὸ τέλος τὸν ἐνόχλησε πολὺ καὶ πῆγε μέσ' στὸ βάθος τοῦ καταστήματος ποὺ βρισκόταν κείνη τὴ στιγμὴ ὁ Κούνελος...

— Τί εἶναι; τὸν ρώτησε αὐτός, ποὺ τὸν εἶδε νὰ πηγαίνει βιαστικὸς ἐκεῖ.

— Θέλω νὰ σὲ ρωτήσω κάτι· τί ἔχει πάθει αὐτός;

— Ποιός; τὸν ρώτησε ὁ Κούνελος...

— Νὰ αὐτός, ὁ γέρος Φαρτάζης!

— Ὁ κύριος Φαρτάζης; Τί ἔχει πάθει; Λὲν ἔχει πάθει τίποτα! Εἶνε καλός, καὶ σᾶς ἀγαπᾶ! Αὐτὸ ξέρω, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα!. Κἔπειτα τί βλέπεις νἄχει πάθει ;

— Ξέρω κἐγώ!.. Μπορεῖ νὰ μᾶς ἀγαπᾶ, ἀλλὰ κάτι ἔχει πάθει!. Ἐκείνη ἡ ματιά του πῶς κοιτάζει! σὰν ἠλιθίου..

— Ἄ, ὄχι, ἔχεις λάθος, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα..

— Τί λάθος!.. Ἡ παντοιὰ στὰ γεράματα φαίνεται δὲν τὸν ὠφέλησε!..

— Χώρισε..

— Ὦ! ὦ!..

— Ἄστον τὸ δυστυχῆ!. Εἶχε μπλέξει μὲ σατανᾶ!. Καὶ ξέρεις, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα, καλύτερα νὰ μπλέξεις μὲ ἑκατὸ σατανάδες, διαβόλους παρὰ μὲ μιά, ἀριθμὸς ἕνα, γυναίκα! Στὸ λέω γώ, μὴ μπλέξεις!.

— Καλά.. Ὥστε τοὔδωσε τὰ παπούτσια στὸ χέρι;

— Λὲν τοῦ τἄδωσε, τοὔφυγε. Τοῦ πῆρε ἕνα σωρὸ λεπτά!. Καὶ ξέρεις ἔχει κἔχει!. Τοῦ τὰ βούτηξε λοιπὸν ἡ κερὰ καὶ πῆρε πόδι...

— Δηλαδή;

— Τί δηλαδή; Νά, τοῦ πῆρε τὰ λεπτά, ὄχι ὅλα! Αὐτὸς ἔχει πολλά!. Τοῦ πῆρε ὅσα τῆς τύχανε μπρὸς κἔφυγε μὲ κάποιον!. Ὁ γέρο Φαρτάζης, ἐδῶ νὰ δεῖς καλοσύνη, Ἀριστομένη μου, εὐγένεια ψυχῆς! αὐτὸς ἐκεῖ ὁ γέρος ὁ ἠλίθιος, ὅπως σὺ τὸν ὀνόμασες δυστυ-

χῶς!.. Ἔ! τὸν εἶπες! Ἀλλὰ πρέπει, Ἀριστομένη μου, ν' ἀκοῦς καὶ τοὺς πιὸ μεγάλους. Λὲν ἀφίνουν ἔτσι νὰ βγαίνουν τὰ λόγια τους. Τρὰκ ἠλίθιος! Τρὰκ κουτός, ἀνόητος! Ἄκου μένα, Ἀριστομένη μου, δὲν πρέπει νὰ χάνεσαι σὲ ρηχὰ νερά..

Ὁ Κούνελος εἶχε λησμονήσει τί ἤθελε νὰ πεῖ καὶ πάλευε νὰ τὸ βρεῖ, ἀλλὰ μάταια. Ὁ Ἀριστομένης ὅμως περίεργος νὰ μάθει τὸν ρώτησε:

— Μὰ πέ μου, τί ἔκανε μὲ τὴ γυναίκα του ποὺ τοὔφυγε; Τὴ βρῆκε;...

— Πῶς δὲ τὴ βρῆκε! Ὄχι αὐτὸς, ἡ ἀστυνομία. Ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖ νὰ δεῖς εὐγένεια ψυχῆς, μεγάλων αἰσθημάτων! Γιὰ ἄκου νὰ δεῖς, Ἀριστομένη! Δὲν εἶνε τίποτα, αὐτὸ γράφτο γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι μιὰ φορά, δὲν εἶνε τίποτε καλύτερο ἀπ' τὸ γενναῖο αἴσθημα Ὅλα τἄλλα εἶνε μηδέν! Μηδὲν εἶναι ὅλα τἄλλα! Τὰ πλούτη, τἄπειρα πλούτη ἀκόμα, εἶνε μηδὲν ἐμπρός του! Πῶς εἶπε κεῖνος; Ποῦ εἶναι αἱ χρυσαῖ λαμπάδες...

— Μὰ γιὰ πέ μου τί ἔκανε μὲ τὴ γυναίκα του ἅμα τὴ βρῆκε;

— Ἄ, ναί. Ἅμα τὴ βρῆκε ποὺ λές, αὐτὸς σὰ χρυσός... χρυσός!.. εἶνε κωμικό, γιατὶ καὶ ὁ χρυσὸς μέταλλο εἶνε!.. Μόνο ποὺ σπανίζει, δὲν εὑρίσκεται εὔκολα!..Καὶ οἱ μεγάλοι κακοῦργοι κι' αὐτοὶ σπανίζουν...

— Λοιπόν;...

— Ἔ, λοιπόν, λοιπόν... Λέγαμε λοιπὸν γιὰ τὰ μέταλλα καὶ γιὰ τὸ χρυσό...

— Καλά, ποὺ βρῆκε τὴ γυναίκα του, τί ἔκανε;

— Ναί, ποὺ βρῆκε τὴ γυναίκα του ἔκανε αὐτό: Ἄκου νὰ δεῖς χειρονομία!.. Αὐτὲς λέγονται χειρονο-

μίες! εἶνε... Ναί, ναί. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ζητήσει νὰ τὴν πᾶνε στὴν ἀγχόνη καὶ νὰ τῆς πάρουν καὶ τὸ μέγα χρηματικὸν ποσὸν ποὺ τοῦ εἶχε ἀφαιρέσει, δὲ ζήτησε οὔτε τόνα, οὔτε τἄλλο! Ζήτησε μόνο νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη. Πάρτα, τῆς εἶπε, χάρισμά σου, ἔχω ἀρκετὰ ἐγώ. Θὰ ἔλθει ὅμως μιὰ ἡμέρα ποὺ θὰ κλαύσεις πικρὰ γι' αὐτὸ ποὺ μοῦ ἔκανες! Καί τὴν ἄφησε. Πῆρε μονάχα διαζύγιο..

— Γιὰ νὰ ξαναπαντρευτεῖ;

Ὁ Κούνελος ταράχτηκε...

— Ἔ, ἔ! ἔκανε. Ἐπειδὴ κι' αὐτὸς ἁμάρτησε μιὰ φορά... Ἂν καὶ τί ἁμαρτία εἶνε;.. Ποῦ εἴτανε γέρος;.. Ἔ, καλά! ἁμάρτημα μιὰ φορά! Οὐδεὶς ἀναμάρτητος!

— Κεῖνοι οἱ μόρτες οἱ γιοί του τί κάνουν;

— Αὐτοί! αὐτοὶ εἶνε ἄνθρωποι γαμένοι!. Ἀλλ' ἡ κόρη του δὲ μοῦ λές, τί ἄγγελος ἐπουράνιος εἶνε; Ἄ, τί πλάσμα! Μὰ εἶνε τί νὰ σοῦ πῶ! Ἕνα πλάσμα πού... χάνει κανεὶς τὸ νοῦ του! Τὴν εἶχες δεῖ μικρή;

— Δὲ θυμοῦμαι.

— Ἄ, δὲν ὑπάρχει ὡραιότερο στὴ γῆ πλάσμα! Εἶνε κάτι, Ἀριστομένη μου, τί νὰ σοῦ πῶ!.. Ἅμα τὴ δεῖς, πίστεψέ με, θὰ τὰ χάσεις!.. Εἶνε ἕνα ἐπουράνιο πλάσμα, ἕνα πλάσμα πού.. νὰ τὸ πιεῖς στὸ ποτήρι!. Τὴν εἶχα δεῖ τὸ καλοκαίρι. Τώρα εἶναι στὸ σχολεῖο, στὴν Ἀθήνα!. Φοροῦσε κάτι μπλὲ μαρὲ ροῦχα.. Ἔ, ψυχή μου!. Πλάσμα!.. Καὶ καλοσύνη, ἠθική!... Ὅσο οἱ γιοὶ τοῦ κυρίου Φαρτάζη βγήκαν βρῶμες, τόσο αὐτὴ εἶνε πρότυπον ἠθικῆς! Ἄ, θἄνε εὐτυχισμένος κεῖνος ποὺ θὰ τὴν πάρει...

Καὶ ὁ Κούνελος κοίταξε τὸν Ἀριστομένη καλά, λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια.

— Καὶ τὸ σπουδαιότερο, γιὰ νὰ ποῦμε κι' αὐτό. Καὶ τἀφήσαμε τελευταῖο! Τὸ σπουδαιότερο ποὺ λές, φίλτατέ μου καὶ ἀγαπητέ μου Ἀριστομένη, εἶναι ὐτό: Ἄκου! εἶναι τὸ χρῆμα! Τὸν ἔχει τὸν παρᾶ ὁ γέ..., ὁ κύριος Φαρτάζης, τὸν ἔχει καὶ τὸν παρέχει μάλιστα! Χρυσορυχεῖο, φίλτατέ μου, χρυσορυχεῖο!.. Παρᾶς μὲ οὐρά, καὶ τί οὐρά; νά!. Καὶ θὰ κάνει, ἄκου ἄκου, αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, τὴν κόρη του κληρονόμο! Ἔ, ἅγιε Γεράσιμέ μου! Καὶ γιατί;.. Γιατὶ ἐστὄ πα: Οἱ γιοί του πήρανε κακὸ δρόμο!.. Οὔτε στὸ σπίτι πᾶνε πιὰ νὰ κοιμηθοῦνε. Ἔγειναν μόρτες τοῦ δρόμου, τῆς ἀγορᾶς.

Ὁ Ἀριστομένης τὸν ἄφησε. Ὁ γέρο Φαρτάζης κάπνιζε ἄλλο χοντρὸ τσιγάρο. Ζαρωμένος καθόταν αὐτὸς ὁ πλούσιος στὴ γωνιὰ σὰ νἄταν ζητιάνος.

Καὶ πάλι κοίταξε τὸν Ἀριστομένη, ἡ ματιά του τὸν ἀκολουθοῦσε.

Ὁ Ἀριστομένης κάτι εἶπε στὸν πατέρα του, τὸν ρώτησε μήπως ἤθελε τίποτε, χαιρέτησε ἔπειτα τὸ γέρο Φαρτάζη, ποὺ στὴ μορφή του εἶδε μιὰ λάμψη, κἔφυγε.

Τὴ στιγμὴ ποὺ βγῆκε ἔξω, ἔβγαινε καὶ ὁ Κουμάρης μὲ τὸ Χάρτα ἀπ' τὴν ταβέρνα.

Κ' εἶχαν καὶ οἱ δυὸ ἕνα ἀρειμάνιο ὕφος!

Οὔτε τὸν εἶδαν ποὺ πέρασε ἀπὸ κοντά τους...

Πῆρε ἄλλο δρόμο ἀπ' ἐκεῖνον ποὺ πῆγε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του. Καὶ σ' αὐτὸν κάποιοι τὸν εἶδαν, τὸν φώναξαν καὶ φανήκανε νὰ χαίρονται πολὺ

ποὺ τὸν βλέπανε πάλι. Αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ ρωτήσει τὸν ἑαυτό του:

— Ἐγὼ θὰ χαιρόμουνα γι' αὐτούς;!

Τοῦ φάνηκε ὅτι ὄχι, πὼς δὲ θὰ χαιρόταν. Καὶ ἀπὸ κάτι μέσα του ποὺ ζήτησε νὰ δεῖ τί θἄκανε, τὄδε ἀκίνητο νὰ μένει μετὰ ἀπὸ ἕνα μικρό, μικρὸ τρέμουλο.

Ὅταν μπῆκε πιὰ στῆς γειτονιᾶς του τοὺς δρόμους ποὺ δὲν ὑπήρχανε μαγαζιά, ἀλλὰ μόνο σπίτια, εἶδε κάποιον νὰ κατηφορίζει τόσο γρήγορα καὶ μὲ τέτοιον τρόπο ποὺ εἶπε πὼς θὰ πέσει. Ἅμα ὅμως πλησίασε ἀρκετὰ καὶ κοιτάχτηκαν, εἶδε ὅτι εἶταν ἕνας παλιός του φίλος. Κι' αὐτὸς ὁ παλιὸς φίλος τὸν γνώρισε καὶ μὲ δυσκολία σταμάτησε τὸν ἑαυτό του, ὅπως δύσκολα κρατᾶ ἱππέας τἄλογό του ποὺ τρέχει ὁρμητικά, ὅταν θελήσει νὰ τὸ σταματήσει ξαφνικά.

Μίλησαν γιὰ λίγο. Ὁ φίλος του αὐτὸς εἶτανε γιὸς μεγαλεμπόρου ἀποικιακῶν. Τώρα δούλευε, τὸν εἶχε βάλει ὁ πατέρας του νὰ δουλεύει σ' ἕνα ἄλλο τέτοιο κατάστημα ξένο. Ἤξαιρε ὁ γέρος, ἔτσι ἔλεγε τὸν πατέρα του, τί ἔκανε. Τὸν εἶχε βάλει κεῖ γιὰ νὰ δεῖ πῶς βγαίνει τὸ ψωμὶ καὶ νὰ τὸ ἐκτιμήσει. Καὶ νἄχει καὶ ξένον πάνω στὸ κεφάλι του.

Τώρα πήγαινε στὸ τελωνεῖο. Εἶχε πεταχτεῖ ἴσαμε τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάρει ἕνα μαντίλι..

Καὶ μιλοῦσε γρήγορα καὶ ἄταχτα ὅπως εἶταν καὶ τὸ περπάτημά του ὅταν κατηφόριζε. Φαινόταν ὅμως πολὺ εὐχαριστημένος γι' αὐτά, γι' αὐτὴ τὴ ζωή.

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε πειραχτεῖ, δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτὴ τὴ συνάντηση. Τὰ μάτια τοῦ

φίλου του τἄβλεπε νὰ γίνονται περγελαστικά, ὅταν τὸν ρωτοῦσε καὶ γιὰ τὴ δικιά του ἐργασία, πῶς πήγαινε. Τοῦ φαινόταν ἄραγε ἀστεία ἐργασία, ἢ δὲν ἤλπιζε νὰ κάνει τίποτα;

Καὶ ὅταν ὁ Ἀριστομένης τοῦ θύμησε κάτι ἄλλες ἰδέες ποὖχε ἄλλοτε, αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε:

— Παιδιακίστικες τρέλες!... Πᾶνε πέρασαν! Ἐδῶ δουλειά! ἐδῶ εἶνε ἡ ζωή!

Χώρισαν. Ὁ φίλος πῆρε πάλι τὸν κατήφορο γρήγορα καὶ σὰν ὅλο νὰ κινδυνεύει νὰ πέσει, τρέχοντας γιὰ τὸ τελωνεῖο, καὶ ὁ Ἀριστομένης σιγά, ἀργὰ τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι του, εἶδε ἀπ' ἔξω νὰ στέκεται ἕνα ἁμάξι μ' ἕνα ἄλογο κόκκινο. Καὶ στὸ σκαλοπάτι τῆς σιδερένιας πόρτας κάθοταν ἕνα παιδί, ἕνας μάγκας τσίμπλης ποὺ ὅλο κουνοῦσε τὸ χέρι του διώχνοντας τὶς μύγες, ποὺ τὸν εἶχαν κυκλώσει.

Τὸ ἁμαξάκι εἶταν ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ τὰ περισσότερα τἄχουν οἱ περιβολάριδες καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατοικοῦνε πάντα σὲ ἐξοχές, μὲ τέντα καὶ ἀρκετὲς θέσεις.

Καθὼς ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ἄκουσε ξαφνικὰ πάνω φωνὲς παιδικές, κρότους.. Ἀπόρησε.

— Τί διάολο, εἶπε, νηπιαγωγεῖο τὄκαναν;

Ἀνέβηκε πάνω. Ἀπὸ μιὰ πόρτα ἀριστερά του, κοντινὴ καὶ στὸ μαγειριό, εἶδε νὰ βγαίνει ἕνα παιδάκι σέρνοντας μιὰ καρέκλα, καὶ πίσω ἄλλο μικρότερο νὰ σπρώχνει. Μόλις τὸν εἶδε τὸ μεγάλο σταμάτησε. Ἀλλὰ τὸ μικρὸ ἔσπρωχνε τὴν καρέκλα καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἔλα!

Αὐτὸ κινήθηκε, ἀλλὰ τὸ μικρὸ τὸ σταμάτησε:

— Στάσου !

Κἔκανε τὸ χέρι του σὰ σάλπιγγα, τὄφερε στὸ στόμα του καὶ σήμανε:

— Τουτού !

— Φίς ! ἔκανε τὸ μεγάλο, ποὺ εἶταν ἡ μηχανή !

Καὶ ὁ σιδηρόδρομός τους κινήθηκε...

Ὁ Ἀριστομένης μὲ χαμόγελο τὰ κοίταξε. Ἴσως κάποιας γνωστῆς κυρίας, ποὖχε ἔρθει, θἄτανε...

Χτύπησε τὸ ραβδί του στὸ πάτωμα δυνατά, καθὼς τὰ μικρὰ ἔμπαιναν σἄλλο δωμάτιο γιὰ νὰ βγοῦνε πάλι στὸ διάδρομο ἀπ' τὴν πόρτα ποὖχαν παρουσιαστεῖ.

Ἡ ἀδελφή του ἡ μεγάλη φάνηκε δεξιά, στὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας.

— Ὁ Ἀριστομένης, εἶπε γυρίζοντας πίσω τὸ κεφάλι της.

— Ὤ ! ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ μέσα στὴν τραπεζαρία νὰ κάνει καὶ νὰ λέει ἔπειτα κάτι...

Αὐτὸς ἔνεψε στὴν ἀδελφή του νὰ πάει κοντά, ρωτῶντας καὶ μὲ νεψίματα ποιὸς εἴτανε μέσα..

— Ὁ θεῖος Κωστῆς, τοῦ εἶπε σιγὰ αὐτὴ πλησιάζοντας.

— Ὁ θεῖος Κωστῆς ! ποιὸς θεῖος Κωστῆς;

— Ὁ Λαζάρης, καλέ !

— Τού τού !

— Φίς !

— Μὰ αὐτὰ ἐδῶ τί διάολοι εἶνε.

— Παιδιά του.

— Παιδιά του ! Ἄλλο τοῦτο !

— Μὰ ποῦ εἶνε! ἡ φωνὴ τοῦ θείου Κωστῆ ἀκούστηκε ἀπὸ μέσα νὰ λέει δυνατά.

Ἐπῆγε. Ὁ θεῖος Κωστῆς βριτκόταν ξαπλωμένος στὸν καναπέ. Ὁ Ἀριστομένης εἶδε πάλι τὸ μακρὺ μακρύ του μοῦσι, ταραιὰ καὶ μεγάλα δόντια του καὶ ταρειμάνιο μουστάκι...

— Ἔλα, βρὲ παιδί... τί μοῦ κάνεις; εἶπε στὸν Ἀριστομένη δίνοντάς του τὸ χέρι χωρὶς νἀφήτει τὸ ξαπλωταριό του.

Στὸ τραπέζι καὶ κοντὰ στὴ μάνα του μιὰ γυναίκα νέα μελαγχροινὴ τὸν κοίταζε χαμογελώντας. Τὰ ἀδέλφια του δὲν εἴταν ἐκεῖ, μόνο οἱ ἀδελφές του.

— Καὶ δὲν τόξερα!... ἔλεγε ὁ θεῖος Κωστῆς. Ἔτσι ἤρθα περαστικός. Λέω στὴ γυναίκα μου τὸ πρωΐ. Καὶ πρέπει νὰ σᾶς σωστήσω.. Ἡ γυναίκα μου, ὁ ἀνεψιός σου Ἀριστομένης.

— Ὁ μεγαλύτερος, τῆς εἶπε ἢ τῆς ἐξήγησε ἡ μάνα τοῦ Ἀριστομένη.

— Λοιπόν, ποὺ λές, ἀνεψιά μου, λέω τὸ πρωὶ στὴ γυναίκα μου: Μαρία, δὲ μπαίνουμε στάμαξάκι νὰ ψωνίσωμε, ρουχαλάκια, παπούτσια στὰ παιδιά, γιατὶ μεθαύριο μπαίνει μεγάλη ἑβδομάδα; Ζεύουμε λοιπὸν τὸν Πιλάφα, ἔτσι λέω τἄλογό μου, Πιλάφα! τὸν ζεύουμε λοιπὸν στὸ ἁμαξάκι καὶ παίρνουμε δρόμο! Ὅταν φτάσαμε μέσα: Μπρέ, τῆς λέω, δὲν πᾶμε καὶ ἀπ' τοὺς Βαλῆδες, νὰ δοῦμε τὶ κάνουν. Καὶ ἤρθαμε. Γιατὶ δὲ μὲ εἰδοποίησε κανείς! ποὺ ἔπρεπε νὰ μὲ εἰδοποιήσουν! Ἄσε ποὺ ἔπρεπε νὰ μοῦ τὸ ποῦν ἀπὸ πρὶν ὅτι ἔρχεσαι! Αὐτὰ κάνουν!

Καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς φάνηκε νὰ ταράζεται ἐδῶ κι'

ἄφησε τὸ ξαπλωταριό του καὶ χτύπησε τὶς τσέπες του ζητῶντας τὴν καπνοθήκη του.

— Μὰ ἐδῶ ποὺ μένετε; Ἐδῶ; τὸν ρώτησε ὁ Ἀριστομένης.

— Ἐδῶ, ποὺ μένω; ἔκανε αὐτὸς παύοντας τὸ ψάξιμο. Δὲν τὸ ξέρεις ποὺ μένω δῶ!

— Ὄχι...

— Δὲ σᾶς τὸ γράψανε;. Μὰ τεῖνε αὐτά! Δὲν τοῦ γράψατε πὼς ἤρθα ἐδῶ καὶ μένω;... πὼς ἀγόρασα τὸ χτῆμα;

— Θυμοῦμαι; Ἀφοῦ ὅμως δὲν τὸ ξέρει, δὲ θὰ τοῦ τὸ γράψαμε!

— Τώρα τί νὰ σᾶς πῶ; Καλά! Καὶ τὰ χαιρετίσματα ποὺ τοὔστελνα κάθε τόσο καὶ κεῖνα δὲν τὰ γράφατε;

— Ἄ, τὰ χαιρετίσματα, μοῦ τἄγραφαν, εἶπε ὁ Ἀριστομένης, χωρὶς νὰ τοῦ ἔχουνε γράψει τέτοια ποτέ, ἀλλὰ νόμιζα, πὼς τὰ στέλνατε ἀπ' τὸ μέρος ποὺ μένατε....

— Ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς πολὺ κακὰ φέρνονται οἱ γονεῖς σου στοὺς συγγενεῖς!... Αὐτὸ τὸ βλέπω ὁλοφάνερα! Ὁ πατέρας σου μάλιστα....

— Τώρα μὴ μιλᾶς γιὰ τὸ Βαλῆ! τὸν διέκοψε ἡ ἐξαδέλφη του.

— Τί νὰ μὴ μιλῶ γιὰ τὸ Βαλῆ! Αὐτὸς εἶνε ποὺ δὲ δίνει πεντάρα γιὰ συγγενή!

— Ἔ, ἔ, πάψε!

— Γιὰ πέτε μου, ρώτησε ὁ Ἀριστομένης, ποῦ εἶνε τὸ χτῆμα ποὺ πήρατε;

— Τὸν Ἄι Γιάννη τὸν ξέρεις;... Ἔ, ἐκεῖ ἀκρι-

βῶς. Ἀπὸ τὴν πίσω μεριὰ τοῦ σπιτιοῦ εἶνε ἡ ἐκκλησούλα... Πρέπει νἄρθεις! Εἶνε ὡραία καὶ μάλιστα αὐτὴν τὴν ἐποχή! Εἶνε ἀφάνταστο! Οἱ λεῦκες! παντοῦ τὸ πράσινο νὰ κυριαρχεῖ!

Ἀπ' αὐτὸ ἄρχισε νὰ ρωτᾶ τὸν Ἀριστομένη, πῶς περνοῦσε στὴν πόλη ποὖμενε, τί ζητοῦσε νὰ κάνει, τί, τί..... Σωστὴ ἀνάκριση τοῦ ἔκανε.

Καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, στὸ διάδρομο καὶ στἄλλα δωμάτια, ξακολουθοῦσε ὁ θόρυβος, οἱ κρότοι τῆς καρέκλας καὶ τό:

— Τού, τού!

— Φίςς!....

Ἡ γυναίκα τοῦ Θείου Κώστη δὲ μιλοῦσε, κοίταζε τὸν Ἀριστομένη χαμογελῶντας.

Οἱ δύο ἀδελφές του μιλοῦσανε σιγά. Ἡ μάνα του εἶχε πιάσει τὸ πλέξιμό της ποὺ πάντα τὄχε κοντά της. Αὐτὸ εἴταν καὶ σημάδι θυμοῦ· θἄχε θυμώσει μὲ τὸν ἐξάδελφό της, γιατὶ ποτὲ δὲν τὄκανε ὅταν εἶταν ἄλλοι ξένοι ἐμπρός.

Ἡ μικρὴ ἀδελφὴ τοῦ Ἀριστομένη θέλησε νὰ μιμηθεῖ τὴ μάνα της καὶ σηκώθηκε κἔφερε ἀπὸ ἕνα συρτάρι διάφορα πράγματα καὶ ἐργαλεῖα ραπτικῆς.

Σὲ λίγο μπῆκε τὸ μικρότερο παιδὶ τοῦ Λαζάρη λέγοντας:

— Νεό!

— Νερὸ θέλει.... Ἔλα δῶ, Θεμιστοκλάκι!...

Ἀλλὰ τὸ μικρὸ εἶδε πάνω στὸ τραπέζι τὰ πράγματα, ποὖχε βγάλει ἡ μικρὴ κόρη τοῦ Βαλῆ, καὶ πλησιάζοντας ἄρπαξε ἕνα μεγάλο ψαλίδι....

— Μή, ἄφησέ το! τοῦ ἔκανε αὐστηρὰ ἡ μάνα

του καὶ ἀπ' τὸ πρόσωπό της ἔφυγε τὸ γαμόγελο.

Ποῦ ὅμως τὸ μικρὸ νὰ τὴν ἀκούσει!... Ἀνοιγόκλεισε μὲ τὰ δυό του χέρια τὸ ψαλίδι καὶ εἶπε:

— Μπαμπέης!! Μπαμπέης!

— Μπαρμπέρης, λέει.

— Μὰ τί μανία ἔχει στὰ ψαλίδια, εἶπε στὸν Ἀριστομένη ἡ Λαζάρη. Μόλις ἰδεῖ ψαλίδι θὰ τρέξει νὰ τὸ πάρει καὶ θἀρχίσει αὐτὸ ποὺ λέει: Μπαμπέης, μπαμπέης, μπαμπέης!! Ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ σπίτι ἔτσι γυρίζει. Ἔχει ἕνα ψαλίδι καὶ γυρίζει ἀπὸ δωμάτιο σὲ δωμάτιο καὶ ὅλο αὐτὸ λέει...

— Μανία ἀλήθεια ἔχει στὰ ψαλίδια, εἶπε καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς. Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι μετὰ παρέλευση ὀλίγου χρόνου θὰ τὸν ἀκούσετε νὰ φωνάζει: Σπαθιά! σπαθιά! Τὸ μέταλλο τὸν ἕλκυει.

— Ναί, ἔκανε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ἀριστομένης, ἀπ' αὐτὸ τὸ πλευρὸ νὰ κοιμᾶσαι! Αὐτὸ ἔχει μεγάλο ταλέντο μπαρμπέρη!

Δὲν καθίσανε ἀκόμα πολύ, φύγανε. Ἔπρεπε νὰ πᾶνε νὰ ψωνίσουν γιατὶ πλησίαζε καὶ μεσημέρι...

Μὲ δυσκολία βγάλανε τὸ ψαλίδι ἀπ' τὰ χέρια τοῦ μικροῦ Θεμιστοκλῆ. Ἤθελε νὰ τὸ πάρει μαζί του καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει σὰ σκύλος ποὺ οὐρλιάζει ὅταν τοῦ τὸ πήρανε.

Ὁ Ἀριστομένης μὲ τὶς ἀδελφές του τοὺς συνόδευσαν ἴσαμε τὴν πόρτα.

Ὅταν πήγανε ἀπάνω, βρήκανε τὴ μητέρα τους ἀκόμα ὄρθια νὰ τοὺς περιμένει...

— Μὰ εἴδατε, εἴδατε! τοὺς εἶπε αὐτή, εἴδατε ἀνέδεια! Καλὰ τὸ ἕνα εἶχε δίκαιο, ἔπρεπε καὶ μεῖς νὰ γράψουμε ὅτι ἦρθε, ἦρθε ὁ... ἔ, ἔχει δίκαιο!.. Ἀλλὰ τὸ

ἄλλο ποὺ πῆγε νὰ πεῖ γιὰ τὸ πατέρα σας;.. Λὲν εἶνε συγγενής! Ποιὸς τώρα, ὁ πατέρας σας! Λησμόνησε φαίνεται! Ἄ, ἂ πῶς κρατήθηκα! Θὰ τοῦ τἄψελνα μπροστὰ στὴ γυναίκα του νὰ μάθει κι' αὐτὴ τί ἄνθρωπο πῆρε, γιατὶ δὲ θὰ τὸν ξέρει...

— Μὰ καλὰ ὅλα αὐτά, τὴν διέκοψε ὁ Ἀριστομένης, ξέρουμε τί ἄνθρωπος εἶνε. Ἀλλὰ τοῦτο, τοῦτο! Τί ἤθελε ὁ εὐλογημένος νὰ παντρευτεῖ σαὐτὴν τὴν ἡλικία!

Θυμήθηκε πὼς τὸ «εὐλογημένος» εἴτανε σύνηθισμένη λέξη τοῦ πατέρα του.

— Τί ἤθελε ὁ εὐλογημένος; Ὁ καταραμένος, νὰ λές! τοῦ ἀπάντησε ἡ μάνα του. Πῆγε καὶ παντρεύτηκε πενήντα, πενήντα πέντε χρονῶν καὶ πῆρε μιὰ νέα! Γιατὶ αὐτὴ δὲ θἄνε παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι ἑφτά, εἴκοσι ὀχτὼ χρονῶν! Μὰ πῶς τὸν πῆρε κι' αὐτή!! Καὶ τοὔδωσε καὶ προίκα! Μαὐτηγῆς τὰ λεφτὰ πῆρε τὸ χτῆμα! Ναί. Τώρα πῶς, πῶς τὸν πῆρε, δὲν ὑπῆρχαν ἄντρες ἄλλοι στὴν πατρίδα της;..

— Ἔκαναν καὶ παιδιά;..

— Αὐτὸ τοὺς ἔλειπε! Μὰ θὰ τὰ δει αὐτὸς μεγάλα;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρουμε!

— Ἄ, ναί! Ἀλλὰ θἄνε σαράβαλο.

— Κἔχουν κάνει κάτι παιδιά... Εἶπε ἡ κόρη της Βαλῆ ἡ μεγάλη. Ἄνω κάτω μᾶς κάνουν ὅταν ἔρχονται...

—Κεῖνο τὸ μικρὸ ἐδῶ μοῦ στέκει...

Καὶ ἡ Βαλῆ ἔβαλε τὸ χέρι της στὸ στῆθος.

Ἡ ὑπηρέτρια ἡ γαλανομάτα μπῆκε μέσα...

— Κυρία, νὰ σᾶς πῶ.... Κεῖνο τὸ παιδάκι ὁ

Θεμιστοκλῆς, ἔχει κάνει κομμάτια τὴν κουρτίνα ποῦνε στὴν κάμαρα τῶν παιδιῶν! Ψαλιδιές, ψαλιδιές, ψαλιδιές!!

— Νὰ τὰ καλὰ ποὺ μᾶς φέρνουνε!

Καὶ ἡ μάνα του ἔφυγε γρήγορα γιὰ νὰ πάει νὰ δεῖ.

— Σὺ φταῖς, ἔκανε ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀριστομένη ἡ μεγάλη, γυρίζοντας στὴ μικρή, τί ἤθελες νὰ βγάλεις τὸ ψαλίδι; Δὲν εἶδες πὼς ἐγὼ τόκρυψα ἅμα ἄκουσα ὅτι ἔρχονται;

Ὁ Ἀριστομένης τὸ θεῖο του Κωστῆ τὸν συμπαθοῦσε, τὸν εὕρισκε καλόν, εὔθυμο καὶ πὼς εἶχε καὶ καλὴ καρδιά. Ἀλλὰ σαὐτὸ τὸ τελευταῖο, ὅσες φορὲς πῆγε νὰ τὸ πεῖ σταματοῦσε, γιατὶ δὲν ἤξερε ἂν ἔβγαινε σὰ φάντασμα ἡ ἱστορία του, ἢ ὅ,τι εἶχε ἀκούσει γιαυτόν. Καὶ δὲν εἶταν καλά.

Ὁ θεῖος Κωστῆς εἶταν παλιὸς ἀξιωματικός, διωγμένος ὅμως ἀπ' τὸ στρατὸ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, μόλις εἶχε βγεῖ ἀπ' τὴ σχολή, γιὰ κάποια βρωμοδουλιὰ ποὖχε κάνει μὲ κάτι ἄλλους νεαροὺς συναδέλφους του. Ἡ βρωμοδουλιὰ εἶταν αὐτή. Ἡ παρέα τοῦ νεαροῦ ἀξιωματικοῦ, σωστὸ τρελοκομεῖο, εἶχε μάθει πὼς μιὰ κόρη ὀρφανὴ εἶχε εἴκοσι χιλιάδες μετρητὰ γιὰ προίκα της. Καὶ κάποιος ἀπ' αὐτοὺς παρουσιάστηκε γιὰ γαμπρός. Ἡ κόρη τὸν δέχτηκε κἔγινε ὁ γάμος. Ἀλλ' ὁ παπᾶς ποὺ τοὺς στεφάνωσε δὲν εἶταν ἀληθινὸς παπᾶς, εἶταν ἕνας ἀπ' τοὺς συντρόφους του, ἀξιωματικὸς κι' αὐτός, ποὺ φόρεσε γενειάδα καὶ ράσα.

Τὴ γυναίκα αὐτὴ μετά, τὴν ἐγκατέλειψαν σὲ κάποιο

νησί, παίρνοντάς της τὰ χρήματα.

Τὸ κράτος τοὺς κυνήγησε καὶ τοὺς πέταξε ἀπὸ τὸ στρατό. Αὐτοὶ φεύγοντας τὴν ὀργὴ τοῦ νόμου κατέφυγαν στὴν Αἴγυπτο. Ἐκεῖ πάλι ἄλλες βρομοδουλιὲς ἔκαναν, ἕνα σωρό. Κιαὐτοί, λένε, πὼς εἶταν κεῖνοι ποὺ ἔδωσαν τὴν περίφημη παράσταση, τὴν Ἀνάληψη τοῦ Ἡλιοῦ, ποὺ τάραξε τὸν κόσμο τῆς Ἀλεξάντρειας.

Κόσμος καὶ κοσμάκης ἔτρεξε νὰ δεῖ καὶ νὰ θαυμάσει αὐτὸ τὸ ἔργο, ἔργο ἑλληνικό. Ἡ πλατεία ὅλη γεμάτη, παντοῦ θεατὲς ὄρθιοι, μῆλο δὲν ἔπεφτε κάτου. Καὶ ἄνοιξε ἡ σκηνή. Ρίγος στοὺς θεατές. Ἕνας γέρος μὲ μακρυὰ κάτασπρη γενειάδα παρουσιάστηκε, κρατῶντας μιὰ μεγάλη δάδα ἀναμμένη. Σιγά, μὲ βραδὺ βῆμα πέρασε καὶ χάθηκε. Ἡ αὐλαία ἔπεσε. Οἱ θεατὲς περίμεναν νὰ ὑψωθεῖ πάλι. Μπά, ποῦ! Ἡ αὐλαία ἔμεινε κλεισμένη, ἀκίνητη. Οἱ θεατὲς χτυποῦν, ξαναχτυποῦν, φωνάζουν. Ἡ αὐλαία μένει κλειστή, ἀτάραχη. Μπά, τεῖνε αὐτό! λένε. Καὶ ὁρμοῦν μέσα πολλοὶ νὰ δοῦνε. Κανεὶς δὲν ὑπῆρχε μέσα, κανένα δὲ βρῆκαν. Εἶχε γίνει ἡ ἀνάληψη μαζὶ μὲ τὸ ταμεῖο.

Μετὰ οἱ σύντροφοι βρέθηκαν στὴν Κρήτη ποὖχε ἐπαναστατήσει, καὶ πολέμησαν ἐκεῖ γιὰ τὴν ἐλευθερία της. Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο πετάχτηκαν στὴν Γαλλία ποὖχε ἀνοίξει πόλεμο μὲ τὴ Γερμανία. Βρέθηκαν καὶ στὴν πολιορκία τῶν Παρισίων. Καὶ ὁ Ἀριστομένης εἶχε ἀκούσει τὸν ἴδιο νὰ διηγεῖται πολλὰ γιαὐτὴ τὴν πολιορκία. Τοὺς ἔλεγε καὶ γιὰ ἕνα σπίτι μεγάλο, πελώριο σπίτι ποὖμενε αὐτὸς καὶ οἱ συντρόφοι του. Μένανε μόνοι γιατὶ οἱ κάτοικοί του τὄχαν ἐγκαταλείψει, ἐπειδὴ βρισκόταν σὲ ἐπικίνδυνο μέρος. Κἔβγα-

ζαν τὶς σανίδες, τὰ πατώματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τἄκαιαν νὰ ζεσταθοῦν, γιατὶ εἴτανε χειμώνας φοβερός, τὰ κανάτια τοῦ νεροῦ σπάζανε ἀπ' τὸ κρύο.

Ἡ παρέα αὐτὴ τῶν τρελῶν θἄταν ἕξη ἢ ἑφτά. Καναδυὸ μείνανε κεῖ, στὴ Γαλλία ἄφησαν τὰ κόκαλά τους.

Μετὰ ἀπὸ χρόνια πολλὰ ὁ θεῖος Κωστῆς ἐγύρισε στὸν τόπο του. Λὲ βρῆκε ὅμως κανέναν δικό του, Ὁ γέρο στρατηγὸς ὁ πατέρας του εἶχε πεθάνει ἀπὸ πολὺν καιρό, καὶ τὶς ἀδελφές του μιὰ ἀσθένεια τὶς εἶχε σαρώσει. Μάνα δὲν εἶχε γνωρίσει, εἶχε πεθάνει ὅταν τὸν ἔφερε στὸν κόσμο. Ποῦ νἀράξει λοιπόν; Θυμήθηκε τὴν ἐξαδέλφη του, τὴ μάνα τοῦ Ἀριστομένη, κ' ἕνα πρωὶ ἄραξε στὸν τόπο ποὖμενε ὁ κύριος Βαλῆς καὶ παρουσιάστηκε στὸ κατάστημά του...

Εἴτανε σὲ κακὸ χάλι καὶ ὁ κύριος Βαλῆς τὸν πῆρε ὑπάλληλο, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει.

Ἀλλὰ σὲ λίγο νόμιζε κανεὶς πὼς ὁ Βαλῆς εἶχε πάρει συνέταιρο ἢ καλύτερα ἀφεντικό.

Ἔκανε ὅτι ἤθελε, ἔφευγε ἀπὸ τὸ κατάστημα καὶ πήγαινε σαὐτὸ ὁπόταν τοῦ ἐρχόταν. Ἄλλοτε ἔλειπε, δὲν πατοῦσε διόλου. Μόνο τὸ βράδι ἀπ' τὸ τραπέζι δὲν ἔλειπε. Πάντα ταχτικὸς εἴταν στοῦ Βαλῆ τὸ σπίτι, ἢ στὸ τραπέζι. Καὶ πάντα στὴν ὥρα ποὺ εἴταν ἕτοιμο τὸ φαΐ. Καὶ ὅταν ροφοῦσε κάποτε περισσότερο, θἄρχιζε νὰ τραγουδᾶ τὴν Μασσαλιώτιδα. Καὶ τὴν τραγουδοῦσε μὲ μιὰ ἀγριοφωνάρα ἀνοίγοντας τὴ στοματάρα του μὲ τὰ μεγάλα ἀραιὰ δόντια. Μὰ τί δόντια εἴταν ἐκεῖνα! Ἡ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη ἀπὸ μιὰ φορὰ κ'

ἕναν καιρὸ πρὶν τὸν γνωρίσει ὁ Ἀριστομένης, τὸν ἔλεγε γιαὐτά: Κάπρο.

Ὁ Ἀριστομένης θυμήθηκε κ' ἕνα ἄλλο. Ὁ θεῖος Κωστῆς τότε, ὅταν εἶταν ὑπάλληλος τοῦ πατέρα του, εἶχε κάνει καί μιὰ μετάφραση ἀπὸ τὸ Γαλλικό. Ἔβγαλε ἕνα βιβλιαράκι καὶ τὸ πουλοῦσε σχεδὸν μὲ τὴ βία, στοὺς ἐμπόρους καὶ βιομήχανους τῆς πόλης ποὺ δὲ διάβαζαν ποτὲ βιβλία, ἀλλὰ μόνο κατάστιχα. Καὶ τὄχε διαβάσει τότε ὁ Ἀριστομένης, μὰ στὴ μνήμη του δὲν τοὔμεινε τίποτα ἄλλο ἀπ' ὅλο τὸ βιβλίο, παρὰ ἕνα κομματάκι ποὖλεγε: «Οἱ τριζάτες μπότες τῆς Καρολίνας». Ἡ ὑπόθεση, ὅλα εἶχαν χαθεῖ ἀπὸ τὸ νοῦ του.

Αὐτὸς ποὺ βρῆκε πολὺ τὸ μπελᾶ του ὅσον καιρὸ ἔμεινε στὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ ὁ θεῖος Κωστῆς, εἶταν ὁ Κούνελος. Εἶχε χάσει ὁ δύστυχος τὰ πάντα. Ὁ θεῖος Κωστῆς τὸν διέταζε σὰ νἄτανε μικρὸς ὑπάλληλος, τὸν ἔστελνε δῶ καὶ κεῖ, τοὔκανε παρατηρήσεις. Ὁ Κούνελος τὸν μισοῦσε καὶ τὸν ἔβλεπε σὰ διάβολο. Κἔπειδὴ δὲν εἶχε ἢ δὲν τολμοῦσε νὰ πεῖ πολλά, πολλὲς ὑποψίες ποὔχε γιαὐτόν, νὰ τὶς πεῖ στὸν κύριό του, τὶς ἔλεγε στὸν Ἀριστομένη μὲ τὴ σκέψη, ἴσως, πὼς αὐτὸς θὰ τἄλεγε στὸν πατέρα του.

— Αὐτός, αὐτός, Ἀριστομένη μου, ἄκουσέ με, θὰ βγάλει σιγὰ-σιγὰ τὸν πατέρα σου ἔξω καὶ θὰ γίνει κύριος τοῦ καταστήματος! Μίαν ὡραίαν πρωίαν θὰ τὸ δεῖς! Ὁ κύριος πατέρας σου ἔξω, κι' αὐτὸς μέσα κύριος καὶ κάτοχος! Ὁ Θεὸς νὰ μὲ βγάλει ψεύτη! Μὰ τί νὰ μὲ βγάλει ψεύτη, ποὺ πᾶμε μὲ ταχύτητα ἑκατὸν μιλίων τὴν ὥρα, γιὰ κεῖ. Ἔπειτα... τώρα, στά-

σου,.. Ἄνθρωπος πού... ἐγὼ δὲν κατηγορῶ, ἀλλά, ἀλλὰ νά, νὰ ἡ ἀλήθεια! Ἄνθρωπος ποὖχει κάνει, τὸ ξέρεις, δὲν εἶνε κρυφό, ἔχει κάνει τόσες βρωμιές, ἀτιμίες! ποὺ τοὔδωσαν στὸ χέρι τὰ γαλόνια! τί περιμένεις ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο; Ἄκου μένα, Ἀριστομένη μου, ἐγὼ ἔχω αὐτιὰ καὶ μάτια! μάτια νά! γαρίδα! Ὅλα τὰ βλέπω! Ἄ, ἄ, ἄ! Μπορεῖ νἄχει αὐτὸς κάνει ἀτιμίες, ἀλλὰ καὶ μεῖς εἴμαστε τοῦ διαόλου σκάλτσες! χωρὶς δηλαδὴ νὰ κάνουμε τὶς ἀτιμίες του! Τὸν βλέπεις, ποὺ λές, μὲ τοὺς πελάτας, τοὺς μικρεμπόρους τί κάνει; Τί κάνει; Τὰ βλέπω τί κάνει, ἀλλά.... Τί ποιήσωμεν, λέει, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν; Τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ... Νά, εἶνε παλιάνθρωπος, θὰ τὸ δεῖτε! Θὰ τὸ δεῖτε! Θὰ χωριστεῖ ἡ ἴρα ἀπὸ τὸ στάρι! Καὶ τότε θὰ δοῦμε ποιὸς εἶνε ὁ καλὸς καὶ ποιὸς εἶνε ὁ ἄτιμος!... Ἄ, ἄτιμε! Ξέρεις τεῖνε νὰ σοῦ κάνει τὸν κάργα; Σὲ μένα ποὺ ἀγαπῶ αὐτὸ τὸ κατάστημα σὰ νἄνε δικό μου, ἀδελφοῦ μου! Ἀλλὰ ἔτσι εἶνε ὅλα σαὐτὸν τὸν κόσμον! Ἔρχονται τ᾽ ἄγρια γιὰ νὰ διώξουν τὰ ἴμερα! Λὲ βλαστημῶ! Πριμένω! Ἡ ἀλήθεια θὰ λάμψει ὅπως ὁ ἥλιος!.. Σιγά, σιγά! Βάδιζε βραδέως καὶ ἀσφαλῶς! Αὐτὸ κάνω! Ἀγάλια, ἀγάλια φύτεψε ὁ φρόνιμος ἀμπέλι,.. Τί δὲ σοῦ εἶπα;.. Γιὰ τοὺς πελάτες καὶ τοὺς μικρέμπορους τί κάνει; Νά, τί νὰ κάνει; ὅλο ψίτ, ψίτ, φρύτ, φρύτ, τσί, τσί, τσί! Κρυφοκουβεντοῦλες! Θέλει πολύ; Καὶ τῶν φρονίμων ὀλίγα!

Μετὰ λίγον καιρό, ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη ἄρχισε νὰ μετανοεῖ, γιατὶ πῆρε τὸ θεῖο Κωστῆ κοντά του. Εἶχε γίνει αὐτὸς ἀνυπόφορος. Ὅλο λεπτὰ τοῦ ζητοῦσε, χωρὶς νὰ κάνει καμμιὰ δουλειά, ἀλλ᾽ ὅλο νὰ

τρέχει γιὰ τὶς δικές του, γιὰ τὰ βιβλία του, τὴ μετάφραση, ποὖχε κάνει. Ὁ Ἀριστομένης τὸν βοηθοῦσε ὅσο μποροῦσε, γιὰ τὴν ἐξάντληση τῶν βιβλίων του, ἔπαιρνε μάτσα ἀπ' αὐτὰ κρυφά, καὶ τὰ μοίραζε στοὺς φίλους του δωρεάν, γιὰ νὰ διαβάσουν κι' αὐτοὶ τὴν τριζάτη μπότα τῆς Καρολίνας. Καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς ποὺ ἔβλεπε πὼς σωνόντουσαν, τὰ μετροῦσε κἔλεγε μόνος του:

— Μὰ ποῦ ἔχω δώσει τόσα; Ἐδῶ λείπουν πολλά!

Κἔρριχνε μιὰ ὑποπτη ματιὰ στὸν Κούνελο.

Ὁ κύριος Βαλῆς ἐπιτέλους ἀπεφάσισε νὰ τοῦ πεῖ νὰ φύγει. Κ' ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν τολμοῦσε, τοῦ ἐρχότανε δύσκολο, τόπε στὸν Κούνελο. Αὐτὸς πάλι ἀρνήθηκε. Φοβόταν τὸ θεῖο Κωστῆ, πῶς θὰ τόλεγε; Κιὰν αὐτὸς τοὔσκαζε καμμιὰ στὰ μοῦτρα;. Ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους μακρυά!.. Τί νἄκανε ὁ κύριος Βαλῆς; Τόπε στὴ γυναίκα του. Κι' αὐτὴ τοῦ τόπε. Ὁ ἄντρας της θἄπαιρνε ἄλλον ὑπάλληλο, καὶ σαὐτὸν θὰ τοὔδινε ἕνα ποσόν.. Ὁ θεῖος Κωστῆς δέχτηκε, πῆρε τὰ χρήματα κἔφυγε. Οὔτε τοὺς εἶπε ποῦ πήγαινε..

Νάτος ὅμως, μετὰ λίγα χρόνια καὶ παντρεμμένος! Καὶ δὲν εἶχε ἀλλάξει· εἶταν ὁ ἴδιος, μὲ τὰ μεγάλα ἀραιὰ δόντια, τὸ ὕφος του ἐκεῖνο, τὰ ἀρειμάνια μουστάκια του...

Τὸ βράδι στὸ τραπέζι εἶταν κ' ἕνας παλιὸς δάσκαλος τοῦ Ἀριστομένη. Ἀσπρισμένος πιὰ τώρα. Ἀλλὰ καθὼς ἔμαθε ἔπειτα, προσπαθοῦσε ὁ πατέρας του νὰ τὸν παντρέψει μὲ μιὰ ἀνεψιά του, κόρη ἀδελφῆς του, τῆς θειᾶς Ρηνιώς.

Ἡ θειὰ Ρηνιὼ δυστυχοῦσε, γιατὶ ὁ ἄντρας της ποτὲ δὲν ἔμενε σὲ μιὰ δουλιά. Κεῖταν μηχανικὸς καὶ καλός, ἀλλ' ὅλο μάλωνε ὅπου πήγαινε, κἔφευγε. Κιαὐτὴ ἡ θειὰ Ρηνιώ, εἶχε κουβαληθεῖ ἐκεῖ, στὴν πόλη ποὖμενε ὁ ἀδελφός της, γιὰ νᾶ 'χει τὴν ὑποστήριξή του. Καὶ ὁ Βαλῆς τοὺς ὑποστήριζε κι' αὐτούς, ἔδινε χρήματα στὴν ἀδελφή του καὶ κάθε τόσο ἔτρεχε νὰ βρεῖ δουλιὰ στὸν ἄντρα της.

Ὁ δάσκαλος εἶταν καλὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ πολλὲς φορὲς τοῦ τὶς εἶχε βρέξει τοῦ Ἀριστομένη, κιαὐτὸ αὐτὸς θυμήθηκε ἅμα τὸν εἶδε καὶσθάνθηκε κάποια κακία ἐναντίον του.

Κἔλεγε ὁ δάσκαλος στὸ τραπέζι, ἔλεγε, ποῦ νὰ μιλήσει ἄλλος!

Εἶχε τώρα τὸ μικρὸ ἀδελφὸ τοῦ Ἀριστομένη, τὸ Νάσο, μαθητή. Ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ νὰ σέβεται τὸ δάσκαλό του ποὺ μίλοῦσε, τὸν περγελοῦσε κρυφά. Καὶ οἱ ἀδελφές του, τἀδέλφια του μαζὶ μὲ τὴ μάνα του τὄβλεπαν καὶ μὲ δυσκολία κρατοῦσαν τὰ γέλια.

Μιλοῦσε κάποτε καὶ ὁ κύριος Βαλῆς. Ἀλλ' αὐτὸς ὅταν ἤθελε νὰ πεῖ κάτι ἄρχιζε πάντα σχεδὸν μὲ τὰ ἴδια λόγια. Ὅταν μάλιστα ἤθελε νὰ πεῖ τίποτα στὴν γυναίκα του, νὰ τῆς διηγηθεῖ, θἄλεγε ἀρκετὰ λόγια ἐμπρός, ποὺ μποροῦσε κανεὶς νὰ πεῖ πὼς εἶτανε γιὰ πρόλογος. Καὶ ἂν καὶ μεγάλα πιὰ τὰ παιδιά του, ποτὲ δὲν ἀποτεινότανε σαὐτά, ἀλλὰ πάντα στὴ γυναίκα του. Κἔλεγε ἀργὰ καὶ στακάτα:

— Πολυξένη, ξέρεις ἔχω κάτι νὰ σοῦ διηγηθῶ...

Καὶ ὁ μικρὸς Νάσος πρὶν ἀρχίσει ὁ πατέρας του, ὅταν τὸν ἔβλεπε ἕτοιμο νὰ πεῖ, ἔλεγε σιγά:

— Πολυξένη, ξέρεις...

Οἱ ἄλλοι τὸν ἄκουγαν καὶ χαμογελοῦσαν, κι' αὐτὴ ἡ μητέρα του. Μόνο ὁ Λάμπρος θύμωνε κάποτε, καὶ μιὰ φορὰ τὸν μάλωσε. Καὶ στὸν πατέρα του εἶπε ποὺ τὸν ρώτησε μὲ τὸ ἴδιο ὕφος ἤρεμα:

— Γιατί τὸν μαλώνεις, Λάμπρο;

— Γιατὶ σᾶς περιγελᾶ...

— Ἔ, παιδὶ εἶνε, Λάμπρο, στὶς τρέλες του... Ἄφησέτο, ἂς περιγελᾶ..

Ἡ τρέλα αὐτὴ τοῦ μικροῦ τοῦ ἦρθε ὅταν ἔλειπε ὁ Ἀριστομένης.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τραπέζι, σὰ νάξεραν τὴν ὥρα φανήκανε νἄρχονται κι' ἄλλοι. Καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ πρῶτος πρῶτος παρουσιάστηκε ὁ Κοτύνελος. Καὶ ἦρθαν πολλοί. Μερικοὶ τοῦ φάνηκε παράξενο πὼς ἐρχόντανε στὸ σπίτι του.

Καὶ χωρίστηκαν. Ἐδῶ οἱ ἄντρες, ἐκεῖ οἱ γυναῖκες. Καὶ σένα μικρὸ δωμάτιο, πολὺ συγκοινωνοῦσε μὲ τὴν τραπεζαρία μὲ τρίφυλλη πόρτα, τὰ κορίτσια. Οἱ νέοι πάλι, τἀδέλφια τους μὲ δυὸ ἄλλους, σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς μεγάλης τραπεζαρίας.

Γιὰ λίγο ὁ Ἀριστομένης ἔμεινε κοντὰ στὸν πατέρα του καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ σπουδαιολογοῦσαν· Ἔπειτα ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ καὶ πῆγε μὲ τοὺς νέους. Καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ἤξερε καλὰ ἀπὸ πρίν, ἀλλὰ δὲν ἤξερε πὼς αὐτοὶ ἔκαναν καὶ τὸ θεατρίνο ἐκεῖ. Παίζανε κάποτε καὶ δράματα, πρὸ πάντων τὴ Μήδεια. Ἡ σκηνὴ εἴταν τὸ μικρὸ δωμάτιο μὲ τὴν τρίφυλλη πόρτα. Παίρνανε μέρος καὶ τἀδέλφια του, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ δυὸ εἴταν οἱ πρωταγωνιστές! Ὁ ἕνας ἔκανε τὴ Μήδεια καὶ ὁ

ἄλλος τὸν Ἰάσονα.

— Νὰ δεῖς τί ὡραῖα παίζει, τοῦ εἶπε ὁ ἀδελφός του ὁ Λάμπρος, τὴ βάζει κάτω τὴν Παρασκευοπούλου.

Αὐτούς, ὁ Ἀριστομένης, ποὺ βρέθηκε στὸ στοιχεῖο του, τοὺς εἶδε σὰ μαθητούδια.

— Τὴν κάνει ἴδια! τοῦ εἶπε καὶ ὁ Κίμωνας.

— Μπράβο, ὡραῖα!

Κἔμαθε ὁ Ἀριστομένης πὼς εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν πόλη τους ὁ θίασος τῆς Παρασκευοπούλου, ἀλλὰ δὲν ἔδωσε πολλὲς παραστάσεις. Ἴσαμε τέσσερις κἔφυγε. Δὲν ἐπήγαινε κόσμος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Σάββατο τὸ βράδι. Τὶς ἄλλες ἡμέρες τίποτα, γιατὶ ὅλοι μαζεύονταν νωρὶς στὰ σπίτια τους, εἶχαν δουλιὰ τὴν ἄλλη μέρα...

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ πῆγε μέσ' στὰ κορίτσια. Αὐτὰ εἶχαν ἀνοίξει τὸ παράθυρο, κ' ἔμπαιναν μέσα μυρωδιὲς λουλουδιῶν, δέντρων ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νἀνθίζουν.

Πάλι ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ. Πέρασε ἀπ' τὴ μάνα του καὶ τὶς ἄλλες. Στάθηκε μιὰ στιγμὴ κἔφυγε. Ἄκουσε τὴ γρηὰ Πανάϊαινα νὰ λέει:

— Ποὺ λέτε, αὐτὴ δὲ πιάνεται οὔτε μὲ τὸ ξύδι...

Ἡ γρηὰ Πανάϊαινα φτωχιά, χήρα κουμπάρα τοῦ Βαλῆ, εἶχε βαφτίσει αὐτὸς τοῦ παιδιοῦ της τὸ παιδί, εἶχε καθίσει μέσ' στὶς μπακάλενες, τὶς ἐμπορίνες καὶ τῶν ἐργολάβων τὶς γυναῖκες καὶ ρητόρευε σὰ νὰ τὴν εἶχαν ἐκλέξει πρόεδρο.

Κι' αὐτὴ τὴ βραδιὰ ἤρθανε περισσότεροι γιατὶ εἴτανε Σάββατο. Λίγο θὰ κοιμόντουσαν περισσότερο. Καὶ εἶχε κουραστεῖ ὁ Ἀριστομένης νὰ σφίγγει χέρια.

Ὁ Ἀριστομένης βαρέθηκε. Σκέφτηκε νὰ φύγει κρυφὰ καὶ νὰ τὸ ρίξει στὸν ὕπνο. Ἀλλ' ὁ Κούνελος

καθὼς ἔκανε νὰ φύγει τὸν φώναξε:

— Ἀριστομένη! Σὲ θέλω.

Καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε κοντά του.

— Θέλω νὰ σοῦ πῶ... Γιὰ ἔλα...

— Πέμου.

— Ὄχι δῶ... Ἕνα μέρος, ἕνα μέρος... Ὅλα τἄγουνε πιάσει!

— Νά, πᾶμε ἀπ' ἐδῶ μέσα στὸ δωμάτιο ποὺ διαβάζει ὁ Νάσος...

— Ἄ, ναί, καλὰ λές... Τὸ βρήκαμε!

Περάσανε στὸ μικρὸ διάδρομο ποὺ εἶταν καὶ ἡ σκάλα τοῦ ἐπάνω πατώματος καὶ μπήκανε σἕνα στενόμακρο δωμάτιο ὅπου σ' ἕνα τραπέζι μεγάλο βρίσκοταν ὁ μικρὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἀριστομένη μισοκοιμισμένος πάνω ἀπὸ ἕνα βιβλίο ἀνοιγμένο.

— Ἐσύ, φεύγα ἀπ' ἐδῶ, τώρα, τοῦ εἶπε ὁ Κούνελος.

— Καὶ ποῦ νὰ πάω; τὸν ρώτησε ὁ μικρός.

— Ὅπου θέλεις! Νά, πῆγαινε μέσα!

— Καὶ δὲ ρωτᾶς ἂν μὲ θέλουν;

— Ἔλα πήγαινε, τοῦ εἶπε καὶ ὁ Ἀριστομένης.

— Καλά! γιὰ τὸ γατήρι σου, ὄχι γιαὐτόνα!

Καὶ ὁ μικρὸς ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τὸν Κούνελο.

— Ἔ, ἔ! φεύγα τώρα...

Ὁ μικρὸς ἔφυγε λέγοντας:

— Μυστικά!

Ὁ Κούνελος πέρασε καὶ κάθισε στὴ θέση τοῦ μικροῦ.

— Κάθισε δῶ, ἀντικρύ, εἶπε στὸν Ἀριστομένη.

Αὐτὸς κάθισε. Αἰσθανόταν περιέργεια μεγάλη νὰ δεῖ τί θὰ τοὔλεγε.

Ὁ Κούνελος ἔκλεισε τὸ βιβλίο τοῦ μικροῦ, τὸ τράβηξε ἀπὸ κοντά του σὰ νὰ τὸν ἐμπόδιζε κιαὐτὸ νὰ μιλήσει καὶ εἶπε χωρὶς νὰ κοιτάζει τὸν Ἀριστομένη:

— Λοιπόν, γιὰ ἄκουσε!

Κούνησε τὸ κεφάλι του λίγο, ἔτριψε τὸ μέτωπό του κἔπειτα κρατῶντας το ἄρχισε:

— Λοιπόν, ξέρεις γιατί σὲ φέρανε πίσω, γιατί ἀληθινὰ σὲ φέρανε; Ποῦ νὰ ξέρεις! Ἐδῶ καράβια χάνονται...

Καὶ κουνοῦσε ρυθμικὰ τὸ κεφάλι του καθὼς τἄλεγε αὐτά, σὰ νὰ κρατοῦσε τὸ χρόνο.

Ἄφησε ἔπειτα τὸ μέτωπό του κἔξυσε τὴ μύτη του ἀπὸ κάτω.

— Ποῦ λές, εἶπε πάλι, σἰγοντας μιὰ ματιὰ στὸν Ἀριστομένη, γιὰ ἄκουσε· ξέρεις γιατί σἔφεραν ἐδῶ; Ὄχι! Λοιπόν. Ἐδῶ σἔφεραν γιὰ παντρειά! Γιαὐτὸ σἔφεραν!

— Γιὰ παντρειά! Γιαὐτὸ μἔφεραν! ἔκανε αὐτός, ἔλα..

— Τί ἔλα; Ναί, ναί, ναί, γιαὐτὸ σἔφεραν! Μὰ καὶ δὲ μοῦ λές, γιατί ἄλλο καλύτερο ἤθελες νὰ σὲ φέρουν;

— Πιστεύω θἀστειεύεσαι, Κωστάκη...

— Ἐγώ; Μὰ γιατί μὲ περνᾶς, γιὰ τὸν Κουμάρη, ἢ τὸ Χάρτα;.. Αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπα εἶνε ἀληθινό, ὅπως μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω.. Σἔφεραν νὰ παντρευτεῖς, νὰ γίνεις ἄνθρωπος...

— Ἂν εἶνε νὰ παντρευτῶ, γιὰ νὰ γίνω ἄνθρωπος, προτιμῶ νὰ μένω ἔτσι καὶ ἀκόμη ἂς γίνω ὅτι ζῶ θέλεις!

— Μπά, ἔτσι;

Καὶ ὁ Κούνελος γέλασε ἕνα ξερὸ γέλιο...

— Κατάλαβα, 'Αριστομένη μου, εἶπε ἔπειτα, πὼς ἔμαθες γυμνός, καὶ ντρέπεσαι ντυμένος!

Τώρα καὶ ὁ 'Αριστομένης γέλασε, ὄχι ὅμως ξερά, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδιά του.

— Αὐτό, εἶπε στὸν Κούνελο, σὰ νὰ τὸ πέτυχες!

— Ποιὸ αὐτό;

— Αὐτὸ ποὖπες· πὼς ἔμαθα γυμνός..

— Ἄ, ἄ.. Ὅλα τὰ λέω καλὰ ἐγώ, ὅλα, μὰ ποὺ δὲν μᾶκοῦνε!

— Αὐτὰ τάκουμε· τἄλλα ποὺ λές δέν...

— Λὲν τάκοὺς; Εὖγε σου! Ἄκουσε δῶ, 'Αριστομένη, ἄστα, νὰ πάψουν τἀστεῖα· νὰ μιλήσουμε σοβαρά. 'Εσὺ παίζεις, μὰ τὸν ἅγιο Διονύσιο... τί κάνεις ἔτσι... Λέω ὅτι παίζεις σὰ μικρὸ παιδί. Ψέματα εἶνε;

Τὄνομα τοῦ ἁγίου ποὖπε ὁ Κούνελος, θύμισε στὸν 'Αριστομένη τὸ νεκροταφεῖο, αὐτὸ τὄνομα εἶχε ἡ ἐκκλησία του.

— Καλά, λέγε σοβαρά, τί θέλεις νὰ πεῖς... εἶπε στὸν Κούνελο.

— Ἄ, τώρα καί! ἐγώ, 'Αριστομένη μου, θὰ τὸ ξέρεις, τὸ ψωμὶ ποὺ τρώω, δὲν τὸ πατῶ ποτέ. Γιὰ τὸ καλό σου...

— Καλά, λέγε· τί θέλεις νὰ πεῖς.

'Ο Κούνελος τὸν κοίταξε, ἔπειτα εἶπε:

— Νά, τί θέλεις νὰ πῶ; Τί ἄλλο ἀπ' αὐτὸ καὶ μὲ σύντομα λόγια. Ἄκου γιὰ νἀκούσεις. 'Εδῶ εἶνε αὐτό. Ρίξε λίγη προσοχή. 'Εδῶ, ὄχι νὰ τὰ παίρνεις...

Καλά, καλά, ἐκεῖ πάω καὶ σύντομα. Τί σοὔλεγα; Ἄ, ναὶ γιὰ κεῖνο λοιπόν, μὲ λίγα λόγια καὶ σοβαρά. Λοιπόν, ἐδῶ σὲ φέρανε γιὰ παντρειά, τὴ νύφη τὴν ἔχουνε βρεῖ. Εἶνε μιὰ νύμφη, νὰ τὴν πιεῖς στὸ νερό...

— Ὅπως πίνουμε στὰ σκοτεινὰ καὶ τὶς μύγες πούχουν πέτει στὸ νερό...

— Ὄχι, ὄχι, μὲ συγχωρεῖς. Εἶνε μιὰ κόρη, δὲν ξέρεις, τί νὰ σοῦ πῶ. Λὲ ξέρεις... Ἔ, πάψε! Ἅμα τὴ δεῖς... Στάσου, στάσου ἀκόμα δὲν τελείωσα! Ἄκου πρῶτα. Εἶνε, εἶπα, πρῶτα μιὰ κόρη θαῦμα θαυμάτων. Στάσου, Ἀριστομένη μου, ἅμα τὴ δεῖς θὰ μοῦ πεῖς: Μὰ τεῖνε κεῖνο! Στάσου, ἄκου πρῶτα... Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἀγαπητέ καὶ φίλτατέ μου Ἀριστομένη, εἶνε τοῦτο: Καταλαβες; ὁ παρᾶς!... Τὸν ἔχει, ἔχει παρᾶ, χρήματα μὲ οὐρά...

— Ὡραῖα, καλὰ καὶ ὡραῖα εἶνε αὐτὰ καὶ δὲν ἀμφισβητῶ τίποτα ἀπ' αὐτά. Ἀλλ' ἐγὼ ποὺ δὲ θέλω νὰ παντρευτῶ;

— Λὲ θέλεις νὰ παντρευτεῖς, δὲ θέλεις!.. Ἔ, καϋμένε, πιανοῦ τοῦ χαρίζουν...

— Τί, τί;

— Τί, τί; Ἄστο! Ἐδῶ σαὐτό! Γιατί δὲ θέλεις νὰ παντρευτεῖς;...

— Ἔ, διάολε! Γιατὶ δὲ θέλω νὰ παντρευτῶ!

— Μὰ τὸ θέλουν οἱ γονεῖς σου!

— Ἂς τὸ θέλουν!... Ἐγὼ δὲ μπορῶ, ἔτσι νὰ τοὺς πεῖς, δὲ μπορῶ, δὲ θέλω, καὶ μιὰ αἰτία, ἡ μεγαλύτερη, εἶναι τὸ ἐπάγγελμά μου...

— Ὢ ὤ! τώρα πάτησες στὴν πίτα! Μὰ δὲ μοῦ λές, γιὰ ἐπάγγελμα τὸ παίρνεις αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ κάνεις;

— Ναί, γιατί; Δὲν εἶνε ἐπάγγελμα;

— Πέρασε, ἀλλὰ δὲν κόλλησε!

— Τί λὲς τώρα;

— Ἐγώ, ἐγὼ τί λέω; Μὰ δὲ μοῦ λὲς στὴν Παναγιά σου, Ἀριστομένη μου, δὲ μοῦ λὲς στὴν Παναγιά σου, δὲ μοῦ λές, ἐπάγγελμα εἶνε νὰ βγαίνεις στὸ πάλκο καὶ νὰ ξεφωνίζεις; ἐπάγγελμα τὸ λὲς αὐτό; Νὰ ξεφωνίζεις, ὤ! καὶ οἱ ἄλλοι νὰ σὲ χαζέβουν; Κιᾶν κάνεις καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ κοκορόκι; Ἔ, ἔ, τότε! φὺς ἀπ' ἐδῶ, φὺς ἀπ' ἐκεῖ, σφύριγμα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές!! Ἄ, ἐπάγγελμα! Πόσον καιρὸ τὸ σκεπτόσουν νὰ τὸ κάνεις; Λὺτὸ τὸ κάνει ἕνας ποὺ δὲν ἔχει στὸν ἥλιο μοίρα καὶ ἄχι ἐσύ...

Ὁ Ἀριστομένης κλονίστηκε. Βρῆκε ἢ εὕρισκε κάποιο δίκαιο στὰ λόγια τοῦ Κούνελου. Εἴταν ἀληθινὰ ἀστεῖο νὰ βγαίνει σ' ἕνα μέρος κυκλωμένο σχεδόν, ἀπὸ κόσμο, χτιμένος παράξενα ροῦχα καὶ μὲ καπέλο μὲ φτερά, καὶ γαχχίζει νὰ τραγουδᾶ. Καὶ νὰ τραγουδᾶ ὅταν θέλει νὰ ἐκφράσει τὴ χαρά του, ἢ τὴ λύπη του, τραγουδιστὰ νὰ κλαίει, τραγουδῶντας νὰ πεθαίνει! Εἶχε δεῖ κάποτε κ' ἕναν τενόρο ποὺ πάντα ὁ κόσμος τὸν χειροκροτοῦσε, τὸν εἶχε δεῖ νὰ σφυρίζεται ἀγρίως, γιατὶ ἔκανε κάποια παρατονία, ἐπειδὴ εἴταν ἄρρωστος. Ὁ κόσμος δὲ λυπᾶται τὸν ἀρτίστα· τὸν σφυρίζει γιὰ τὸ τίποτα, ὅπως μπορεῖ καὶ γιὰ μιὰ μόνο κορώνα καλὴ ποὺ θὰ κάνει, νὰ τὸν χειροκροτήσει.. Δὲν εἶπε ὅμως μιὰ μιλιὰ γιαὐτὰ στὸν Κούνελο· τὸν ἄφησε νὰ λέει. Λὺτὸς πάλι εἶχε δεῖ τὸν Ἀριστομένη νὰ μὴν ἀπαντᾶ, κ' εἶχε πάρει δρόμο ἡ γλώσσα του. Ἐξυμνοῦσε τὴν κόρη, ἔπλεκε ἐγκώμιο στὴν ὀμορ-

φιά της, τὰ μάτια της, ἔδινε εὐτυχία μεγάλη σὲ κεῖνον ποὺ θὰ τὴν ἀποκτοῦσε, ἀλλὰ καὶ δὲ λησμονοῦσε καὶ τὰ πλούτη της, τὸν παρᾶ της μὲ τὴν οὐρά. Ἄλλον ὕμνο καὶ σαὐτόνα, γιὰ τὰ καλὰ ποὺ φέρνει ὁ παρᾶς μὲ τὴν οὐρά...

Πάνω σαὐτὸ καὶ κεῖ ποὺ νόμιζε πιά, πὼς εἶχε κερδίσει τὴ μάχη, φάνηκε στὴν πόρτα ἡ ὑπηρέτρια μὲ τὰ γαλανὰ μάτια..

— Κύριε Κώστα, ἡ κυρία.... σᾶς θέλει γρήγορα! εἶπε στὸν Κούνελο.

Ἡ ματιά της πῆγε στὸν Ἀριστομένη καθὼς ὁ Κούνελος σηκωνότανε λέγοντας:

— Μιὰ στιγμή...

Ὁ Ἀριστομένης ἔμεινε στὴ θέση του πιάνοντας κι' αὐτὸς τώρα τὸ μέτωπό του καὶ σουφρώνοντας τὰ φρύδια.

Αἰσθανόταν ὅτι κεῖ ποὺ νόμιζε πὼς καλὰ στεκόταν ἀνεβασμένος, κάποιος, ἢ κάποιοι νὰ προσπαθούσανε νὰ τοῦ χαλάσουν τὴ βάση καὶ νὰ τὸν κατεβάσουν. Καὶ σὰ νἄβλεπε τὸ μέρος αὐτὸ νὰ σαλεύει καὶ νὰ πηγαίνει δῶ καὶ κεῖ ἀπ' τὰ χτυπήματά τους.,..

Ὁ Κούνελος δὲν ἄργησε. Γρήγορα ἤρθε καὶ βιαστικός....

— Γιὰ ἔλα! γρήγορα! εἶπε στὸν Ἀριστομένη.

— Μὰ τί...

— Ἔλα, σοῦ λέω! θὰ τὴν δεῖς!

— Μὰ αὐτό, Κωστάκη, καταντᾶ κωμωδία!

— Λὲν ξέρω τί καταντᾶ! Ἔλα, αὐτὸ σοῦ λέω! Ἔλα!

Ὁ Ἀριστομένης τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμή,

ἔπειτα τοὔπε θυμωμένα καὶ μ' ἕνα σήκωμα τοῦ χειλιοῦ σὰ νὰ τοὔδιχνε τὰ δόντια του:

— Μὰ τί λὲς τώρα; Εἶσαι καλά;

— Ἄ, ἔτσι; Γιὰ στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια σταὐτί, σταὐτί, γιὰ νὰ δεῖς ἂν εἶμαι καλά.... Οὔτε ὁ τοῖχος δὲν πρέπει νὰ τἀκούσει.

Καὶ ὁ Κούνελος ἔσκυψε καὶ τοὔπε λίγα λόγια σιγά..

Ὁ Ἀριστομένης σὰ νὰ μαρμαρώθηκε στὴν ἀρχή.

— Τί λές; ἔκανε.

— Ναί, ναί, τοῦ εἶπε αὐτὸς κοιτάζοντάς τον μὲ ἀγριεμμένα μάτια καὶ σφιγμένα δόντια. Τώρα θἄρθεις;

Ὁ Ἀριστομένης σηκώθηκε. Καὶ ὁ Κούνελος κουνῶντας νευρικὰ τὸ κεφάλι:

— Ὅποιος πονεῖ γαϊδουρινὰ φωνάζει! Γιατί κάνω ἔτσι ἐγώ;

Ζαλισμένος σὰ νὰ τοὔχανε δώσει δυνατὸ χτύπο στὸ κεφάλι, προχώρησε. Ὁ Κούνελος πήγαινε πίσω.

Κάποιοι εἶχαν ἔρθει. Ἡ μάνα του ὄρθια, οἱ ἀδελφές του, ὁ πατέρας του. Μιὰ κόρη μὲ ροῦχα τοῦ σχολείου, μιὰ κυρία ψηλή, ὁ γέρο Φαρτάζης...

Ὁ πατέρας του ποὺ τὸν εἶδε εἶπε:

— Νὰ κι' ὁ Ἀριστομένης! Πλησίασε, Ἀριστομένη..

Αὐτὸς πῆγε κοντά. Ἡ κόρη μὲ τὰ ροῦχα τροῦ σχολείου τὸν κοίταξε. Δυὸ γαλανὰ μάτια στηλώθηκαν πάνω του μὲ μιὰ παράξενη περιέργεια. Ἡ μητέρα του τὸν σύστησε πρῶτα στὴν ψηλὴ κυρία, ποὺ φοροῦσε μαῦρα. Ἡ κυρία αὐτὴ εἶταν ἀδελφὴ τοῦ Φαρτάζη. Γιὰ τὴν κόρη τοῦ εἶπε:

— Ἡ δεσποινὶς Φαρτάζη..

Εἶχε ἕνα πρόσωπο παχουλό. Κἔπιασε ἕνα χεράκι μικρὸ τρυφερό, ποὺ αὐτὴ ἤξιδια τὸ πρότεινε ζητῶντας τὸ δικό του.

— Τὸν κύριο Φαρτάζη, τὸν ξέχασες, Ἀριστομένη; τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

Ὁ κύριος Φαρτάζης τὸν κοίταζε μὲ τἄδεια, σκοτεινὰ μάτια του ποὺ ὅμως τώρα, μιὰ λάμψη πάλευε ἀδύνατη, νὰ φανεῖ ἢ νὰ τὰ φωτίσει. Εἶχε κ' ἕνα χαμόγελο, ἢ ἕνα εἶδος ἄλλο χαμόγελου στὰ χείλια του, ποὺ ὁ Ἀριστομένης τὸ βρῆκε ὅτι ἔμοιαζε μὲ ἠλιθίου.

Εἶχαν φύγει καὶ οἱ τελευταῖοι ὅταν πῆγε καὶ πλάγιασε.

Ἔμεινε γιὰ λίγο χωρὶς νὰ σκέπτεται, ἀλλὰ σὰ νἄβλεπε τὰ παλιά του ὄνειρα, τὴ ζωὴ ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσε, νἄνε συντριμμένη, κιἄλλη νὰ προσπαθεῖ νὰ ὑψωθεῖ. Καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ στὴ μέση εἶχε τὸ πρόσωπο μιᾶς κόρης παχουλῆς, ποὺ φοροῦσε ροῦχο θαλασσὶ βαθὺ τοῦ σχολείου, καὶ εἶχε γαλανὰ ὡραῖα μάτια.

Ξέφυγε ἀπ' τὰ γαλανὰ γλυκὰ μάτια, γιὰ νὰ σκεφτεῖ τὰ λόγια τοῦ Κούνελου, ποὺ τοὔπε σταὐτί. Καὶ τοῦ φάνηκε μετὰ σὰ νἄκουσε πάλι τὴ φωνὴ τοῦ πατέρα του, καὶ λυπήθηκε, ποὺ τοὔπε:

— Νὰ κι' ὁ Ἀριστομένης!.. Πλησίαστε, Ἀριστομένη!

Ἄλλα, ἄλλα τοὔρθανε στὸ νοῦ. Σὲ λίγο μέσα στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας ποὺ μόνο ὁ χτύπος τοῦ ρολογιοῦ ἔπεφτε, τοῦ φάνηκε σὰ νἄκουσε μακρυὰ νὰ τρα-

γουδοῦν. Μὴ τἀφτιά του τὸ κάνουν;.. Πρόσεξε. Ναί. Κάποιος μακρυὰ τραγουδοῦσε. Τραβιάτα. Κι' ἄκουσε:

Ἀμόρ, ἀμόρ ἐπάλπιτο.

— Μπά, ἔκανε, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι γρήγορα στὸ προσκέφαλο, δὲν εἶνε δυνατόν!

Καὶ ἀνασηκώθηκε γιὰ νἀκούσει καλύτερα...

Ὄχι δὲν εἴταν! Μὰ σὰ νὰ τραγουδοῦσαν...

Ἐκάθισε καὶ πρόσεξε. Ὄχι κανένας δὲν τραγουδοῦσε. Τἀφτιά του θὰ τὄκαναν. Μὴ ὅμως τραγουδοῦσε ἡ λυπημένη του ἐμπνεύστρια... Ἴσως αὐτὸ νἄταν, αὐτό.

Καὶ πλάγιασε πάλι.

Μετὰ ὥρα ὁ ὕπνος τὸν πῆρε κουρασμένον ἀπὸ τὶς σκέψεις. Καὶ τὸν τέλιξε σ' ἕνα ὄνειρο.

Εἶδε πὼς εἴταν ἕτοιμος νὰ παίξει σὲ κάποιο θέατρο μεγάλο.

Ἔβλεπε τὸ θέατρο φωτισμένο. τὴν αὐλαία κατεβασμένη, ἀλλὰ ἄνθρωπο κανένα δὲν ἔβλεπε. Τὸ θέατρο εἴταν ἕτοιμο, φωτισμένο, ἀλλ' ἔρημο. Καὶ εἶχε αὐτὸς ὅμως μιὰ χαρὰ ποὺ θἄπαιζε!

Σὲ λίγο ποὺ γύριζε πάνου κάτω εἶδε τὸ θέατρο νἄνε μικρὸ τώρα πολύ, πάρα πολύ, ἕνα θεατράκι σὰν ἐκεῖνα τοῦ καφεσαντάν... Τώρα εἶδε καὶ τὸ μαέστρο καὶ δυό, τρεῖς μουσικοὺς, ἀλλὰ στὴν πλατεία κανεὶς δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἀλλοῦ. Καὶ σὰ νἄχε περάσει ἡ ὥρα.

— Μὰ πότε θἀρχίσουμε; ρωτοῦσε τὸ μαέστρο.

Αὐτὸς σήκωνε τὸ δάχτυλό του καὶ τοὔδειχνε ψηλά.

Μετὰ ἀπ' αὐτὸ εἶδε τὸ θεατράκι νὰ γίνεται ἀλλοιώτικο, καὶ πρὸ πάντων τὸ πάλκο. Τὄδε αὐτὸ πολὺ πιὸ μικρό, καὶ σὰ νἄταν τὸ μικρὸ δωμάτιο μὲ τὴν

τρίφυλλη πόρτα ποὖπαιζαν τἀδέλφια του μὲ τοὺς φίλους τους τὴ Μήδεια.

Τὴν ἄλλη μέρα εἴταν Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Οἱ βραχνὲς σφυρίχτρες τῶν ἐργοστασίωνδὲ σφύριξαν, δὲ χάλασαν τὴν νυχτερινὴ ἡσυχία. Ὅταν φώτισε ὅμως ἀρχίσανε οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν νὰ χτυποῦν ἁρμονικὰ καλῶντας τοὺς πιστούς.

Ἡ οἰκογένεια Βαλῆ σπάνια νὰ πάει στὴν ἐκκλησία. Οὔτε ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη εἴτανε θρῆσκος οὔτε ἡ μητέρα του. Καὶ τὰ παιδιά τους, τὸ ἴδιο. Καὶ γιαὐτὸ κανεὶς δὲν κινήθηκε στὴν πρόσκληση ποὺ ἔκαναν οἱ καμπάνες. Μόνον ὅταν ἁπλώθηκε καλὰ ὁ ἥλιος σηκώθηκαν.

Ὁ κύριος Βαλῆς δὲν ἔβγαινε διόλου ἔξω τὴν Κυριακή. Προτιμοῦσε τὶς Κυριακές, τὶς ἑορτὲς νὰ μένει κλεισμένος στὸ σπίτι του, νὰ διαβάζει ἐφημερίδες, νὰ μιλᾶ μὲ τοὺς δικούς του καὶ νἀνακατώνεται καὶ στὸ μαγέρεμα. Τὶς περισσότερες μάλιστα φορές, αὐτὸς μαγέρευε, ἔκανε φαγητὰ τοῦ γούστου του. Καὶ πῶς περίμενε, φαινότανε! νὰ τοῦ ποῦν πὼς εἶνε ὡραῖα. Κάποτε ὅμως τὰ θαλάσσονε, ἀλλ' αὐτοὶ τοῦ λέγανε, πὼς εἶχε μαγερέψει θεῖα.

Τὸ ἀπόγευμα αὐτὸ ὅμως, ὁ πατέρας του βγῆκε. Μὰ δὲ μποροῦσε καὶ νὰ κάνει ἀλλοιῶς, γιατὶ ἔπρεπε νὰ πάει στὴν πλατεία σ' ἕνα καφενεῖο, ποὺ τὸν περίμενε ὁ Ρούπης ὁ δάσκαλος. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν παντριὰ τῆς ἀνεψιᾶς του.

Στὴν πλατεία θὰ πήγαινε ἔπειτα καὶ ἡ ἀδελφή του

μὲ τὴν κόρη της τὴ μεγάλη. Κ' ἔτσι καθὼς θὰ γύριζαν στὴν πλατεῖα πάνω κάτω, θἄβλεπε ὁ δάσκαλος τὴν κόρη καὶ ἡ κόρη τὸ δάσκαλο. Ὁ κύριος Βαλῆς θὰ χαιρετοῦσε τὴν ἀδελφή του καὶ τὴν κόρη της χωρὶς νὰ τὶς πλησιάσει. Αὐτὸ γινότανε γιὰ νὰ δεῖ μόνον ὁ δάσκαλος τὴν κόρη, καὶ ἡ κόρη τὸ δάσκαλο.

Ὅταν βράδιασε δὲν ἤρθε ὁ κύριος Βαλής. Ἑτοιμάστηκε καὶ τὸ τραπέζι καὶ δὲ φάνηκε. Καὶ εἶχαν ἔρθει δυὸ φίλοι του μὲ τὶς γυναῖκες τους γιὰ νὰ καθίσουν κι' αὐτοὶ στὸ τραπέζι. Εἶχε ἔρθει καὶ ὁ Κούνελος. Ἀλλ' αὐτὸς ὅταν εἶδε νὰ ἑτοιμάζεται τὸ τραπέζι σηκώθηκε νὰ φύγει. Ἡ κυρία Βαλῆ τὸν ἐμπόδισε ὅμως, καὶ τὸν κράτησε σχεδὸν μὲ τὴ βία.

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ τόδε, θυμήθηκε, πὼς μιὰ φορὰ ἡ μάνα του δὲ χώνευε διόλου τὸν Κούνελο, τὸν συχαινόταν καὶ δὲν τὸν ἤθελε διόλου στὸ τραπέζι. Καὶ ὁ λόγος εἴτανε γιατὶ ὁ Κούνελος, ὅταν καθόταν κουνοῦσε νευρικὰ τὰ πόδια του, τὰ γόνατά του....

Ὁ κύριος Βαλῆς ἤρθε ἀργά. Εἶχαν ἀρχίσει πιὰ καὶ μαζεύονταν κεῖνοι ποὺ κάθε βράδυ σύχναζαν σπίτι του.

Καὶ μόλις μπῆκε αὐτός, ἡ γυναίκα του τὸν ρώτησε:

— Τί νέα ; Ὄχι καλὰ ἔ ;

Τοῦ Ἀριστομένη τοῦ φάνηκε παράξενη ἡ ἐρώτηση αὐτή, γιατὶ στὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του δὲν εἶδε τίποτα στενόχωρο, μάλιστα χαμογελοῦσε.

— Θὰ τοῦ πῶ, ἔκανε αὐτὸς καὶ τὸ χαμόγελο ἔφυγε ἀπ' τὰ χείλια του, κρύφτηκε καὶ τὰ πυκνά του φρύδια μαζεύτηκαν.

Ἄμα ἔφαγε, τοὺς εἶπε τί ἔτρεχε, ἢ τ' εἶχε γίνει. Κἔφερε αὐτὸς τὴν ὁμιλία, τὸ θυμήθηκε. Κιἄρχισε ὅπως πάντα κοιτάζοντας τὴ γυναίκα του:

— Λοιπόν, Πολυξένη, ξέρεις....

Καὶ τοὺς διηγήθηκε, ἢ τῆς διηγήθηκε τί ἔγινε,

Ἡ κόρη, ἡ ἀνεψιά του, εἶχε πάει στὸν περίπατο μὲ τὴ μάνα της, φορῶντας τὰ καλά της καὶ στολισμένη μὲ χίλια δυὸ κιχλιμπίδια.

Μετὰ ἅμα τελείωσε τὸ γλέντι τοῦ περιπάτου, αὐτός, ὁ κύριος Βαλῆς, ἄφησε τὸ δάσκαλο, ποὺ τοὔχε ἀρέσει πολὺ ἡ ἀνεψιά του, καὶ πῆγε στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ μεγάλη της κόρη δὲν παρουσιάστηκε, μόνο οἱ ἄλλες καὶ ὁ γιός της. Ὁ πατέρας τους δὲν εἶταν ἐκεῖ. Ἡ ἀδελφή του τοῦ εἶπε πὼς φάνηκε στὴν κόρη της ὁ δάσκαλος. Λὲν τῆς εἶχε ἀρέσει διόλου. Τὸν εἶχε βρεῖ ἡλικιωμένο μὲ πολλὲς ἄσπρες τρίχες...

— Μὰ μήπως αὐτὴ εἶναι μικρή; τοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του. Θἄχει πατήσει τὰ τριάντα!

— Ναὶ ἔχεις δίκαιο, Πολυξένη, τῆς ἀπάντησε ὁ ἄντρας της, ἀλλ' ὁ δάσκαλος φταίει, ἐγὼ τοῦ εἶπα τοῦ εὐλογημένου νὰ τὶς βάψει κεῖνες τὶς καταραμένες ἄσπρες τρίχες καὶ δὲ θέλησε!

Ἡ κόρη τοῦ Φαρτάζη δὲν ἐφάνηκε αὐτὸ τὸ βράδι οὔτε καὶ τὴ Δευτέρα, ἢ τὴ Μεγάλη Δευτέρα. Ἐπίσης καὶ τὴν Τρίτη. Μὰ καὶ ἀπ' τοὺς ἄλλους λίγοι ἐρχόντουσαν. Ὁ Ἀριστομένης ἄκουσε τὴ μάνα του νὰ λέει, πὼς καλὰ ἔκαναν, ποὺ δὲν ἐρχόνταν, γιατὶ τὸ δεύτερο βαρέλι πάει νὰ τελειώσει κιαὐτό. Καὶ συμβούλεψε τὸν ἄντρα της νὰ ρίξουνε νερὸ γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ

Πάσχα, ποὺ θὰ ἐρχόντουσαν ὅλοι οἱ μπεκρῆδες γυναῖκες καὶ ἄντρες.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη, ἡ μάνα του καὶ τἀδέλφια του οὔτε μιλιὰ δὲν ἔβγαζαν γιὰ τὴν κόρη τοῦ Φαρτάζη. Τὴν Κυριακὴ μόνο τὸ μεσημέρι, κάτι ἀνέφεραν οἱ ἀδελφές του καὶ ἡ μάνα του, χωρὶς νὰ λάβει ἄλλος μέρος, καὶ εἶχε πεῖ ἡ ἀδελφή του ἡ μεγάλη μ' ἕνα μικρὸ κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ:

— Εἶνε πολὺ καλὸ κορίτσι, πολὺ καλό!

Ἡ θεία της ὅμως δὲν τοὺς εἶχε ἀρέσει διόλου. Τὴν εὕρισκαν στριμμένη καὶ μὲ κακιὰ, μοχθηρὴ ματιά.

Ἀπ' τὸν Κούγελο ὁ Ἀριστομένης ἔμαθε, πὼς ὁ πατέρας του καὶ ἡ μάνα του πολὺ εὐχαριστηθήκανε. Πρὸ πάντων ὁ πατέρας του. Μετὰ λίγες μέρες μετὰ τὸ Πάσχα, θἄχουν γάμους καὶ χαρές.. Ἡ κόρη τὄξερε..

Ὁ Ἀριστομένης τοῦ ζήτησε πληροφορίες καλύτερες γιὰ κεῖνο ποὺ τοὔχε πεῖ κρυφά. Καὶ ὁ Κούγελος τοῦ ἔδωσε.

Τὴν τετάρτη τὸ βράδι πῆγε ἡ Γιούλια στὸ σπίτι τοῦ Βαλῆ, συνοδευμένη ἀπ' τὴ θειὰ μὲ τὴν κακιὰ ματιά. Κἔφυγαν ἔπειτα ἀργὰ ὅπως τὴν ἄλλη φορά, ποὺ εἴταν μαζὶ καὶ ὁ κ. Φαρτάζης.

Ἡ μεγάλη Πέμπτη πέρασε κι' αὐτή. Λίγο ἔβγαινε ὁ Ἀριστομένης, πήγαινε ἴσαμε τὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του καὶ πάλι στὸ σπίτι.

Καὶ παντοῦ, ὅταν ἔβγαινε, εὕρισκε ἀγάπη καὶ χαρὰ ποὺ τὸν ἔβλεπαν, τὸν ξανάβλεπαν.

Ἀπ' τοὺς φίλους του τοὺς παλιοὺς δυὸ τρεῖς εἶδε ἀκόμα. Καὶ αὐτοὶ εἶχαν πιάσει δουλειὰ σὲ δικά τους, ἢ ξένα καταστήματα. Εἶχαν πετάξει τὰ τόσα ποὺ λέ-

γανε νὰ κάνουν, ὁ ἕνας νὰ γυρίζει μὲ καράβια τὸν κόσμο, νὰ βλέπει τόπους καὶ ὁ ἄλλος νὰ πάει σὲ ἱπποδρόμιο. Εἴταν καλὸς καβαλάρης. Ὅλα αὐτὰ τὰ πέταξαν καὶ μπήκανε στὴ γραμμὴ τῆς δουλιᾶς. Πιάσανε θέση μαὐτοὺς ποὺ παλεύανε, δουλεύανε καὶ ἀθόρυβα θὰ χανόντουσαν μιὰ μέρα.

Καὶ σκέφτηκε ὁ Ἀριστομένης, πὼς κι' αὐτὸς ἔτσι θἄκανε ἅμα παντρευόταν, θἄμπαινε στὴ γραμμὴ αὐτὴ τῶν δουλευτάδων. Γιὰ νὰ πάει σὲ ἄλλη πόλη, σὲ μεγάλη, σὲ κέντρα διασκεδάσεων δὲν ἤθελε. Τὄχε σκεφτεῖ. Ἀφοῦ δὲ θἄχανε κεῖνο ποὖ ἐπιθυμοῦσε προτιμοῦσε τὴν ἥσυχη πόλη τῆς δουλιᾶς. Γιὰ νὰ μὴ ἐργαζόταν; Ἄ, αὐτὸ εἴταν ἀδύνατο στὴν πόλη κείνη. Θὰ ἐργαζόταν κι' αὐτός, θἄμπαινε στὴ γραμμὴ τῶν δουλευτάδων, θὰ δούλευε, θὰ πάλευε καὶ θὰ τρωγόταν..

Ἐδῶ πάλι τὸν ἐνόχλησε τὸ ἀπαίσιο νεκροταφεῖο. Σὰ νά ὑψώθηκε αὐτὸ ἐμπρός του τόδε, εἶδε τοὺς μαυριδερούς, γυμνοὺς λόφους ποὺ τὸ κύκλωναν, τὸ μαῦρο χῶμα του καὶ τὰ ψωραλέα καὶ γεμάτα μαύρη σκόνη δέντρα του. Καὶ σὰ ν' ἄκουσε τοῦ φάνηκε, τοὺς χτύπους τῶν σφυριῶν ποὺ κάρφωναν κοντὰ στὴ βρώμικια θάλασσα, τὰ ξύλα τῶν καραβιῶν.

Δὲν τοὔφερε ὅμως καὶ πάλι τὴν ταραχὴ ἐκείνη, ποὺ τὸν ἔκανε ἄλλοτε νὰ θέλει νὰ φύγει μακρυά, γιὰ νὰ μὴ θαφτεῖ στὸ μαῦρο χῶμα του.

Τώρα μάλιστα, ἀφοῦ στάθηκε ἀκίνητος, γιὰ μιὰ στιγμή, μὲ σουφρωμένα φρύδια, εἶπε μὲ λύπη ἔπειτα κουνῶντας τὸ κεφάλι :

— Δὲ βαριέσαι, τὸ ἴδιο ἶνεε, τὸ ἴδιο!...

Ἦρθε ἡ μεγάλη Παρασκευή, στὸ σπίτι ὅλα τἄχαν καταχάθαρα. Μιὰ σωρειὰ αὐγῶν κόκκινων ὑψηνότανε σὲ πιατέλες μέσ' στὴν τραπεζαρία, στὸ μπουφέ. Ὑπήρχαν κι' ἄλλα κρυμμένα.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη αὐτὴ τὴν ἡμέρα συμβούλεψε ὅλους τοῦ σπιτιοῦ του νὰ κλείνουν τὰ ἐξώφυλλα τῶν παραθύρων τοῦ δρόμου καὶ νὰ μὴ βγαίνουν στὰ παράθυρα, οὔτε νἀνεβαίνουν στὴν ταράτσα, γιατὶ μποροῦσε νὰ χτυπηθοῦν ἀπὸ καμμιὰ σφαίρα. Τώρα, ἔλεγε, πάει ὁ καιρὸς ποὺ πυροβολοῦσαν μὲ μόνο μπαρούτι καὶ χαρτί, τώρα πυροβολοῦνε μὲ περίστροφα.

Κ' εἶχαν ἀρχίσει κρότοι ἐδῶ καὶ κεῖ, ἀραιοὶ πυροβολισμοὶ σὰ νὰ γινόταν ἀψιμαχία.

Οἱ καμπάνες ἀπὸ πολὺ πρωῒ χτυποῦσαν πένθιμα. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλης ἐρχόνταν τὰ πένθιμα χτυπήματα, τρέχανε στὸν ἀέρα. Καὶ ὁ καιρὸς εἴταν συνεφιασμένος σὰ θλιβερούς.

Ὁ κόσμος χυνόταν ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια του. Ὅλα τὰ χρώματα ποὺ ὑπάρχουν στὴ γῆ, τρέχανε στοὺς δρόμους. Καὶ ὅλο τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ πολύχρωμο γελοῦσε, εἴταν εὐχαριστημένο, ἐνῷ πάνω του ἔτρεχε ὁ πένθιμος ἦχος τῆς καμπάνας, σὰ νἄκλαιε αὐτὸς μόνος στὸν ἀέρα, τὸ μαρτύριο τοῦ Χριστοῦ.

Ὅσο ἔφευγε ἡμέρα, ἡ κίνηση στοὺς δρόμους μεγάλωνε.

Μετὰ ἔπαψε γιὰ λίγο. Κρότοι ἐδῶ καὶ κεῖ σπαρτοί. Ἡ κίνηση πάλι ξανάρχισε σιωπηλή, χωρὶς γέλιο καὶ θόρυβο.

Οἱ καμπάνες χωρὶς διακοπὴ τώρα, χτυποῦσαν πένθιμα. Τὰ πλήθη μὲ κεριὰ ἀναμμένα, μαζεύονταν στὶς ἐκκλησιές, πλημμύριζαν τὰ ἔξω μέρη, τοὺς κοντινοὺς δρόμους, ἢ τὶς πλατεῖες.

Μόνο ὁ 'Αριστομένης πῆγε στὸν ἐπιτάφιο, ἂν καὶ θέλησε ὁ πατέρας του νὰ τὸν κρατήσει στὸ σπίτι, λέγοντάς του πάλι, γιὰ κινδύνους σφαιρῶν, δυναμίτιδων καὶ καί... Οἱ ἄλλοι ὅλοι μείνανε σπίτι.

Μόλις ἔφθανε ὁ 'Αριστομένης ἔβγαινε καὶ ὁ ἐπιτάφιος. Εἶδε τὰ ἐξαπτέρυγα, τὴ λάμψη τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου κι' ἄκουσε καὶ τοὺς ψαλμούς. Τὸ πλῆθος ὅλο κινήθηκε τώρα, ἕνας ποταμὸς φωτεινὸς ἀπ' τὴν πλατεία χυνόταν στὸν πλατὺ δρόμο τῆς 'Αγίας Φωτεινῆς.

Οἱ φωνὲς τῶν ψαλτάδων καὶ παιδιῶν ποὺ τοὺς βοηθοῦσαν, ἀκούστηκαν καθαρὰ νὰ λένε:

— Κύριε λέησον, κύριε λέησον..

Καὶ τὴ στιγμὴ κείνη καὶ ἀπὸ μακρυά, ἀπ' τὴν κεφαλὴ τῆς πομπῆς, ἀκούστηκαν φωνὲς σὲ ἄλλον τόνο, ἀνακατομένες, δυνατὲς ὅμως, πολὺ δυνατὲς καὶ πολλὲς νὰ λένε κι' αὐτές:

'Εμπρὸς ὁ τίμιος σταυρὸς
Κύριε λέησον
Καὶ πίσω ὁ Μιχαῆλος ὁ κουτσὸς
Κύριε λέησον.

Εἴταν οἱ φωνὲς τῶν μαγκῶν, τῶν μόρτιδων τῆς ἀγορᾶς, ποὖψελναν κι' αὐτοί.

'Ο 'Αριστομένης γέλασε καθὼς στεκότανε ἀπόμερα κοιτάζοντας τὴν πομπή. Θυμήθηκε πὼς ὁ Μιχαῆλος εἴταν κάποιος χασάπης ψηλός, ἄσχημος τερα-

τώδης, πολὺ ἀδύνατος καὶ κουτσός. Αὐτὸς στοὺς ἐπιταφίους πάντα πήγαινε μπρὸς μὲ τοὺς μόρτες τῆς ἀγορᾶς, κρατῶντας ἕνα μεγάλο σταυρὸ σανιδένιο, στολισμένο μὲ κεριά. Κ' ἔτσι ἔκανε τὸν ἀρχηγό, τὸ διευθυντή, τὸν ἀρχιμουσικὸ στοὺς μάγκες, τοὺς ὁδηγοῦσε νὰ λένε ρυθμικὰ τὸ «Κύριε λέησον». Τώρα εἴταν ἐκεῖ μαζὶ μὲ τοὺς μόρτες ποὺ τὸν ψέλναν ἢ βρισκότανε στὸν τάφο;

Ρώτησε κάποιον ποὺ ἐ σταθεῖ κι' αὐτὸς κοντά του κι' ἔβλεπε.

— Μπά, τοῦ ἀπάντησε αὐτός, εἶνε καλά, ἀλλ' ἔχει δυὸ χρόνια νἄρθει στὸν ἐπιτάφιο. Καὶ γιαὐτὸ τὰ μορτάκια τὸν βάλανε στὸ «Κύριε λέησο».

Ὁ ἐπιτάφιος, τὰ ἐξαπτέρυγα, οἱ παπάδες ντυμένοι τὰ ἱερὰ ἀμφιά τους ποὺ ἀστράφτανε, ὅλος ὁ κόμος κεῖνος μὲ τὰ φῶτα, προχωροῦσαν σιγά. Οἱ ψαλτάδες καὶ τὰ παιδάκια ποὺ χανε νὰ τοὺς βοηθᾶνε, ψέλνανε τώρα μελωδικὰ τὸ θρῆνο τῆς Παναγίας:

Ὦ γλυκύ μου ἔαρ
γλυκύτατόν μοι τέκνον
ποῦ σοῦ ἔδει τὸ κάλλος.

Πάνω ὅμως σαὐτὴ τὴ γλυκειὰ μελωδία, ἀπὸ μακρυά, ἀπ' τὴν κεφαλὴ τῆς πομπῆς, ἐρχόντουσαν οἱ φωνὲς τῶν μόρτιδων, ποὺ ξακολουθούσανε νὰ ψάλλουν τὸ δικό τους ψάλσιμο καὶ σὰ νἄχανε δικό τους ἐπιτάφιο:

Ἐμπρὸς ὁ τίμιος σταυρὸς
Κύριε λέησον.
Καὶ πίσω ὁ Μιχαῆλος ὁ κουτσὸς
Κύριε λέησον!

Καὶ εἶχαν ἀνακατωθεῖ τώρα μαζὶ καὶ κάτι φωνάρες βραχνές, στριγγές, φάλτσες...

Κρότοι ἀκούγονταν ἐδῶ καὶ κεῖ πλῆθος, καὶ ρουκέτες τινάζονταν στὸν ἀέρα, στὸν οὐρανό, ποὺ σὰ νὰ τοὔχανε φύγει τἀστέρια αὐτὴ τὴ βραδιὰ καὶ γύριζαν κάτω στὴ γῆ, βρισκόταν κατασκότεινος.

Χίλια συντρίμια φωτεινὰ ἀπ' τὶς ρουκέτες πέφτανε ἀπὸ ψηλά, βεγγαλικὰ ἄναβαν πολύχρωμα ἀπ' τὰ μπαλκόνια, καὶ τὶς ταράτσες, ἀπ' τὰ μαγαζιά. Κρότοι ἀπὸ τρακατροῦκες, ἀπὸ πιστόλια παλιά, νέα, τριμπόνια ἀκούγονταν. Καὶ παντοῦ φῶτα, φωτιές, σπίθες, μικροεκρήξεις...

Καὶ ἡ πομπὴ προχωροῦσε σιγά. Σταματοῦσε μόνο στὰ σταυροδρόμια, ἔψελναν ἐκεῖ οἱ παπάδες καὶ πάλι ξακολουθοῦσε τὸ δρόμο της. Μυρουδιὲς μοσκολίβανου κάποτε ἐρχόνταν.

Ὁ Ἀριστομένης ἀκολουθοῦσε χωρὶς νὰ κρατᾶ κερί. Βάδιζε πολὺ ἀργὰ κι' ἄφινε νὰ τὸν προσπερνοῦν, κοιτάζοντας τὰ φωτισμένα πρόσωπα τῶν γυναικῶν. Εἶδε καὶ πολλὰ γνωστά. Ἐπίσης εἶδε καὶ πολλὰ πρόσωπα ἀντρικὰ ποὺ τἄχε λησμονήσει...

Ξαφνικὰ ταράχτηκε.

Μέσα στὰ πρόσωπα ποὺ περνοῦσαν διέκρινε ἕνα λευκό, γλυκὺ προσωπάκι, κάτω ἀπὸ πλατὺ μαθητρίας καπέλο, φωτισμένο ἀπ' τὸ κερὶ ποὺ κρατοῦσε. Καὶ τόδε σὰ δικό του. Κι αὐτῆς τὰ μάτια σὰ νὰ σύρθηκαν ἀπ' τὰ δικά του τὸν εἶδαν καὶ τὸν κοίταξαν καλά. Τῆς χαμογέλασε. Χαμογέλασε κι αὐτὴ καὶ γρήγορα στράφηκε καὶ κάτι εἶπε στὴ διπλανή της, ποὺ

εἴταν ἡ ψηλὴ κυρία μὲ τὰ μαύρα, κἔπειτα τολμηρὰ διευθύνθηκε σαὐτόν.

Κι᾽ αὐτὸς προχώρησε γιὰ νὰ τὴ συναντήσει. Δώσανε τὰ χέρια κοιτάζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καλὰ στὰ μάτια, χωρὶς νὰ τοὺς μέλλει γιὰ τὸν κόσμο ποὺ ἔπεφτε πάνω τους καὶ περνοῦσε ἀπὸ κοντά τους δεξιὰ ἀριστερὰ, ὅπως κόβει καὶ περνᾶ νερὸ ποταμοῦ ὅταν βρίσκει ἐμπόδιο στὴ μέση..

Καὶ μετά, ἀφοῦ εἶπαν λίγα, ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον καὶ ἡ θειὰ μαζί τους σὰ βουβὸ πρόσωπο, προχώρησαν μαζὶ μὲ τὸν κόσμο ποὺ ἔλαμπε, φωτιζόταν ἀπ᾽ τὰ κεριὰ ποὺ κρατοῦσε, ἕνα κι αὐτοὶ μὲ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ποὺ ἀπὸ μακρυὰ θὰ φαινόταν σὰν ποταμὸς πύρινος, ἢ σὰν κάποιο μυθικὸ τέρας..

Ἡ μυρουδιὰ τοῦ λιβανιοῦ ἔτρεχε παντοῦ, μιὰ μικρὴ τῶν κεριῶν, καὶ μιὰ κάποτε ὄχι εὐχάριστη, μαλλιῶν ποὺ καίονταν..

Καὶ οἱ κρότοι ξακολουθοῦσαν, καὶ βεγγαλικὰ μὲ διάφορα χρώματα φώτιζαν καὶ τριγύριζαν τἀστράκια κείνα, ποὺ ἄπειρα μαζὶ πήγαιναν ἀργά..

Ὁ Ἀριστομένης τὴν ἄκουγε ποὺ τοῦ διηγότανε γιὰ τὸ σχολεῖο της, πῶς ἔκαναν ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιο. Ἡ φωνή της γλυκειά, γλυκειὰ τὸν συγκινοῦσε. Θυμήθηκε καὶ πὼς ἡ μάνα της τὴν ἄφησε μικρή, ὅταν πέθανε, καὶ ἀπὸ τότε χωρὶς νὰ νοιώσει πιὰ χάδι μάνας, ἔμεινε κλεισμένη στὸ σχολεῖο.

Καὶ ὁ ἐπιτάφιος προχωροῦσε νὰ κάνει τὸ γύρο τὸ συνηθισμένο. Ἡ κεφαλὴ τῆς πομπῆς οἱ μάγκες ἔστριψαν πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Βαρελάδων..

Νὰ ὅμως ξαφνικὰ ὁ ἐπιτάφιος καὶ στάθηκε. Αὐτὸ

ἔβγαλε τὸν Ἀριστομένη ἀπ' τὴ γλυκειὰ ὁμιλία τῆς Γιούλιας, ποὺ εἶχε βυθιστεῖ. Καὶ οἱ ψαλτάδες εἶχαν πάψει. Ἀλλ' ἀπὸ πέρα μακρυά, ἀπ' τὴν κεφαλὴ ποὖχε στρίψει στὴν ὁδὸν τῶν Βαρελάδων, ἦρθε μιὰ τρομερὴ ἰαχή, ἕνας ἀλλαλαγμός, ποὺ θύμησε στὸν Ἀριστομένη τὶς διαδηλώσεις τὶς ἐκλογικές,

— Μὰ τεῖνε, τεῖνε; ρωτοῦσαν πολλοί. Γρήγορα ἔγινε γνωστό..

— Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου κατεβαίνει, κἔρχεται κάτω ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο..

— Τί λές!.

— Ὤ, ὤ, πάλι τὰ ἴδια θἄγουμε!.

Ἔγινε ταραχή, φωνές. Πολλοὶ ἀπ' τὴν οὐρὰ φανήκανε νὰ τρέχουν ἔμπρὸς χωρὶς λαμπάδες καὶ μὲ ὑψωμένες μαγκοῦρες...

— Ἀπάνω τους!.

Ἄλλοι πάλι φεύγανε ἀπ' τὴ μέση, φεύγανε ἀπ' τὶς γυναῖκες τούς ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, σπρώχνοντας τες μὲ δύναμη καὶ τρέχανε κεῖ ποὺ ὑψώνονταν ἄγριες οἱ φωνές, ἕνα οὐρλιασμα ἀπαίσιο.

— Θὰ πιαστοῦνε!

— Ἀλλοίμονο...

— Μὰ τεῖνε τοῦτο!

— Ἔμπρὸς καὶ μεῖς! τί καθόμαστε!..

— Ἔμπρός, ναί, καὶ μεῖς, ὅλοι μαζί!..

Οἱ παπάδες ὅμως ἀσκεπεῖς μὲ τὰ πολυτελῆ ἄμφρια ντυμένοι, ἔμεναν ἀκίνητοι κοιτάζοντας πρὸς τὸ θόρυβο, ποὖχε γίνει σατανικός.. Ἕνας ψηλός, γίγαντας παπᾶς, μὲ μακρυὰ γενειάδα καὶ μὲ ὕφος δυνάστη,

Δεσπότη, τυράννου ποὺ βρίσκεται σὲ μάχη, ἢ ποὺ πολεμᾶ ἀλλόθρησκους, κινήθηκε ἁπλώνοντας τὸ χέρι του καὶ δείχνοντας ἐμπρός, τὸ μέρος ποὺ ὑψωνόταν ὁ θόρυβος καὶ ποὺ εἶχε γίνει κείνη τὴ στιγμὴ ἀγριώτερος καὶ μὲ κρότους δυνατούς...

Μαὐτὸ ὁ ἐπιτάφιος κινήθηκε μπρός, τὸ περισσότερο πλῆθος ἀκολούθησε, γιατὶ πολλὰ φωτάκια διακρίνονταν σκορπιστὰ νἀπομακρύνονται γρήγορα...

Ἀλλὰ δὲν ἔκανε πολλὰ βήματα ὁ ἐπιτάφιος καὶ σταμάτησε ἀπότομα. Κρότοι ἀπὸ πιστόλια, περίστροφα κιἄλλα ὅπλα ἀκούστηκαν τώρα, μέσα στὸν τρομερὸ οὐρλιασμα, στὶς βλαστήμιες! Σφαῖρες σφυρίξανε...

Ἡ πομπὴ ποὺ σὰ λαμπερὸ ὕφασμα εἴτανε, καμωμένο ἀπὸ ἄπειρα ἀστράκια, σχίστηκε, κουρελιάστηκε..

Ἕνα κῦμα κόσμου ἅρπαξε τὸν Ἀριστομένη καὶ τὴ Γιούλια μαζί του καὶ τοὺς πῆγε μακρυά, τοὺς ἔμπασε σἕνα στενὸ δρόμο. Ὅταν ἐλευθερώθηκαν, εἶδαν ὅτι ἡ θειὰ δὲν εἴταν μαζί τους...

— Ἡ θειά, ἡ θειά! ἔκανε ἡ Γιούλια μὲ ἀπελπισία...

—Μὴν κάνετε ἔτσι! Δὲν παθαίνει τίποτα ἡ θεία σας! Τὴν εἶδα γώ, τὴν παράσυραν ἄλλοι πρὸς τὰ κάτω... Περπατᾶτε μόνο, δὲν ἀκοῦτε τί γίνεται! Θὰ τὴ βροῦμε στὸ σπίτι.

— Λέτε;..

— Ναί, τὸ λέω!. Μήπως θέλετε νὰ πάω πρὸς ἀναζήτησή της; Πηγαίνω..

— Ἄ, ὄχι, ὄχι! τί λέτε!. Πᾶμε, πᾶμε!. Μὰ τί εἶνε αὐτό!. Ἀκοῦτε σἐπιτάφιο!.

—Ἔτσι εἶνε... Ἀκόμα σὲ ἄγρια κατάσταση ὅλοι.

Βάδιζαν γρήγορα ἀνεβαίνοντας ἕναν ἀνηφορικὸ καὶ ἀνώμαλο δρόμο, φαγομένο ἀπὸ τὰ νερά. Θαμπὰ φανάρια ἐδῶ καὶ κεῖ. Διαβάτες σιωπηλοὶ νὰ φεύγουν μὲ τὰ κεράκια τους, ἔχοντας τὸ χέρι τους ἐμπρὸς στὴ φλόγα γιὰ νὰ μὴ σβύσει.

Καὶ οἱ κρότοι, πολλοί, πλῆθος καὶ ὁ ἀχὸς τῆς μάχης ὑψωνόταν κἔρχόταν ἄγριος.

— Πωπώ, τί γίνεται!. εἶπε καὶ ὁ δρόμος της, ἢ τὸ γρήγορο βάδισμά της κόπηκε.

— Κουράστηκα, ἔκανε.

— Θέλετε νὰ στηριχτῆτε στὸ χέρι μου;

— Ναί, ναί, εἶπε κείνη.

Καὶ πέρασε τὸ χέρι της στὸ μπράτσο του. Αὐτὸς τόσφιξε ἐλαφρά.

— Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέχουμε...

— Ναί, ἔχετε δίκαιο. Ἄκοῦτε! Ἄχ, ἡ θεία!..

— Δὲν ἔχει φόβο... Θέλετε νὰ στρίψουμε ἀπ' αὐτὸν τὸ δρόμο; Πάει καλύτερα στὸ σπίτι σας...

— Τὸ ξέρετε τὸ σπίτι μας;.

— Ὤ, αὐτὸ μοῦλειπε, νὰ μὴν ξέρω τὸ σπίτι σας!.

Ἔτσι τοῦρθε νὰ τῆς πεῖ ἢ νὰ τὴ ρωτήσει, ἂν ἤξερε πὼς ἐκεῖ θὰ γινόταν ὁ γάμος τους...

Ὁ δρόμος ποὺ μπήκανε εἴτανε μισοσκότεινος. Τὰ φανάρια πιὸ ἀραιὰ ἐδῶ φώτιζαν. Ἕνα μὲ σπασμένα γιαλιὰ ὅλο κινδύνευε νὰ σβύσει ἀπ' τὸν ἀέρα ποὺ φυσοῦσε.

Δὲν εἶγαν προχωρήσει πολὺ καὶ κάλπασμα, τρέξιμο ἀλόγων ἄκουσαν...

— Ἱππικό!.. Νὰ πᾶμε ἀπὸ πάνω, στὸ πεζοδρόμιο, γιατὶ μπορεῖ νἄρχονται ἀπ' ἐδῶ...

Τὸ κάλπασμα γινόταν δυνατότερο, βρόντησε καὶ φάνηκαν στὸ μισοσκοτάδι, ἄλογα, καβαλάριδες μόλις νὰ φαίνονται, σπαθιὰ νὰ λάμπουν, ὅπλα. Πλησίασαν μὲ καλπασμό. Τὰ πόδια τῶν ἀλόγων δυνατὰ χτυποῦσαν τὶς πέτρες. Θἄταν καμμιὰ εἰκοσαριά! Καὶ πέρασαν ὅλο θόρυβο ἀπ' τὰ πόδια τῶν ἀλόγων, ἀπ' τὸ τρίψιμο τῆς σέλας, τὸν κρότο τῶν θηκαριῶν καὶ τῶν τουφεκιῶν ποὺ κρεμασμένα εἶχαν στοὺς ὤμους...

— Αὐτοὶ θὰ τοὺς διαλύσουν, εἶπε αὐτός.

— Ἄ, ναί !.. Πῶς τρέχουν ! Μὰ δὲ φοβοῦνται !.. Μᾶρέσει ὅμως τὸ ἱππικό, εἶνε τὸ καλύτερο σῶμα !.

— Ναί, ναί. Πάει πάντα καβάλα...

— Γελᾶτε !..

— Ἐγώ ;.. Λέω τὴν ἀλήθεια ! Δὲν πάει σὰν τοὺς πεζοὺς ποὺ μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό τους, σηκώνουν κ' ἕνα μεγάλο φόρτωμα..

— Ναί, καλά.. Ἐμένα ὅμως, ἀλήθεια μᾶρέσει..

— Τί σᾶς ἀρέσει;..

— Ἐλᾶτε τώρα !. βλέπω ὅτι μὲ περγελᾶτε...

— Ἐγώ !

Κοιταχτήκανε καλά. Μιὰ ἐπιθυμία τοὔρθε νὰ σκύψει καὶ νὰ τὴ φιλήσει. Τοῦ φάνηκε πὼς τὸ ζητοῦσε...

Κεῖχανε σταθεῖ, αὐτὴ κρεμώταν στὸ χέρι του...

Τὴν κοίταξε καλά. Αὐτὴ κατέβασε τὰ μάτια, τὸ κεφάλι καὶ χαμογέλασε...

Τὶ νἄκανε... Κρατήθηκε πάλι. Καὶ πῆγε ἀλλοῦ...

— Ἐγώ, Γιούλια, τῆς εἶπε, δὲν περγελῶ ποτέ !.. Πρέπει νὰ τὸ μάθεις !..,

Ἄλλοτε τῆς μιλοῦσε στὸν πληθυντικό, κἔβαζε καὶ

τὸ δεσποινίς, καὶ τώρα εἶδε, πὼς τοῦ εἴταν ἀδύνατο νὰ τῆς μιλήσει ἔτσι..

— Ἀλήθεια;..

— Ναί... Νὰ πηγαίνουμε σιγά, σιγά... Τὶ λέγαμε; Ἄ, γιὰ τὸ ἱππικό...ὅτι σᾶς ἀρέσει τὸ ἱππικό...

— Ναί. Ἐσᾶς δὲ σᾶς ἀρέσει;

— Καὶ μένα πολύ..

— Γιατί δὲ γινόσαστε ἀξιωματικός...Ἔχετε ὡραῖο σῶμα καὶ θὰ σᾶς πήγαινε ἡ στολή, πρὸ πάντων τοῦ ἱππικοῦ!..

— Ναί, συμφωνῶ... Ἀλλ' ἡ μοίρα, αὐτὴ φταίει!.

— Τί κρίμα!.. Καὶ νὰ σᾶς πῶ; Δὲ μᾶρέσουν τὰ ροῦχα ποὺ φορᾶτε!.. Ἐμένα μᾶρέσουν τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦνε στὸ θέατρο, τὰ ἱπποτικά! Αὐτὰ εἶνε ροῦχα καὶ ὄχι αὐτὰ ποὺ φορᾶτε τώρα!

— Πηγαίνατε στὸ θέατρο;.

— Ναί, μάλιστα...Τὸ καλοκαίρι ὅμως, καὶ πάντα στὸ μελόδραμα...

— Μόνη σας;

— Τί λέτε! Μποροῦσα νὰ πάω μόνη μου! Πήγαινα μὲ ἄλλες καὶ μὲ τὴν ἐπιμελήτρια. Ἄ, αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τὴ γνωρίσετε! Μιὰ μανιακιὰ γιὰ μουσική. Ἡ ζωή της εἴταν ἡ μουσική! Μὰ δὲν ξέρετε πῶς ἔκανε! Μὰ καὶ τί τραβούσαμε καὶ μεῖς ἀπ' αὐτὴ ὅταν πηγαίναμε στὸ θέατρο! Δὲν ἤθελε τσιμουδιὰ τὰ βγάλουμε! Τσὶτ νὰ κάναμε γινόταν θηρίο. Κάτι ματιές νὰ μᾶς φάει!.. Κι ὅποια εἴταν κοντά της ἔτρωγε καὶ τσιμπιά!.. Εἶχε ὅμως ἕνα ἀφτὶ σπάνιο! Μὲ μιᾶς τἄπαιρνε! Καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὴν ἀκούγαμε νὰ τὰ τραγουδᾶ! Δὲν εἶχε ὅμως καλὴ φωνή.

Σὰ νὰ πάψανε.

— Ναί, ναί, ἔκανε κεῖνος.

Εἶχε δεῖ πὼς ἡ Γιούλια δὲν ἤξερε, ὅτι αὐτὸς ἐσπούδαζε γιὰ τραγουδιστὴς καὶ ζητοῦσε νὰ γίνει ἕνας ἀπὸ κείνους, ποὺ φοροῦσαν τὰ ροῦχα ποὺ τόσο τῆς ἄρεσαν...

Καὶ θέλησε νὰ τῆς τὸ κάνει γνωστό.

Περνῶντας ἀπὸ κάποιο δρομίσκο τῆς εἶπε:

—Ἐδῶ σένα σπίτι ἐρχόμουν ταχτικὰ ἄλλοτε. Τρεῖς φορὲς τὴ βδομάδα θὰ εἴμουν ἐδῶ...

— Γιατί; τὸν ρώτησε κείνη.

— Μάθαινα μουσική.

— Μαθαίνατε μουσική!..

— Ναί, τραγούδι. Εἴταν ἕνας Ἰταλὸς μουσικός, ἕνα καλὸ γεροντάκι καὶ καλός τεχνίτης.. Ποιὸς ξέρει τί νὰ γίνεται τώρα!. Εἶχε..

— Μὰ πέτε μου... τραγούδι μαθαίνατε, τί τραγούδι;

— Γιὰ θέατρο...

— Γιὰ θέατρο!. Μὰ πέτε μου... γιατί γιὰ θέατρο;

— Γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο, γιὰ μελόδραμα!. Δὲν τὸ ξέρετε ὅτι σπούδαζα αὐτό, γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο;, Σπούδαζα γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο ὡς τενόρος!.

— Ἐλᾶτε!..

— Τί ἐλᾶτε; Ἐγὼ δὲν παίζω, δὲ σᾶς τόπα;.

— Καλά, καλά... Γιὰ πέτε μου, τί φωνὴ εἴπατε ὅτι ἔχετε;.

— Τενόρου..

— Εἶναι ὡραία;

— Αὐτὸ δὲ μπορῶ νὰ τὸ πῶ ἐγώ. Ἄμα μάκουσετε θὰ δεῖτε...

Εἶχανε φτάσει σιγά, σιγά, κάνοντας καὶ σταθμούς, κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ γέρο Φαρτάζη, ποὺ εἶταν ἕνα μεγάλο, τριόροφο οἰκοδόμημα. βαρύ, σκυθρωπό...

Αὐτὴ τὸν ἄφησε...

— Φτάσαμε, εἶπε. Ἡ θεία μου ἄραγε θἄχει ἔρθει;.

Ἔκαναν ἄλλο σταθμὸ ἐκεῖ. Ἕνα φανάρι τοὺς φώτιζε.

— Ἔτσι πιστεύω, τῆς ἀπάντησε, θἄνε στὸ σπίτι.. Γιὰ ρωτᾶτε..

Δὲν εἶχε τελειώσει αὐτὴ τὴ λέξη, καὶ ἀπὸ ἕνα παράθυρο τοῦ δεύτερου πατώματος, ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ στριγγιὰ νὰ λέει:

— Μὰ Γιούλια!. Γιούλια! Ἔλα ἐπιτέλους!

— Νάτη!. ἔκανε ἡ Γιούλια καὶ κινήθηκε γιὰ νὰ φύγει...

— Μὰ δὲ σᾶς τόπα γώ;. Δὲ φοβᾶται..

Δώσανε τὰ χέρια. τὰ σφίξανε δυνατά, κιαὐτὴ ἔφυγε σχεδὸν τρέχοντας. Τὴν εἶδε νὰ φθάνει, νὰ περιμένει λίγο, καὶ μετὰ νὰ χάνεται μέσ' στὸ σπίτι. Ἄκουσε ἔπειτα τὸν κρότο τῆς πόρτας ποὺ ἔκλεινε..

Τὸ πρωῒ ἀργὰ πολὺ ποὺ πῆγε ὁ Ἀριστομένης στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, βρῆκε ἐκεῖ τὸν Κουμάρη, τὸν Κούνελο, κάτι γείτονες καὶ τὸ Χάρτα νὰ μιλοῦνε γιὰ τὴ μάχη τῶν ἐπιταφίων, τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς μὲ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Μὰ καὶ στὸ δρόμο, στὰ μαγαζιά, παντοῦ γιαὐτὸ μιλοῦσαν. Εἶχαν σκοτωθεῖ πέντε ἀπ' τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ δυὸ ἀπ' τῆς

Ἁγίας Φωτεινῆς. Οἱ πληγωμένοι εἴταν πολλοί, οἱ περισσότεροι ὅμως, πάλι ἀπ' τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου..

— Τοὺς ἀλαλιάσαμε, ἔλεγε ὁ Κουμάρης, ἄλλοτε ἅμα βλέπουν τὸν ἐπιτάφιο τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς θὰ παίρνουν δρόμο!. Τὰ παιδιὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ λιμανιοῦ δὲ χωρατεύουν!.. Κἔπειτα νὰ σέβονται τὴ Μητρόπολη! ἡ Ἁγία Φωτεινὴ εἶνε Μητρόπολις, πάνω ἀπὸ ὅλες τὶς ἐκκλησίες!.

— Ἀνακρίσεις, λέει, σήμερα, πράμματα, εἶπε κάποιος γείτονας.

— Κολοκύθια, ἔκανε ὁ Κουμάρης. Καὶ ποιὸν θὰ πιάσουν;. Ἄλλον ἀπ' τοὺς σκοτωμένους καὶ τοὺς πληγωμένους!

— Κιἀλήθεια, κιἄλλοτε ποὖχε γίνει, τίποτε δὲν κάνανε...

— Μὰ κιαὐτοὶ παίξανε τὸ μέρος τους καλά. εἶπε ὁ Κούνελος.

— Τί μέρος παίξανε!. Δὲ μᾶς ἀφίνεις καὶ σύ!. Μήπως εἴσουνα μαζί τους καὶ δὲ μᾶς τὸ λές!. Μὰ ἡ γειτονιά σου νομίζω εἶνε... τοῦ εἶπε ὁ Κουμάρης.

— Δὲν εἶνε ἡ γειτονιά μου, ἡ γειτονιά μου εἶνε δῶ, ποὺ εἶνε τὸ κατάστημα...

— Εἶνε ἀλήθεια πὼς κιαὐτοὶ εἶνε παληκάρια, εἶπε ἕνας ἀπ' τοὺς γείτονας.

— Μωρὲ ἄσεμε μὲ τὴν παληκαριά τους!.. Παληκάρια!. Ἀφοῦ κοντέψαμε νὰ τοὺς πάρουμε καὶ τὸν ἐπιτάφιό τους... Τὸν ρίξαμε κάτω... φεύγανε πατεῖς με, πατῶσε...

— Κακό!

— Τί κακό;.. Δὲν εἶνε κακό.. Τὰ παληκάρια μέ-

νουν, δὲ φεύγουν!.. Καὶ νἀφήσουν καὶ τὸν ἐπιτάφιό τους!.. Αὐτὸ εἶνε ἄνω ποταμῶν!..

— Ἔλαβες μέρος καὶ σὺ στὴ μάχη; τὸν ρώτησε ἄλλος γείτονας.

— Ἄκοῦς λέει!. Τί λές!. Λείπει ὁ Μάρτης ἀπ' τὴ σαρακοστή;.

— Ναί, ἔλαβε. Εἴταν χιλιάδες μέτρα μακρυ σὰν τοὺς στρατηγούς, καὶ διεύθυνε τὴ μάχη! εἶπε ὁ Κούνελος.

— Ἔ, σαχλέ!.

— Δὲν εἶνε ἔτσι, Χάρτα;

— Τί τὸν ρωτᾶς, βρέ, αὐτόνα; Αὐτὸς πάει σἔνα ἐκκλησάκι τῆς γειτονιᾶς του...

Ὁ κύριος Βαλῆς φάνηκε νὰ μπαίνει καὶ τοὺς διέκοψε.

Ὁ Χάρτας σιωπηλός, χωρὶς λέξη νὰ πεῖ διευθύνθηκε στὴν πόρτα καὶ βγῆκε ἔξω. Εἶχε τὸ καπέλο στὰ πίσω τοῦ κεφαλιοῦ του. Οἱ γείτονες τὸν ἀκολούθησαν, ἀφοῦ χαιρέτησαν. Ὁ Κούνελος κρύφτηκε πίσω ἀπὸ ἐμπορεύματα, καὶ μόνο ὁ Κουμάρης ἔμενε στὴ θέση του. Οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι, οἱ μικρότεροι πού'χαν πλησιάσει λίγο, σὲ σεβαστὴ ὅμως πάντα ἀπόσταση, κιἄκουγαν μὲ γυρτὸ σῶμα καὶ μὲ τὄνα ἀφτὶ μισογυρισμένο πρὸς τὸ μέρος ποὺ μιλοῦσε ὁ Κουμάρης καὶ ἡ συντροφιά του, εἴταν ὄρθιοι τώρα καὶ σὰ μαρμαρωμένοι..

Ὁ κύριος Βαλῆς πῆγε στὸ γραφεῖο του. Στάθηκε κεῖ σκεπτικὸς χαϊδεύοντας τὸ μουστάκι του. Ἔπειτα κοίταξε τὸ γιό του:

— Πᾶμε, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε, ἂν θέλεις, νὰ ψωνίσουμε;.

— Ναί, ναί..

— Νὰ βρῶ κανένα παιδί; ρώτησε ὁ Κούνελος.

— Ἂν θέλεις..

— Ἂν θέλω λέει; Ἀκοῦς ἄν θέλω!.

Καὶ ὁ Κουμάρης βγῆκε ἔξω μὲ μεγάλα βήματα.

Καὶ δὲν ἄργησε νὰ φανεῖ. Πάλι σὲ λίγο παρουσιάστηκε καὶ πίσω του ἕνας μεγάλος μάγκας ἔχοντας στὴν πλάτη του ἕνα μεγάλο κοφίνι...

— Νά, εἶπε κ' ἔδειξε τὸ μάγκα, ποὖχε σταθεῖ μόλις μπῆκε, νὰ ὁ Θανάσης!. Εἶνε καλὸ παιδὶ καί!.

Σταμάτησε κἔδειξε σφιγμένη τὴ γροθιά του..

— Πᾶμε; ρώτησε ὁ κύριος Βαλῆς τὸ γιό του.

— Ἐμπρός.. τοῦ ἀπάντησε αὐτός!

— Νἄρθω κἐγώ; ρώτησε ὁ Κουμάρης κοιτάζοντας τὸ Βαλῆ ἄγρια σὰ νὰ τὸν ρωτοῦσε τίποτα ἄλλο ποὺ τὸν ἐξαγρίωνε.

— Ὄχι, εὐχαριστῶ, δὲν εἶναι ἀνάγκη..

— Νὰ μὴ σὲ γελάσουν..

— Δὲν τὸ πιστεύω..

— Ὅλα πρέπει νὰ τὰ πιστεύεις! Κοίτα τὰ νεφρά!. Γιὰ ἀρνὶ δὲν πᾶς;. Τὰ νεφρά! Ἀριστομένη σύ.. Τὰ νεφρὰ νἄνε παχιά!. Ὄχι νὰ μᾶς δώσουνε τίποτα ψοφίμια!. Ἔ, διάβολε!.

Χωρὶς νὰ μιλοῦνε, ἢ νὰ ποῦνε τίποτα στὸ δρόμο πατέρας καὶ γιὸς μπήκανε στὴν ἀγορά!.

Αἷμα παντοῦ, παντοῦ μέσα κεῖ. Χάμω, στὰ κάρρα, στοὺς τοίχους, στοὺς στύλους, στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ

φωνάζανε, γδέρνανε, τρέχανε. Καὶ ἀρνάκια σφαγμένα μὲ τὰ κεφάλια τους ἀκουμπισμένα στὴν ἄκρη σκάφης μακρυᾶς, γεμάτης ἀπὸ αἷμα πηχτό! Φαινόνταν σὰν παιδάκια νὰ κοιμοῦνται, καὶ ἡ ἄκρη τῆς σκάφης νὰ νὰ τοὺς χρησίμευε γιὰ προσκέφαλο.

Ἄλλα ἀρνάκια πάλι σπάραζαν πάνω στὶς πλάκες τὶς κόκκινες ἀπ' τὸ αἷμα..

— Ἁγία μέρα! ἔκανε ὁ Ἀριστομένης στὸν πατέρα του..

— Ναί, ναί, τοῦ ἀπάντησε αὐτός, ἔτσι εἶνε ὅμως ὁ κόσμος Ἀριστομένη...

Καὶ προχωροῦσαν μὲ δυσκολία μέσ' στὸν κόσμο, στὰ κάρρα, στὶς χειράμαξες... Φωνὲς ἄγριες πουλητῶν ἐδῶ, ἐκεῖ, παντοῦ..

— Τοῦ γαλάτου!..

Στοῦ Ἀριστομένη τὸ νοῦ ἤρθε ἡ σφαγὴ τῶν δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων καὶ ὁ στίχος:

Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾶ
Ραχὴλ τὰ τέκνα κλαίει...

— Καὶ μέσ' στὴ μαντριά, σκέφτηκε, στὰ λαγκάδια τώρα, πόσες μάνες αὐτῶν ἐκεῖ, δὲ θὰ ξεφωνίζουν ζητῶντας τὰ μικρά τους!.

—Πρόσεχε, Ἀριστομένη! τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

Ἕνα κοπάδι ἀρνάκια περνοῦσε, φερμένο γιὰ σφαγή. Τόνα κοντὰ στἄλλο μπαίνανε μέσ' στὰ αἵματα καὶ περνοῦσαν πάνω ἀπ' τἄλλα τὰ σφαγμένα. Τοῦ φάνηκαν σὰν παιδάκια αἰχμάλωτα πιασμένα ἀπὸ καννίβαλους ποὺ τὰ ὁδηγοῦσαν στὰ σφαγεῖα. Εἶδε ἕνα ἄσπρο νὰ στέκεται ταραγμένο πολύ, ἀπὸ κάποιο χτύπο, ποὺ ἔγινε ξαφνικά.

Καὶ πόσο ἡ καρδιά του θὰ χτυποῦσε, πόσο!..

Τὸ βράδι δὲν περίμεναν νὰ τελειώσει ἡ Ἀνάσταση, γιὰ νὰ φᾶνε. Καὶ εἴταν ὅλοι στὸ κρεβάτι ὅταν ἀκούστηκαν οἱ πυροβολισμοὶ τῆς Ἀνάστασης καὶ οἱ καμπάνες νὰ χτυποῦνε θριαμβευτικά!.

Ὁ Ἀριστομένης κοιμήθηκε ὄχι καλά! Ὄνειρα πολλὰ τὸν τάραξαν, κ' ἕνα μάλιστα, μεγάλο ποὺ εἶδε τὸ πρωί.

Εἶδε πὼς βρισκότανε στὴν πόλη ποὖχε φύγει καὶ κάπου πήγαινε. Εἴτανε νύχτα, μέρα; Μᾶλλον νύχτα. Βρέθηκε σὲ λίγο, σ' ἕναν κῆπο μεγάλο νὰ γυρίζει. Ἐκεῖ εἶδε μιὰ ἐκκλησίτσα καὶ μπῆκε μέσα. Εἶχαν λειτουργία, καὶ εἴτανε γεμάτη κόσμο. Ἀλλ' ὅλοι ποὺ βρισκόνταν ἐκεῖ φοροῦσαν παράδοξα ροῦχα, ροῦχα μεσαιωνικά, ἱπποτικά, περικεφαλαῖες..

Καὶ οἱ παπάδες λειτουργοῦσαν σ' ἕνα πολὺ χαμηλὸ μέρος. Σὲ λίγο εἶδε ὅλους ἐκείνους καὶ τοὺς παπάδες, νὰ τὸν κοιτάζουν, ὅλων τὰ μάτια σαὐτόνα νἄνε στηλωμένα. Καὶ τότε κατάλαβε πὼς δὲν εἶχε βγάλει τὸ καπέλο του..

Ἔφυγε, βγῆκε πάλι στὸν κῆπο ζητῶντας μέρος νὰ βγεῖ. Ἀλλὰ ὅπου κιὰν πήγαινε, τὄβρισκε κλεισμένο ἀπὸ τοῖχο ψηλό. Καὶ τότε εἶδε καλά, πὼς εἴτανε νύχτα. Καὶ ἂν εἴτανε ὅμως νύχτα ἀπαντοῦσε κάθε τόσο ἀνθρώπους νὰ σκάβουνε μέσ' στὰ δέντρα..

Ζητῶντας ἔτσι μέρος νὰ βγεῖ, βρῆκε πάλι μιὰ ἐκκλησίτσα καὶ μπῆκε. Αὐτὴ εἴταν ἔρημη. Στὴ μέση της εἶχε ἕνα λάκκο, καὶ σὰν κάποιος νὰ τοῦ τὄπε, πὼς αὐτὸς ὁ λάκκος εἴταν ἀρχαῖος καὶ τώρα τὸν εἶχανε βρεῖ.

Μὰ ξαφνικὰ παρατήρησε πὼς ἀντὶ γιὰ εἰκόνες καὶ ἄλλα τῆς ἐκκλησιᾶς πράμματα, εἶχανε στολίσει τὸ ἐκκλησάκι μὲ ἔπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του, μὲ ζωγραφιές. Εἶδε καὶ μιὰ μεγάλη λάμπα τους πάνω στὸ μπουφὲ σβυστή. Ἀνησύχησε. Θυμήθηκε τοὺς γονεῖς του, τἀδέλφιά του, καὶ σὰ νὰ βρισκόταν τώρα στὸ μέρος, ποὔμεναν οἱ γονεῖς του, ὅρμησε ἔξω γιὰ νὰ πάει.

Καθὼς ὅμως βγῆκε στὸν κῆπο εἶδε, πὼς βρισκόταν στὸ νεκροταφεῖο κ' εἶχε νυχτωθεῖ μέσα σαὐτό. Ἔτρεξε νὰ βρεῖ τὴν πόρτα. Μὲ χαρὰ τὴν βρῆκε ἀνοιχτὴ καὶ βγῆκε. Ἔξω στὴ δύση εἶδε μιὰ γραμμὴ μικρὴ ἄσπρη φωσιοῦ. Προχώρησε νὰ φύγει. Ὅταν ἔφθασε στὴ γωνιά, κεῖ κοντά, ὅπου εἶχαν θάψει τὸ νέο ποὔχε αὐτοκτονήσει, εἶδε τὸ λάκκο του ἀνοιχτό, σὰ νὰ τὸν εἶχανε βγάλει, νἄχανε βγάλει τὰ κόκκαλα τοῦ νέου..

Ἐκεῖ ξύπνησε. Εἴτανε μέρα πιά. Ἄκουσε σὲ λίγο τὴ σιδερένια πόρτα νὰ χτυποῦν, τὸ ἀνοιγμά της ἔπειτα.

Θἄταν οἱ δυὸ ὑπάλληλοι τοῦ καταστήματος τοῦ πατέρα του, ποὺ θὰ ἐρχόντανε νὰ ψήσουν στὴ σούβλα τἀρνιά!..

Οἱ προσκαλεσμένοι καὶ πολλοί ποὺ δὲν εἴταν, ἐρχόντανε νωρίς. Πρῶτος καὶ ἀπροσκάλεστος ἔφθασε ὁ Κώστας Λαζάρης μὲ ὅλη του τὴν οἰκογένεια. Μόλις ἄκουσε ἡ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη καὶ οἱ ἀδελφές του, ποιοὶ ἐρχόνταν, τρέξανε γρήγορα νά κρύψουν τὰ ψαλίδια. Καὶ καλὰ ἔκαναν, γιατὶ τὸ μικρὸ ἄμα μπῆκε στὸ σπίτι, ἄρχισε νὰ ζητᾶ ψαλίδι καὶ νὰ ψάχνει νἄβρει. Μετὰ ἦρθε ὁ Κουμάρης φορῶντας ἕνα ζακὲ μαῦρο, σχεδὸν καινούργιο, τοῦ πατέρα τοῦ Ἀριστο-

μένη, τὸ παλιὸ πανταλόνι του ὅμως. Δέν τοὔχε δώσει καὶ πανταλόνι. Καὶ ἦρθε μ' ἕνα ὕφος ἐπίσημο καὶ χαιρέτησε καὶ εὐχήθηκε ὅλους.

Ὁ θεῖος Κώστας δὲν ἔμεινε πολὺ ἐπάνω, κατέβηκε κάτω νὰ δεῖ ἂν τἄψηναν καλὰ ταρνιά...

Ἦρθε καὶ ὁ Κατσάκος, τὸ ὄρθιο, ὅπως τὸν ἔλεγε ὁ μικρὸς Νάσος, μὲ τὴ γυναίκα του. Ἔπειτα ὁ Κούνελος ἔχοντας τὸ λαιμό του φυλακισμένο σ' ἕνα πανύψηλο κολάρο.

Νὰ καὶ ὁ γέρο Φράκας! Ἁρουσιάστηκε κι αὐτὸς φορῶντας παλιὸ ξιφτυσμένο ζακέ, ἀλλὰ καθαρό, ποὺ μύριζε ὅμως τρομαχτικὰ μπεντζίνα, καὶ καινούργιο σχεδὸν πανταλόνι. Καὶ τόνα καὶ τἄλλο εἴτανε μιὰ φορὰ τοῦ κυρίου Βαλή. Τόνα μιὰ φορὰ κ ἕναν καιρό, καὶ τἄλλο τὸ πανταλόνι, δυὸ τρεῖς ἡμέρες ἀπ' τὸ Πάσγα.

Ὁ Κουμάρης ἅμα εἶδε τὸν ἐχθρό του τὸν ἀγριοκοίταξε καὶ εἶπε σιγά!

— Νὰ κι' ὁ ζητιάνος!.

Ἡ ματιά του πῆγε ἔπειτα στὸ καινούργιο πανταλόνι του ποὺ εἴτανε, τὸ γνώρισε, μιὰ φορὰ τὸ ταίρι τοῦ ζακέ ποὺ τοὔχε δώσει ὁ κύριος Βαλῆς..

— Ὁρίστε, ἔκανε στὸν Κούνελο, ταραγμένος ἀπ' τὸν ἄσπλαχνο αὐτὸ χωρισμό, ὁρίστε ὁ παλιόγερος!. Μοῦ θέλει πανταλόνι ριγέ! Καὶ τοῦ πάει καὶ κολάν.

Ὁ Κούνελος ξαφνιάστηκε καὶ φοβήθηκε μὴν ἀκούσει ὁ γέρος ποὺ εἴτανε νευρικὸς κ' εἶχε μιὰ παλιόγλωσσα ὅταν θύμωνε ποὺ ἔβγαινε ἀπ' τὰ ὅρια, καὶ τοῦ εἶπε αὐστηρά:

— Κουμάρη! δὲ σκέπτεσαι ποῦ βρίσκεσαι; Ἂν θέλεις καυγᾶ νὰ πᾶς νὰ τὸν βρεῖς ἔξω!.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη εἶχε σηκωθεῖ ὄχι μὲ καλὴ διάθεση...

— Μὰ τί ἔχεις; τὸν ρώτησε ἡ γυναίκα του.

— Ξέρω κἐγώ, Πολυξένη, ξέρω κἐγώ, τῆς ἀπάντησε. Νὰ σοῦ πῶ ὅμως, Πολυξένη, κάτι ὄνειρα ποὺ εἶδα μὲ ταράξανε πολύ!,

— Μπά! καὶ τί ὄνειρα; Γιὰ πέτα μου.,

— Ξέρεις, Πολυξένη, τί εἶδα; Τὴν ἀδελφή μου!. Ξέρεις ποιά;.. Ναί, αὐτή! Ἔβλεπα πὼς μᾶς ἦρθε στὸ σπίτι, ἦρθε, λέει, νὰ μείνει μαζί μας!...

— Τὴν ἔχεις γιὰ κακό;.

— Μὰ δὲν τὴν ἔχω δεῖ ἄλλη φορά, Πολυξένη!. Πρώτη φορὰ τώρα. Μάκουσες ποτὲ νὰ λέω, πὼς τὴν εἶδα;.

— Δὲ ντρέπεσαι!. Τὰ ὄνειρα, τῆς φαντασίας πράμματα τὰ λένε...

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ βρισκόταν ἐμπρὸς στὴν ὁμιλία αὐτή, θυμήθηκε τὄνειρο ποὖχε δεῖ τότε, τὴν ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του μὲ τὴ μεγάλη λαμπάδα νὰ βάζει φωτιὰ στὸ σπίτι τους ἀρχινῶντας ἀπ' τὶς κουρτίνες..

Ἦρθαν καὶ ἄλλοι. Ἕνας φίλος παλιὸς τοῦ πατέρα του καὶ πατριώτης. Μικροὶ εἴταν ὅλο μαζί. Καὶ ἦρθε αὐτὸς μὲ τὶς δυὸ κόρες του, τὴ γυναίκα του καὶ τὸ γιό του, ἕναν ἀρκετὰ μεγάλο νέο, ποὺ κούφιζε. Ἀπὸ καιρὸ ὁ γέρο Ἀλεξάντρου, ὁ παιδικὸς φίλος τοῦ κυρίου Βαλῆ, ἤθελε νὰ παντρέψει τὸ γιό του, κ' εἶχε ρίξει τὴ ματιά του γιὰ νύφη, στὴν κόρη τοὺ φίλου

του τὴ μεγάλη. Καὶ γιὰ νἄναι καλὸς γαμπρὸς ὁ γιός του, τοῦ ἄνοιξε καὶ κατάστημα ὑφασμάτων, χωρὶς ὁ γιός του νἄχει καμμιὰ ἰδέα γιὰ τέτοιο ἐμπόριο. Ὅταν ζήτησε ὅμως τὴν κόρη τοῦ Βαλῆ, βρῆκε ἄρνηση. Ὁ κύριος Βαλῆς τοῦ εἶπε, πὼς δὲ σκοπεύει νὰ τῆς δώσει ἔμπορο, ἐκτὸς ἂν τὸν θελήσει ἡ ἰδία. Ρώτησαν τότε τὴν κόρη. Αὐτὴ ἀρνήθηκε. Δὲν τὸν ἤθελε.

— Καλὰ ἔκανε, εἶπε ὁ κύριος Βαλῆς στὴ γυναίκα του. Αὐτὸς ἴσως κουφαθεῖ ἀκόμα. Ἔμπορος καὶ κουφός!. Ἄσε ποὺ δὲν καταλαβαίνει γρί ἀπὸ ἐμπόριο!.

Ὁ φίλος του δὲ δυσαρεστήθηκε. Σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα, φερόταν ὅπως πάντα. Μὰ καὶ ὁ γιός του ὁ Σταῦρος δὲν ἔδωσε πεντάρα. Μετὰ λίγες μέρες μάλιστα, τἄμπλεξε μὲ μιὰ ζωντοχήρα, ποὺ καθὼς λέγανε οἱ κακὲς γλῶσσες, δὲ θἀργοῦσε νὰ φάει ὅλα τὰ ὑφάσματα κιαὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν καταστηματάρχη...

Γελαστὸς ὁ πατέρας Ἀλέξαντρος Ἀλεξάντρου, εἶχε πιάσει θέσει στὴν τραπεζαρία κοντὰ στὸν παλιό του φίλο, καὶ μιλοῦσε, τοῦ θύμιζε παλιὲς ἱστορίες, παλιά τους ἐπεισόδια.

Ὁ Ἀριστομένης εἶδε νὰ φεύγει τὸ σκυθρωπὸ ἀπὸ τὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του.

Ἡ γυναίκα τοῦ Ἀλεξάντρου ἀδύνατη, καλὴ καὶ ἀγαθή, εἶχε καθήσει κοντὰ στὶς γυναῖκες ποὺ φλυαροῦσαν, χωρὶς νὰ μιλᾶ αὐτὴ ἔχοντας στὰ χείλια ἕνα χαμόγελο μικρό, γλυκό. Αὐτὸ τὄχε καὶ ὁ ἄντρας της πάντα σχεδόν. Εἶχε ὅμως αὐτὴ καὶ κάτι τοῦ κουφοῦ, χωρὶς νἄνε κουφή.

Ὁ Κουμάρης ἀνέβαινε, κατέβαινε πολυάσχολος. Τοὺς ἔφερνε νέα ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν αὐλή, πῶς πᾶνε

τἀρνιά, πὼς θὰ γίνουνε σὰ σύκο. Τοὺς ἔλεγε τὶς συμβουλὲς ποὺ ἔδινε, πὼς τοὺς εἶπε νὰ τὰ κρατοῦν περισσότερο στὴ ραχοκοκκαλιὰ γιὰ νὰ περουνιαστοῦν ἀπ' τὴν πυρά..

Ὁ θεῖος Κώστας εἶχε χαθεῖ, εἶχε κολήσει κοντὰ στἀρνιά. Μαζί του εἶχαν πάει καὶ τὰ δυό του παιδιὰ καὶ παίζανε στὸν κῆπο. Στὸ μικρὸ εἶχε κατασκευάσει ἡ Ἑλένη ἡ γαλανομάτα ὑπηρέτρια, ἕνα ξυλένιο ψαλίδι μεγάλο. Στὴν ἀρχὴ φώναζε :

— Μπαμπέης !.

Κἔκανε ἀπόπειρες νὰ τὸ δοκιμάσει στὰ μαλιὰ τοῦ πατέρα του. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπειδὴ εἴταν ἀπασχολημένος νὰ ψήσει κοκορέτσι, κἐπειδὴ μὲ μιὰ κίνηση ἀπότομη ποὺ ἔκανε γιὰ νὰ φυλαχτεῖ ἀπ' τὸ ξυλένιο ψαλίδι τοῦ γιοῦ του, ἔρριξε τὸ κοκορέτσι στὴ στάχτη, ἔδωσε μία κατακεφαλιὰ στὸ γιό του. Αὐτὸ ἔβαλε τὰ κλάματα γιὰ μιὰ στιγμή, ἔπειτα μὲ θυμὸ πάτησε κἔσπασε τὸ ψαλίδι, κοιτάζοντας μὲ ἄγρια μάτια τὸν πατέρα του.

Μετὰ ὅμως, ἅμα τὸ λησμόνησε, μὴ ἔχοντας τί νὰ κάνει, ρήμαξε τὰ λουλούδια τοῦ κήπου. Εἶχε προσπαθήσει μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφό του, νὰ σκοτώσει ἕνα πουλάκι. Ἀλλ' ἡ πέτρα ποὺ πέταξε βρῆκε ἕνα γιαλὶ τοῦ πλυσταριοῦ καὶ τὄσπασε. Καὶ ὁ πατέρας του ποὺ τὄδε:

— Δὲν εἶνε τίποτα, εἶπε στὴν ὑπηρέτρια, τζάμι τοῦ πλυσταριοῦ! Τί τὸ θέλει τὸ τζάμι στὸ πλυσταριό; Ἴσα, ἴσα πρέπει νὰ μὴν ἔχει γιὰ νὰ φεύγει ὁ καπνὸς ἀπ' ὅλες τὶς μεριές !.

Αὐτὰ γινόνταν κάτω, κι' αὐτοὶ ἐπάνω λέγανε, λέγανε. Πάνω ὅμως σἕνα λόγο πούβγαζε ὁ Κατσά-

κος, νὰ καὶ παρουσιάστηκε βιαστικὸς ὁ Κουμάρης..

— Ἕτοιμα! ἕτοιμα εἶνε. Μὰ κἔγιναν, ἄ!. σὰ σύκο!. Εἶνε ἀπὸ κεῖνα ποὺ λένε: Τρώει ἡ μάνα καὶ στὸ παιδὶ δὲ δίνει!..

— Δοκίμασες; τὸν ρώτησε ὁ Κούνελος.

Ὁ Κουμάρης τὸν κοίταξε χωρὶς νὰ τοῦ μιλήσει γιὰ μιὰ στιγμή, ἔπειτα τοὔπε μ' ἕνα κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ νευρικό:

— Τί νὰ σοῦ πῶ, τώρα, τί νὰ σοῦ πῶ; Ἐσύ, ξέρω γὼ τί θέλεις ἐσύ...

— Τί θέλω;

— Δὲ μπορῶ τώρα, βλέπεις τὸ μέρος, τώρα δὲν εἶνε καιρὸς νὰ στὸ πῶ..

Καὶ τοῦ γύρισε τὶς πλάτες.

— Λοιπόν; ρώτησε τὸν κύριο Βαλῆ.

— Τί μὲ ρωτᾶς, ἀφοῦ εἶνε ἕτοιμα... Ἐμπρός!., τοῦ ἀπάντησε αὐτὸς καὶ σηκώθηκε ἀπ' τὴ θέση του.

— Μὰ ποιὸς θὰ τὸ κόψει; ρώτησε πάλι ὁ Κουμάρης.

— Ξέρω γώ!. Ἡ ὑπηρέτρια, ἡ Ἑλένη..

— Ὄχι!.. ἐγὼ θὰ τὸ κόψω.. Νὰ μοῦ δώσετε μόνο κάτι νὰ φορέσω, ἕνα παλιὸ ροῦχο, γιὰ νὰ μὴ λερωθῶ!.

— Ναί, ναί! Πέστο τῆς Ἑλένης..

—Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω, τοῦ εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ, ἔλα.

Καὶ βγῆκε ἀπ' τὴν τραπεζαρία. Πίσω της πῆγε αὐτὸς μὲ ὄρθιο σβέρκο καὶ σὰ θυμωμένος.

Ὁ Ἀριστομένης κάτι περίμενε καὶ δὲν ἐρχόταν. Μὰ κι' ὁ πατέρας του κιαὐτὸς κάτι νὰ περίμενε καὶ φαινόταν ἀνήσυχος. Τὸν ἔβλεπε. Κάθε τόσο κοίταζε τὸ ρολόϊ του. Καὶ τὸ τραπέζι ἑτοιμαζόταν. Κρέατα ποὺ

ἄχνιζαν καὶ ποὺ ἄφιναν γαργαλιστικιὰ μυρουδιὰ εἴταν ἁπλωμένα στὸ μεγάλο τραπέζι μέσα σὲ πιατέλες. Κανάτες γιάλινες εἶχαν τοποθετηθεῖ ἐδῶ καὶ κεῖ στὸ τραπέζι, γεμᾶτες ἀπὸ κιτρινωπὸ κρασί.. Ἀλλ' ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη δὲ σηκωνόταν, εἶχε πάλι ξανακαθίσει καὶ ὅλο περίμενε..

Ὁ θεῖος Κώστας ἀνέβηκε τελευταῖος, μασῶντας· Μαζί του ἀνέβηκαν καὶ τὰ μικρά του, μέσ' στὰ πόδια του, σὰ γάτες..,

— Μπαμπά, δὲ θὰ φᾶμε μεῖς;

— Ναί, ναὶ θὰ φᾶτε, τοὺς εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ. Νὰ πάρτε τα ἀπ' ἐδῶ!. Χώρια τὰ μικρά!.

— Κἔτσι εἶνε σωστό!, εἶπε ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου.

— Λοιπόν; ρώτησε ὁ θεῖος Κωστῆς.

— Τί λοιπόν; Πιάστε θέση! Νὰ ἐκεῖ, ἐκεῖ, ἃ μπράβο!.

— Ἔγιναν ἔ;,

— Ναί, θαυμάσια!.

— Μὰ πῆγα κἐγὼ νὰ ψηθῶ μαζί τους.. Τὸ ἀρνὶ θέλει..;

Ἡ πόρτα κείνη τὴ στιγμή..

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη ὄρθωσε τὸ κορμί του. Ἡ κόρη του ἡ μεγάλη πρόβαλε ἀπ' τὴν πόρτα καὶ εἶπε:

— Ὁ κύριος Φαρτάζης μὲ τὴν κόρη του.

Ὁ κύριος Βαλῆς σηκώθηκε καὶ βγῆκε στὸδιάδρομο.

— Ἐλᾶτε λοιπόν, ἀκούστηκε νὰ λέει. Λίγο ἔλειψε νὰ σᾶς κρεμάσουμε τὸ κουτάλι, ἢ καλύτερα τὸ πηρούνι!.

Βγῆκε καὶ ὁ Ἀριστομένης. Καὶ εὐχαριστήθηκε ποὺ δὲν εἴταν ἡ θειὰ μαζί...

Ὅλοι τρώγανε καὶ πίνανε. Οἱ δυὸ ὑπηρέτριες, ἡ γαλανομάτα Ἑλένη καὶ ἡ μελαχρινὴ μὲ ταράπικα μαλλιὰ Μαρούκα, τρέχανε, γέμιζαν κρασὶ τὶς κανάτες ποὺ ἄδιαζαν, ἔφερναν κρέατα.

Τὸ κρασὶ ὅμως ὁ Κουμάρης καὶ ὁ θεῖος Κώστας τὄβρισκαν ἀδύνατο λίγο. Ἡ μάνα τοῦ Ἀριστομένη μὲ τὴν κόρη της κοιτάχτηκαν πονηρά.

—Καλὸ εἶνε, εἶπε ὁ Κούνελος, φτάνει ποὖνε ἁγνό

— Ἄ, ναί, ἔκανε ὁ θεῖος Κώστας.

Ὁ Φαρτάζης ἔτρωγε καθισμένος κοντὰ στὸν κύριο Βαλῆ, χωρὶς νὰ μιλᾶ. Ἡ ματιά του κάθετόσο πήγαινε στὸν Ἀριστομένη, κἔπειτα, ὅταν ἔφευγε ἀπ' αὐτόν, στηλονότανε στὴν κόρη του, ποὺ καθόταν κοντὰ στὶς κόρες τοῦ κυρίου Βαλῆ,

Ὁ Ἀριστομένης ἔβλεπε πάλι τὰ μάτια τῆς Γιούλιας νὰ μὴ φεύγουν ἀπὸ πάνω του. Τὴν κοίταζε κι' αὐτὸς καὶ προσπαθοῦσε νὰ τρώει μὲ λεπτότητα. Ἐκείνη ἔτρωγε μὲ ἀφέλεια, μιλοῦσε στὶς ἀδελφές του καὶ χαμογελοῦσε κάποτε. Καὶ εἴταν τὸ χαμόγελό της τόσο γλυκό, ποὺ τοὔφερε στὴ μνήμη τὸν ὕμνο, ποὔχε κάνει γιαὐτὴ ὁ Κούνελος. Γιὰ τὸ χαμόγελό της δὲν τοῦ εἶχε πεῖ τίποτε. Ἄρα γε τὄδε τώρα;

— Νὰ κ' ἡ πλάτη!. Ποιὸς ξέρει νὰ τὴ δεῖ;.

Εἶχε μιλήσει ὁ πατριώτης καὶ παλιὸς φίλος τοῦ κυρίου Βαλῆ. Καὶ κρατοῦσε τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ λαμπρὰ καθαρισμένη ἀπ' τὰ δόντια του, καὶ τὴν παρουσίαζε..

— Δόσ' τη μου μένα, εἶπε ὁ Κουμάρης.

— Ὄχι, ἐμένα! εἶπε ἕνας ἄλλος, ὁ ἐργολάβος Λαβήθας, ποὖχε ἕνα πρόσωπο σὰν πανσέληνος.

— Ὄχι, ὄχι, στὴ γυναίκα μου νὰν τὴ δώσεις! φώναξε ὁ θεῖος Κωστῆς. Ἡ γυναίκα μου εἶνε ἀρχιτσέλιγκα κόρη καὶ ξέρει!. Πάρτη Φανή!.

Ἡ γυναίκα του ἄπλωσε τὸ χέρι της στὴ διαταγή του. Ἀλλὰ καθότανε μακρυά, καὶ ποῦ νὰ τὴν πάρει! Ἔτσι ἀναγκάστηκε ἡ πλάτη νὰ ταξιδέψει ἀπὸ χέρι σὲ χέρι γιὰ νὰ φτάσει στὸ ἁπλωμένο χέρι της.

— Γιὰ νὰ δοῦμε τί θὰ μᾶς πεῖ! ἔκανε ὁ Κουμάρης.

Ἔγινε σιωπή. Ἡ γυναίκα τοῦ θείου Κώστα τὴν εἶχε πάρει μ' ἕνα χαμόγελο τὴν πλάτη, ἀλλ' ἅμα ἑτοιμάστηκε νὰ δεῖ, τὸ χαμόγελο κρύφτηκε...

— Βλέπετε ἢ νἀνάψουμε κανένα φῶς; τὴ ρώτησε ἡ κυρία Βαλῆ ποὺ τὴν εἶδε νὰ προσπαθεῖ γυρίζοντας τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ πρὸς τὸ παράθυρο, νὰ δεῖ τί σχήματα εἶχε μέσα καὶ νὰ βγάλει τὴ μαντεία της.

— Καλὸ θἄνε, ἔκανε κείνη, γιατὶ ἐδῶ..

— Ναί, ναί..

— Ἕνα κερὶ ἄναψε, Ἑλένη!.

Τὸ κερὶ ἦρθε στὸ τραπέζι ἀναμμένο, καὶ ἡ κυρία Λαζάρη ἔβαλε ἐμπρός της τὴν πλάτη καὶ κοίταξε...

Σιωπὴ σ' ὅλο τὸ τραπέζι. Ἕνας πυροβολισμὸς ἦρθε ἀπὸ μακρυά. Ἔπειτα τρεῖς, τέσσερις μαζεμένοι.

Τὸ πρόσωπο τῆς Λαζάρη ἔγινε σκοτεινό.

— Ἔ, λοιπόν;

— Γιὰ λέγε μας...

— Βλέπετε τίποτα;.

— Γιὰ πέτε...

— Εἶνε κακό;

Αὐτὴ ἀπέσυρε τὸ βλέμμα της ἀπ' τὴν πλάτη καὶ κοίταξε τὸν ἄντρα της καὶ τοῦ ἔνεψε ὑψώνοντας τὰ φρύδια της...

—Τί δὲν εἶνε καλό; τὴ ρώτησε ὁ Κατσάκος ποὖδε τὸ κίνημά της.

— Δὲν εἶνε; τί εἶνε;.

— Ἄς τὸ πεῖ!..

— Ἄστο!.. Ὄχι, νὰ μὴν τὸ πεῖ!..

— Δὲν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ κακό!..

— Νὰ μὴν τὸ πεῖ!.

— Δὲν τὰ πιστεύουμε μεῖς!.

— Ὄχι, κυρία Φανή, νὰ τὸ πεῖς!,

Αὐτὴ κοίταξε τὸν ἄντρα της.

— Πέτο, Φανή, ἐμεῖς δὲ φοβόμαστε τίποτα!.. τῆς εἶπε αὐτός.

Αὐτὴ κοίταξε πάλι τὴν πλάτη, καὶ εἶπε:

— Νὰ ἐδῶ...βλέπω...Τώρα μπορεῖ...

— Τί βλέπετε;.

— Πέτο!

— Τί βλέπω..Βλέπω...κάτι..Νὰ ἔτσι εἶνε φανερό..

— Τί βλέπετε;.

— Πέστο!.

— Κάτι ποὺ μοῦ φαίνεται σὰν.. τάφος...

— Ὦ!.,.

Μιὰ σιωπὴ ἔπεσε στὸ τραπέζι..

— Σώπα! μίλησε ὁ Κουμάρης..

— Τί φταίω γώ! Ὁρίστε, κοιτᾶτε!

Καὶ ἡ κυρία Φανὴ τοῦ προσέφερε τὴν πλάτη.

— Γιὰ νὰ δῶ κἐγώ, εἶπε ὁ Κουμάρης παίρνοντάς την.

— Βρὲ ἀδελφέ, δὲν τὴν παρατᾶτε!. φώναξε ὁ Κατσάκος. Αὐτὰ τὰ κακὰ εἶνε γιὰ τὸν τσοπάνη ποὖθρεψε τὸ πρόβατο!. Αὐτὸ τὸ ξέρω, τὄχω ἀκούσει ἀπὸ εἰδικούς! Πῶς εἶνε δυνατόν; Ἀστεῖα θὰ λέμε τώρα! Αὐτὰ εἶνε γιὰ τὰ παιδάκια...γιὰ τὸ Νάσο νὰ περνᾷ τὴν ὥρα του!. Μὰ ποῦ εἶνε αὐτός;.

— Μέσα κεῖ μὲ τἄλλα παιδάκια..

— Ἔ, γι' αὐτὰ εἶνε... Ἄμα δὲν τὸ θρέψεις τίποτα!

— Κέτσι εἶνε!.

— Ἐγὼ δὲν πιστεύω τίποτα!.

— Λόγια τοῦ ἀέρα!.

— Μὰ νὰ σοῦ πῶ, ἔτσι εἶνε!.

— Τί φταίω γώ!.

— Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι φταῖς!.

— Φέρε κρασί!.

— Δὲν ἔκανε καλὰ νὰ τὸ πεῖ, εἶπε ἡ γυναίκα τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴ μάνα τοῦ Ἀριστομένη.

— Μπά, γιατί; Ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω!.

— Μὰ τί φταίω γώ .. Ὅλοι φωνάζατε νὰ τὸ πῶ!.

— Ἄστα! Δὲ φταίεις!. φώναξε ὁ Κουμάρης. Γιὰ τὸν τσοπάνη εἶνε!

Τὸ κρασὶ ἦρθε.

— Τὰ ποτήρια σας!.

— Ἐδῶ, ἐδῶ!.

— Πέτε κ' ἕνα τραγούδάκι!

— Τὸ Χριστὸς ἀνέ[illegible]στη, πρῶτα!.

— Ναί, ναί!.

— Λοιπόν! Καλὴ χρονοῦ χρόνου!. Πάντα εὐτυχισμένοι,

—Χριστὸς ἀνέστη !.

— Ἀληθῶς ἀνέστη !.

— Καὶ τοῦ χρόνου !.

— Ὅλα τὰ καλά !.

Κρατοῦσαν τὰ ποτήρια γεμάτα στὰ χέρια τους καὶ φώναζαν σὰ νὰ θέλανε νὰ διώξουν ἀπ' τὸν οἰκοδεσπότη τὴν ἐντύπωση τῆς προφητείας. Καὶ ὁ Κουμάρης ποὺ σηκώθηκε μὲ τὸ ποτήρι του ξέχειλο ἀπὸ κρασί:

— Καὶ τὸν ἄλλο χρόνο, τὸ ἄλλο Πάσχα δήμαρχος.

— Ναί, ναί, ναί !.

— Λοιπόν, εἶπε καὶ ὁ Σταῦρος Ἀλεξάνδρου ποὺ κούφιζε, λοιπὸν ἄς πιοῦμε εἰς ὑγείαν τοῦ ὑποψηφίου δημάρχου κυρίου Βαλῆ !.

Εἶχε σηκωθεῖ ὄρθιος. Ἔγινε τρομερὸς θύρυβος. Ὅλοι σηκώθηκαν ὄρθιοι κρατῶντας τὰ ποτήρια τους:

— Εἰς ὑγείαν του, εἰς ὑγείαν του !..

Τὰ ποτήρια πήγανε στὸ στόμα τους. Τὸ κρασὶ ἐχάθηκε. Μὲ τὰ ποτήρια ἀδειανὰ ἔπειτα ἐκάθησαν. Μόνος ὁ Κουμάρης ἔμεινε ὄρθιος κρατῶντας τὸ ἄδειο ποτήρι του καὶ κοίταζε τὸν κύριο Βαλῆ σὰ νἄθελε νὰ τὸν βρίσει. Ἐπιτέλους μίλησε:

— Ἐγὼ στόπα καὶ στὸ ξαναλέω !. Ὁρκίζομαι στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.. στὴν ψυχή του ! Τὸν γνώρισες ; Ἔ, αἰωνία του ἡ μνήμη !.

Κἔχυσε κάτω στὸ πάτωμα μιὰ σταγόνα κρασί, ποὺ εἶχε μείνη στὸ ποτήρι.

— Αἰωνία του ! ἔκανε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου ποὺ καθόταν κοντὰ στὸν κύριο Βαλῆ καὶ φαινόταν σὰ γεροντάκι μπροστά του, γιατὶ εἶχε ἀσπρίσει παράκαιρα, κἔχυσε κιαὐτὸς μιὰ σταγόνα κρασὶ κάτω.

— Τὸν ἐγνώρισα τὸ μακαρίτη !.

— Λοιπόν ! ἄγρια ξακολούθησε ὁ Κουμάρης, θὰ σὲ βγάλω μὲ τὴ βία δήμαρχο !. τελείωσαν τὰ ψέμματα !. Τὄπα !.

— Ναὶ, ναί !.

— Ἔτσι !.

Καὶ ὁ Κουμάρης κάθησε.

Ὁ νέος ἔμπορος, ὁ Σταῦρος Ἀλεξάνδρου γέμισε πάλι τὸ ποτήρι του καὶ τἄδειασε μὲ μιᾶς. Ἡ ἀδελφή του ποὺ καθόταν σχεδὸν ἀντικρύ του, τὸν εἶδε:

— Σταῦρο, τί κάνεις, θὰ μεθύσεις, τοῦ εἶπε.

— Ἐγώ, ἐγὼ εἶμαι Σταῦρος Ἀλεξάνδρου καὶ δὲ μεθῶ ! τῆς ἀπάντησε.

— Καλά !

— Κανένα τραγουδάκι δέ θὰ ποῦμε;

— Ναί, ναί, ἂς ποῦμε κἕνα τραγουδάκι, εἶπε ὁ χοντρο Κατσάκος καὶ τὰ μάτια του πῆγαν στὸν Ἀριστομένη.

— Τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, πρῶτα !.

— Ἄ, ναὶ οὔτε λόγος..

— Ἐμπρὸς τότε.

Καὶ πρῶτος ὁ Κουμάρης ἄρχισε μὲ ἄγρια φωνή:

Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν
θανάτῳ θάνατον πατήσας...

Ἔνωσαν τὶς φωνές τους καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ὁ τόπος ἐγέμισε ἀπὸ ἀγριοφωνάρες. Μαζὶ ἀνακατεύονταν καὶ τρεῖς, τέσσερις γυναικεῖες, ἢ κοριτσίστικες φωνὲς καὶ εἴταν αὐτὲς σὰ φύλλα ἀνθηρὰ περιπλοκάδας πάνω σὲ ξερὰ καὶ χοντρὰ κλαδιὰ γέρικου δέντρου.

Ἀφοῦ τὸ οὐρλίαξαν γιὰ πολλὺ ὥρα, τὄπαυαν, τὸ ξανάρχιζαν, σταμάτησαν.

— Νὰ ποῦμε τώρα κ' ἕνα ἡρωϊκό!. εἶπε ὁ θεῖος Κώστας..

— Ναί, ναί!. Σταθῆτε! εἶπε ὁ Λαβίθας, θὰ πῶ ἐγὼ ἕνα!

Κι ἄρχισε:

Γρίβα μ' σὲ θέλει ὁ Βασιλιᾶς
Γιά σου χαρά σου Γρίβα μου.
Καὶ τί μὲ θέλει ὁ κερατᾶς
Γιά σου χαρά σου, Γρίβα μου...

— Καλὸ εἶνε, εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς, ἅμα τελείωσε ὁ Λαβίθας. Τὸ ξέρω κἐγώ! Μιὰ φρρὰ τὸ τραγουδούσαμε σιγὰ στὴ σχολή.. Ἔ, χρόνια!.

— Καὶ καιροί! ἔκανε ὁ Κουμάρης.

— Λοιπόν, ἐμπρός, ἐμπρὸς τὸ τραγουδάκι μας! εἶπε ὁ Κούνελος ποὺ εἶχε ξανάψει.

— Ἔχεις δίκαιο!. Τώρα εἶνε ἡ σειρά μου!

Καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς, ἀφοῦ ξερόβηξε, ἄρχισε τὴν ἀγαπητή του Μασσαλιώτιδα:

Ἀλὸνζ ἀνφὰν
ντὲ λὰ πατρί..

Ὅλοι ἀρχίσανε νὰ φωνάζουνε μαζί του χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ τραγούδι καὶ νὰ λένε λέξεις, ποὺ ὅτι ἄλλο εἴταν παρὰ Γαλλικές. Καὶ κατώρθωσαν ἔτσι νὰ γίνει ἕνα παράξενο κόρο σὰ νἄχανε λάβει μέρος ἢ νὰ τραγουδοῦσαν σκυλιὰ, γατιά, βώδια, γαϊδούρια!.

Ὁ Ἀριστομένης γελοῦσε, ὁ πατέρας του χαμογελοῦσε, τὰ κορίτσια κρύβανε στὰ γέρια τὸ πρόσωπο γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι γελοῦνε. Ὁ Φαρτάζης στεκόταν

καὶ τοὺς κοίταζε σὰν ξαφνιασμένος, ὁ γέρο Φράκας φώναζε κι αὐτὸς μαζί, κάνοντας μιὰ φωνὴ ὁμοία μὲ τοῦ ὑπομονετικοῦ ζώου. Καὶ ὁ θεῖος Κώστας φώναζε ἄγρια τὴ Μασσαλιώτιδα χτυπῶντας γιὰ τὸ ρυθμὸ τὴ γροθιά του στὸ τραπέζι. Κάποτε ὅμως τὸ χτύπημα γινόταν πολὺ σφοδρὸ καὶ τὰ ποτήρια, τὰ πιάτα, οἱ κανάτες χοροπηδοῦσαν σὰ νὰ ἐνθουσιαζόντουσαν κιαὐτά. Καὶ τὸ τραγούδι ξακολουθοῦσε χωρὶς νὰ ἔρχεται τέλος.

Ξαφνικὰ ὅμως συνέβηκε κάτι. Ὁ νέος ἔμπορος Σταῦρος Ἀλεξάνδρου πάνω στὸ ἄγαμμα τὸ μεγάλο τοῦ τραγουδιοῦ καὶ στὸ ἐνθουσιαστικὸ πήδημα τῶν πιάτων, ποτηριῶν καὶ ἄλλων, σηκώθηκε ἀπότομα, ἔκανε μιὰ κίνηση ἀλόγου ποὺ τὸ ἐνοχλεῖ ὁ χαλινός, ἄλλη, ἄλλη, καὶ μὲ μιᾶς τότε, σὰ νὰ μεταβλήθηκε τὸ στόμα του σὲ τρούμπα, ὁρμητικὰ ξεπετάχτηκαν κρασιὰ καὶ διάφορα ἄλλα καὶ περιέλουσαν τὴν κεφαλὴ τοῦ θείου Κωστή.

Τὸ τραγούδι σταμάτησε ἀπότομα, κόπηκε. Φωνὲς ἔγιναν, πολλοὶ σηκώθηκαν. Δυὸ ἅρπαξαν τὸ Σταῦρο Ἀλεξάνδρου, ποὺ ξακολουθοῦσε νὰ περιχύνει τὸ θεῖο Κωστῆ, καὶ τὸν τράβηξαν. Καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς, ἀφοῦ τὸν καθάρισαν ἅρπαξε μὲ τὰ δυό του χέρια λεμονόκοπες καὶ ἄρχισε νὰ τρίβει τὸ κεφάλι του.

Τὸ Σταῦρο τὸν πήρανε μέσα ἡ ἀδελφή του, ἡ κυρία Βαλῆ καὶ ὁ Κούνελος. Ὁ μικρὸς Νάσος εἶχε ξεκαρδιστεῖ ἀπ' τὰ γέλια καθὼς στεκότανε στὴν πόρτα τοῦ μικροῦ δωματίου, ποὺ τὸν εἶχαν βάλει νὰ φάει μὲ τὰ μικρά.

Πάλι ἄρχισε νὰ γίνεται ἡσυχία. Πολλοὶ πήρανε

φροῦτα. Ὁ Κουμάρης τραγουδοῦσε χωρὶς νὰ τὸν βοηθᾶ κανείς, ἕνα τραγούδι τῆς πατρίδας του. Ἀλλ' ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη σηκώθηκε κἄφυγε..

Ὁ Κουμάρης ἔπαψε τὸ τραγούδι του τὸ μονότονο καὶ ἄρχισε νὰ χαϊδεύει τὰ μουστάκια του. Ἡ κυρία Βαλῆ, ὁ Κούνελος καὶ ἡ δεσποινίδα Ἀλεξάνδρου ἡ μεγάλη, ἤρθαν καὶ εἶπαν, πὼς ἔβαλαν τὸ Σταῦρο νὰ ἡσυχάσει καὶ ὅτι ἀμέσως τὸν πῆρε ὁ ὕπνος.

Ἡ κυρία Βαλῆ ρώτησε γιὰ τὸν ἄντρα της.

— Πῆγε ἀπ' ἐκεῖ... τῆς ἀπάντησε ὁ γέρο Ἀλεξάνδρου, ποὺ δὲν εἶχε διόλου κινηθεῖ ἀπ' τὴ θέση του, ὅπως καὶ ἡ γυναίκα του, ὅταν ὁ γιός του ἔλουζε τὸ θεῖο Κωστῆ.

Μιλοῦσαν. Ὁ πατέρας ὅμως τοῦ Ἀριστομένη δὲ φαινόταν.

— Μὰ ποῦ πῆγε ὁ πατέρας σου; ρώτησε τὴν Ἀνθὴ ἡ μητέρα της.

— Δὲν ξέρω!.

— Δὲν κοιτάζεις;,.

Αὐτὴ σηκώθηκε. Ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἡ γαλανομάτα δούλα ἔρχόταν.

— Ποῦ πῆγε ὁ πατέρας, Ἑλένη;

— Ἀπάνω, κυρία Ἀνθή.. τὸν εἶδα..

— Στάσου νὰ πάω γώ, εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ στὴν κόρη της.

— Μήπως τὸν χάλασε τὸ κρασί;.

— Δὲν πιστεύω ...

Καὶ ὁ Ἀριστομένης ἀνησύχησε.

— Αὐτὸς πίνει!.. εἶπε ὁ Κουμάρης, δὲν τὸν βάζει κανεὶς κάτω.

— Ναί, τὸ ξέρω, ἀλλὰ καμιὰ φορὰ ἡ διάθεση, τὸ φαΐ!

— Θὰ δοῦμε τώρα, εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς. Ἑλένη ἡ κανάτα μας δὲν ἔχει στάλα!.

— Ναί, ναί, κύριε Κωστή, ἀμέσως!

— Ἄντε γιά σου, κόρη μου, ἔκανε ὁ Κατσάκος, καθὼς αὐτὴ ἔφευγε φορτωμένη τὶς κανάτες.

Ἡ κυρία Βαλῆ ἦρθε...

— Πλάγιασε, τοὺς εἶπε, κακοδιαθέτησε λίγο... Ὄχι, ὄχι δὲν ἔχει τίποτα, μικρὴ ἀδιαθεσία. Μπά, ὄχι τὸ κρασί!. Μπά, μπά, μπά!. Αὐτὸς ἔχει ἕνα στομάχι ποὺ καταλεῖ πέτρες!. Καὶ νὰ σᾶς πῶ, μοῦ εἶπε, πὼς νὰ μὴν πάψει τὸ γλέντι, θέλει νὰ σᾶς ἀκούει, νὰ ἀκούσει μάλιστα κ' ἕνα τραγουδάκι..

— Ἄ, ναί, ναί!. Ἐμπρός, κύριε Ἀριστομένη!.. φώναξε ὁ Κατσάκος, ἀκούσατε τὴ διαταγή; Ἕνα τραγουδάκι!.

— Ἄ, ναί, ναί!. Ἄ, Ἀριστομένη!. Πέστο!. φώναξε ὁ Κούνελος.

— Θὰ δοῦμε καὶ τί σἔμαθαν οἱ μεγάλοι μαέστροι!

— Ναί, Ἀριστομένη, πὲς ἕνα τραγουδάκι νὰ σἀκούσωμε! Ἔχουμε τόσον καιρό! τοῦ εἶπε καὶ ὁ Λάμπρος.

— Θὰ δοῦμε καὶ τὰς προόδους ποὺ ἔκανες, πετάχτηκε καὶ ἡ μεγάλη του ἀδελφή, κοιτάζοντάς τον γελαστή, μὲ γυρμένο τὸ κεφάλι στὸν ὦμο...

— Ἔλα, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε καὶ ἡ μητέρα του, παρακάλια θέλεις;. Νὰ σἀκούσει κι' ὁ πατέρας σου..

— Καλά, καλά, ἔκανε αὐτός, ἄς φέρουν τὴν κιθάρα...

— Τὴν κιθάρα!. Μὰ ἔχει χάλια, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας.

— Τί, δὲν ἔχει χορδές;..

— Ὄχι ἔσκασε πίσω..

— Ἔχει χορδές;.

— Ναί, ἔχει...

— Ἔ, φέρτη τότε...

Ἡ κιθάρα ἤρθε γρήγορα ἀπ' τὴν Ἑλένη, ποὺ καθὼς τὴν ἔφερνε τὴ φυσοῦσε γιὰ νὰ φύγει ἡ σκόνη, ὅση δὲν εἶχε φύγει ἀπ' τὸ ξετίναγμα ποὺ τῆς ἔκανε.

Τὴν πῆρε καὶ τὴν κούρδισε. Σιωπὴ εἶχε γίνει. Ἁρμονικὸς ἦχος βγῆκε σὲ λίγο ἀπ' τὰ δάχτυλά του. Κοίταξε τὴ Γιούλια. Τὴν εἶδε νὰ τὸν κοιτάζει μὲ προσοχὴ μεγάλη. Μιὰ ἀκτίνα ποὺ ἔλαμπε πάντα στὰ μάτια της, σὰ νἄχε σβύσει τώρα, δὲν ὑπῆρχε.

Ἄρχισε σιγὰ μιὰ ρομάντζα ἀπ' τὸ Μπάλοιν μάσκερα.

Μὰ σέ μία φόρτσα πέρντεσι
περσέμπρε, λοῦτσε μία..

Ἡ φωνή του μελωδικιά, ἁπαλή, γεμάτη πάθος, πόνο στὴν ἀρχή, ἔπειτα ὑψώθηκε δυνατή, μὲ κάποιον ἦχο μετάλινο, μέταλο χρυσὸ ὅμως...

Δὲν ἔβλεπε κανέναν ἢ σὰ σκιὲς τοὺς διέκρινε, σὰ ζωγραφιὲς μέσα σὲ ὁμίχλη.

Καὶ οἱ ἀκροατές του σὰ νἄταν ὅπως τοὺς ἔβλεπε ζωγραφιές, ἢ ἀγάλματα ἔκαναν τέτοια σιωπή, τὴ σιωπὴ τῶν ἀγαλμάτων.

Κιαὐτὸς τραγουδοῦσε μὲ πάθος, καὶ τραγουδοῦσε ὄχι γιαὐτούς, οὔτε γιὰ τὸν πατέρα του, οὔτε γιὰ τὴν κόρη ποὺ σὰ νἄχε μαρμαρωθεῖ γυρτή, τὸν κοίταζε,

ἀλλὰ τραγουδοῦσε ἀποχαιρετῶντας μὲ τὸ ἄσμα αὐτό, τὰ ὄνειρά του, μιὰ ζωὴ ἀγαπημένη ποὖχε χαθεῖ..

Τὴν ἄλλη μέρα ἡσυχία στὸ σπίτι. Καὶ τὴν περάσαν τὴν ἡμέρα μιλῶντας γιὰ τὸ γλέντι, καὶ γελῶντας γιὰ τὸ πάθημα τοῦ θείου Κωστή.

— Μὰ τέτοια βροχὴ δὲ μποροῦσε ποτὲ νὰ τὴν περιμένει!, ἔλεγε ὁ ἕνας.

— Καὶ σὲ στεγασμένο μέρος! ἔλεγε ὁ ἄλλος.

Τὸ βράδι πῆγε μαζὶ μάλλους καὶ ἡ Γιούλια μὲ τὸν πατέρα της. Εἴταν καὶ ἡ θεία..

Στὸ σπίτι εἶχε γίνει πιὰ φανερό, πὼς σὲ λίγες μέρες θὰ γινόντουσαν οἱ γάμοι τοῦ Ἀριστομένη μὲ τὴ Γιούλια. Δὲν τὄλεγαν ὅμως σὲ κανέναν ξένο, τὸ κρατοῦσαν μυστικό!. Καὶ ὁ γάμος θὰ γινόταν ξαφνικὰ χωρὶς καμμιὰ ἑτοιμασία. Ὁ κόσμος καὶ οἱ γνωστοὶ θὰ τὸ μάθαιναν ἅμα γινόταν. Προσκαλεσμένους δὲ θἄχαν. Ὁ μόνος ξένος θἄταν ὁ Κούνελος. Φόβος ἔδερνε τὸν κύριο Βαλῆ, μὴν τὸ μάθουν καὶ βρεθεῖ κάποιος κακὸς καὶ χαλάσει τὸ γάμο..

Κ' εἶχαν ἀποφασίσει τὴν Κυριακὴ τὸ βράδι, τοῦ Θωμᾶ, νὰ γινόταν ὁ γάμος. Γιαὐτὸ εἶχαν μιλήσει οἱ γυναῖκες, ἡ θειὰ τῆς Γιούλιας μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη..

Τῆς Γιούλιας τὄλεγαν τώρα φανερά. Κ' αὐτὴ γελοῦσε καὶ κοίταζε τὸν Ἀριστομένη μὲ κάτι μάτια, ποὺ αὐτὸς ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, πὼς ζητούσανε νὰ τὸν πυρπολήσουν!.

Ἀπ' τὴν ὥρα ποὖχε τραγουδήσει αὐτός, ἡ Γιούλια

εἶχε ἀλλάξει πολύ. Εἶχε γίνει μὲ μιᾶς πιὸ θερμή, πιὸ γλυκειά, καὶ ἡ ματιά της τὸν κατέτρωγε..

Στὸ νοῦ του ὅμως, μ᾽ ὅλα αὐτά, ἦ καλύτερα αὐτὰ δυνάμωναν κάτι ποὺ εἶχε σκεφτεῖ:

— Μὴ μοιάζει τοῦ πατέρα της;

Κιαὐτὸ τὸν ἐνοχλοῦσε, τὸν παίδευε πολύ. Μὴ μοιάζει τοῦ γέρο ἁμαρτωλοῦ ποὺ στὰ ,ερά̓ματα πῆγε νὰ παντρευτεῖ; Καί μόνο αὐτό;. Ποῦχε πάθει κ᾽ εἶχε κουταθεῖ ἀπ᾽ τὶς καταχρήσεις;. Γιατὶ ἀπὸ τί ἄλλο ἔγινε ἔτσι!

Ἦρθε ἡ Πέμπτη. Πλησίαζε δηλαδὴ ἡ μέρα.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης, ἐνῶ δὲ συνήθιζε νὰ πηγαίνει ἀπόγευμα στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, πῆγε. Δὲ βρῆκε κεῖ τὸν πατέρα του, μὰ οὔτε τὸν Κούνελο..

Ἕνας ἀπ᾽ τοὺς ὑπαλλήλους μὲ στραβὸ λίγο τὸ σαγώνι καὶ ποὺ εἶταν ἕνας ἀπ᾽ τοὺς δυό, ποὺ ψήσαν τὰ ἀρνιά, τοῦ εἶπε, πὼς εἶχανε φύ,ει μαζί, μπήκανε μάλιστα σὲ ἄμαξα. Κάποιος κάτι ἦρθε καὶ εἶπε τοῦ κυρίου Βαλῆ γιὰ τὸν κ. Φαρτάζη..

Ὁ Ἀριστομένης ταράχτηκε στὸ ἄκουσμα αὐτό. Ὁ ὑπάλληλος ὅμως ποῦχε ὄρεξη γιὰ ὁμιλία τοῦπε κ᾽ ἕνα νέο:

— Νὰ δεῖτε, κύριε Ἀριστομένη, τὸ Χάρτα, εἶνε μεθυσμένος, κἔφυγε ἀπ᾽ τὸ σπίτι του!. Ἔχει πάρει ἕνα κάρρο κἔχει φορτώσει τὰ πράμματα του.. ἕνα σεντούκι, τὸ τουφέκι του κι ἄλλα καὶ θέλει νὰ πάει στὴν ἔρημον γῆν!. Ἦρθε καὶ ἀπ᾽ ἐδῶ νὰ χαιρετήσει τὸν πατέρα σας καὶ δὲν τὸν βρῆκε.. Ἡ γυναίκα του μὲ

τὶς κόρες του τρέχουν νὰ τὸν βροῦνε, ἤρθαν κι ἀπ' ἐδῶ πῆραν τὸν Κουμάρη καὶ τρέχει κι' αὐτὸς νὰ τὸν βρεῖ καὶ νὰ τὸν κρατήσει μὴν πάει στὴν ἔρημον γῆν!..

Ὁ Ἀριστομένης τἄκουγε χωρὶς νὰ τὰ προσέχει πολύ. Ὁ νοῦς του εἶταν τραβηγμένος ἀπ' τὴ σκέψη, τί νὰ συνέβηκε στὸ γέρο Φαρτάζη, κἔκανε καὶ τοὺς δυὸ νὰ παρατήσουν τὸ κατάστημα καὶ νὰ τρέξουν. Κάτι σπουδικὸ σοβαρὸ θὰ συνέβαινε. Ὁ ὑπάλληλος δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει τί συνέβαινε. Μόνο κάτι...

Κάθισε στὴ θέση τοῦ πατέρα του. Παρατήρησε τότε πὼς ὁ πατέρας του εἶχε λησμονήσει τὰ κλειδιά του στὸ γραφεῖο του πάνω!. Αὐτὸ τὸν ἔπεισε πὼς κάτι σοβαρὸ θὰ συμβαίνει.

Μιὰ σκέψη κακιὰ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του. Σταμάτησε γρήγορα, χωρὶς τίποτα νὰ σκέπτεται, σὰ νἄθελε νὰ δείξει, πὼς δὲν ἔφταιγε αὐτός, αὐτὴ ἡ σκέψη μόνη της εἶχε ἔρθει..

Ὁ ὑπάλληλος ὁ ἴδιος, ποὖχε πάει καὶ στεκότανε στὴν πόρτα τὸν πλησίασε βιαστικά:

— Κύριε Ἀριστομένη, ἐλᾶτε, ἔρχεται ὁ Χάρτας μὲ τὸ κάρρο του!...

Καὶ ὁ ὑπάλληλος πῆγε πάλι στὴν πόρτα ὅπου μαζεύτηκαν καὶ βγῆκαν ἔξω καὶ οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι.

—Νά, ἀποχαιρετᾶ τὸν κύριο Σμαρόπουλο.. εἶπε..

Πῆγε κι αὐτός.

Ὁ Χάρτας ἐρχόταν ἀπ' τὸ πεζοδρόμιο τοῦ καταστήματος τοῦ Βαλῆ, μὲ τὸ καπέλο στραβά, τὴ μαγκούρα στὸ μπράτσο. Ὅλοι εἴτανε στὶς πόρτες καὶ τὸν κοίταζαν. Πίσω του στὸ δρόμο, ἐρχόταν ἕνα ἁμάξι μακρύ, φορτηγό, ποὺ μέσα εἶχε διάφορα πράγματα..

Ὁ Χάρτας πλησίασε. Εἶχε ὕφος θλιμμένο, ἀπελπισμένο.

— Γιά σου! εἶπε στὸν Ἀριστομένη καὶ τοὔδωσε τὸ χέρι, σὲ ἀποχαιρετῶ!.. Ὁ πατέρας σου;.. Δὲν εἶνε μέσα.. Καλά. Πέστου, νὰ μὴν τὸ λησμονήσεις, χάραξέ το καλὰ στὸ νοῦ σου!. Πέστου, πὼς πάω, ναί, πάω σὲ ἔρημον γῆν!. Σὲ ἔρημον γῆν!. Μακρυὰ ἀπ' τὶς σαπίλες!.

Καὶ προχώρησε θλιμμένος.

Τὸ ἁμάξι ποὖχε σταματήσει, ὅταν σταμάτησε αὐτός, κινήθηκε καὶ τὸν ἀκολούθησε. Εἶχε μέσα μία παλιοκασέλα, ἕνα δίκανο τουφέκι τοῦ κυνηγιοῦ, κουβέρτα κόκκινη μαλλιαρή, ποὖχε τυλιγμένο κ' ἕνα μαξιλάρι μὲ ταντέλες. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ ὀμπρέλα μαύρη ξεβαμμένη καὶ ἕνα κοφινάκι..

Ὅλοι ὅταν περνοῦσε γελοῦσαν, κανεὶς ὅμως ἐμπρός του.

Καὶ ὁ Χάρτας χαιρετοῦσε, ἔμπαινε καὶ μέσα στὰ καταστήματα καὶ χαιρετοῦσε ὅσους δὲν εἶχαν βγεῖ στὶς πόρτες. Καὶ τὸ ἁμάξι στεκόταν, περίμενε ὅσο νὰ τελειώσει τὸ χαιρέτισμα καὶ πάλι προχωροῦσε, ὅταν αὐτὸς τελείωνε, γιὰ νὰ σταματήσει σὲ λιγάκι, ποὺ θἄρχιζε ὁ Χάρτας νέες χαιρετοῦρες καὶ ἀποχαιρετισμούς.

Τὸ ἁμάξι καὶ ὁ Χάρτας εἴχανε στρίψει σὲ ἄλλο δρόμο, καὶ ἴσως νἄχαν πάρει τὸ δρόμο τῆς ἔρημης γῆς, ὅταν φάνηκε ὁρμητικὸς νἄρχεται ὁ Κουμάρης τὰ μὲ φύλλα τοῦ ζακέ του ἀνοιγμένα καὶ νὰ κινοῦνται σὰ φτερὰ καὶ πίσω του, σὲ ἀπόσταση, ἡ γυναίκα τοῦ Χάρτα καὶ οἱ κόρες του...

— Νὰ ἀπ' ἐκεῖ πάει! φώναξε στὸν Κουμάρη ἕνας ταβερνιάρης.

— Δὲν τὸν βρήκατε; τὸν ρώτησε κάποιος γείτονας.

Ὁ Κουμάρης σταμάτησε καὶ ρώτησε τὸν ταβερνιάρη:

— Ἀπὸ ποὺ πάει;.

— Νὰ ἀπ' ἐκεῖ..

— Ἀριστερά, πρὸς τὴ σχολή..

— Εἶνε ὥρα;.

— Νὰ τώρα, τώρα!.

— Δὲν εἶνε πέντε λεπτά!.

Ὁ Κουμάρης στράφηκε στὶς γυναῖκες ποὖχαν πλησιάσει:

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε καὶ τὸν συλλάβαμε!. Δὲ θὰ μοῦ ξεφύγει ὁ μασκαρᾶς!.,

Καὶ προχώρησε γρήγορα μὲ τὸ σῶμα γυρτό, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ζεκέ του ἀνοιχτὰ καὶ σηκωμένα ἀπ' τὸ περπάτημα του τὸ ὁρμητικὸ καὶ τὸν ἀέρα ποὺ φυσοῦσε..

Ὁ πατέρας του ἄργησε μὲ τὸν Κούνελο νὰ ἐπιστρέψουνε. Καὶ ἦρθε πρῶτος ὁ Κούνελος καὶ τοῦ εἶπε τί συνέβαινε. Ὁ γέρο Φαρτάζης εἶχε πάθει ἀποπληξία καὶ εἶταν σοβαρὰ πολύ..

Νύχτωσε κι' ὁ πατέρας του δὲ φαινόταν. Οἱ διάφοροι εἴχανε μαζευτεῖ, μόνο ὁ Κουμάρης δὲν εἶχε φανεῖ. Ὁ Κούνελος ποὺ φαινότανε νὰ μὴν ἔχει διάθεση καθόλου καὶ μάλιστα νἄνε θυμωμένος, τοὺς ἔδιωξε..

Ὥρα πάλευε νὰ μὴ μιλήσει κιαὐτός, ἀλλὰ πιὰ δὲ μποροῦσε.

— Τί πῶς τοῦ συνέβηκε, Ἀριστομένη; τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του. Νά, ἀποπληξία τοὔρθε!. Αὐτὸ εἶνε..

Καὶ σταμάτησε· δὲν εἶπε ἄλλο.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε ἡ κηδεία τοῦ Φαρτάζη.

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ πῆγε, εἶδε τὴ Γιούλια μὲ γεμάτα δάκρυα μάτια, καὶ κυκλωμένη ἀπ' τοὺς συγγενεῖς τοῦ Φαρτάζη. Ἐκτὸς ἀπ' τὴ θειά της κανέναν ἄλλο δὲ γνώριζε. Ποῦ βρέθηκαν;. Σὰ νἄταν κρυμμένοι κάπου καὶ πετάχτηκαν μὲ τὸ θάνατο τοῦ Φαρτάζη. Ὁ Κούνελος τοῦ εἶπε, πὼς εἴτανε συγγενεῖς. Μὰ καὶ ἂν δὲν τοῦ τὄλεγε θὰ τὸ καταλάβαινε. Ἔμαθε καὶ πάλι ἀπ' τὸν Κούνελο, πὼς ἐρχόταν κ' ἕνας ἀδελφός τοῦ γέρο Φαρτάζη. Οὔτε εἶχε ἀκούσει ποτέ, ὅτι ὁ Φαρτάζης εἶχε ἀδελφό. Ἀλλὰ καλὰ αὐτός, οἱ συγγενεῖς αὐτοὶ ποὺ βρισκόνταν ἐκεῖ, στὴν ἴδια πόλη;. Καὶ φαινόνταν ἐργατικοί, τεχνίτες, ἄνθρωποι ποὺ δούλευαν στὰ ἐργοστάσια. Ἕνας εἴτανε μὲ κασκέτο. Ἀμ' οἱ γυναῖκες; Αὐτὲς χοντρὲς πολύ, ἢ ἀδύνατες, κοκκαλιάρες μὲ κάτι καπέλα ἄλλων καιρῶν στὰ κεφάλια τους καὶ χωρὶς κανένα πένθος. Ἴσα, ἴσα μάλιστα τῶν δυὸ χοντρῶν εἶχανε χρώματα χαρᾶς.

Καὶ κύκλωναν τὴ Γιούλια ὅλοι καὶ ὅλες σὰ νἄτανε δικιά τους, σὰ νὰ θέλανε νὰ τὴν προφυλάξουνε μὴ τὴν πλησιάσει, ἢ μὴ τὴν ἁρπάξει κανείς. Κιαὐτὸς τὴν εἶδε τότε σὰν ξένη καὶ ὄχι ὅπως τὴν ἔβλεπε ἄλλοτε, σὰ δικιά του. Καὶ οὔτε τόλμησε νὰ τὴν πλησιάσει.

— Δὲ θἄρθει, ἄδικα περιμένετε! τοὺς εἶπε.

Κιαὐτοὶ ἔφυγαν σιγά, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο σὰ σκυλιὰ ποὺ τὰ μαλώνουνε, μὲ τὴν οὐρὰ ἀπὸ κάτω.

Ὁ κύριος Βαλῆς πῆγε ἀργὰ καὶ σκυθρωπὸς πολύ, πολύ..

— Πάει! ἔκανε στὸν Κούνελο.

— Τί λέτε!.

Κούνησε τὸ κεφάλι καὶ προχώρησε στὸ γραφεῖο του..

— Νὰ τὰ κλειδιά σας, τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὸς τὰ πῆρε χωρὶς νὰ ρωτήσει τί καὶ τί, χωρὶς σχεδὸν νὰ κοιτάξει τὸ γιό του, ἢ σὰν ἀπόφευγε νὰ τὸν κοιτάξει. Ἡ ματιά του πῆγε στὸν ὑπάλληλο τὸ δεύτερο μετὰ τὸν Κούνελο, τὸ στραβοσάγωνα, ποὺ στεκότανε στὴ θέση ποὺ τὰ βράδια ἔμενε ὄρθιος ὁ Κουμάρης περιμένοντας.

— Πήγαινε, τοῦ εἶπε.

Ἄνοιξε κἔκλεισε πάλι τὰ συρτάρια του, δίχως νὰ πάρει τίποτα. Ὕστερα ρώτησε:

— Μὲ ζήτησε κανείς;

Ὁ Κούνελος κοίταξε τὸν Ἀριστομένη,.

— Ὄχι, κανεὶς, εἶπε ὁ Ἀριστομένης.

Σηκώθηκε.

— Κλεῖστε..

Ἔσβυσαν τὰ φῶτα. Τὸ κατάστημα τὄχαν ἑτοιμάσει γιὰ νὰ κλείσει καὶ δὲν ἄργησε νὰ τὸ κλείσουν.

Πῆραν τὸ δρόμο καὶ οἱ τρεῖς, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἔβγαζε μιλιά.

— Μὰ πῶς τοῦ συνέβηκε; ρώτησε ἐπιτέλους ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὴ τὸν εἶδε μὲ τὰ δακρυσμένα μάτια της, τὸν εἶδε καλά. Χωρὶς νὰ κάνει κανένα κίνημα...

Καὶ ὅταν τἄμάξια φεύγανε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο, αὐτὸς δὲ θέλησε νὰ μπεῖ σὲ κανένα. Πῆρε τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια.

Καὶ δούλευαν αὐτὴ τὴν ἡμέρα, δουλεύανε μανιακά, στὴ βρώμικη παραλία, φτιάχνοντας καράβια, καὶ οἱ κρότοι τῶν σφυριῶν ἐρχόνταν σὰν κρότοι πυροβολισμῶν μάχης...

Ἔβλεπε τὸν πατέρα του ἀμίλητο. Καὶ στὸ σπίτι ἡ δμιλία ποὖκαναν κάθε τόσο γιὰ τὴ Γιούλια ἔπαψε. Κανεὶς δὲ μιλοῦσε, οὔτε ἀνάφερνε πιὰ τὄνομά της. Μόνο ὁ Κούνελος τοῦ εἶπε κάτι, ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ Φαρτάζη δὲ θέλανε τὸ γάμο, ὅπως δείχνανε.

Ἡ κόρη καὶ οἱ γιοὶ εἴταν ἀνήλικοι καὶ θὰ τοὺς ἐπιτρόπευαν...

Ὁ Ἀριστομένης λυπήθηκε πολύ. Καὶ εἶδε τώρα, πὼς τὴν ἀγαποῦσε.

Τώρα πιὸ δυνατὰ καὶ σὰ νὰ τὴν ἔβλεπε, τοῦ ἐρχότανε στὸ νοῦ καὶ ταραζόταν, πὼς τὸν κοίταζε γλυκά, πὼς τοῦ μιλοῦσε, θυμώταν τὸ μαρμάρωμά της ὅταν τραγούδησε τὸ Πάσχα, καὶ πὼς ξάναβε, τὰ μάγουλά της κοκκίνιζαν. Θυμώταν καὶ πὼς τὴν Τετάρτη τὸ βράδι, ποὺ εἶχε ἔρθει μὲ τὴ θειά της, ὅταν φεύγανε, λησμόνησε τὴν ὀμπρέλα της, ποὺ εἶχε πάρει γιατὶ ὁ καιρὸς εἴταν γιὰ βροχὴ τὴν ὥρα ποὺ εἶχε ἔρθει, ἢ ὁλόκληρο τὸ ἀπόγευμα ἴσα μὲ τὸ βράδι. Κοντὰ στὴν πόρτα τὴ σιδερένια ἡ θειὰ θυμήθηκε τὴν ὀμπρέλα, ἂν καὶ

ὁ καιρὸς εἶχε ἀλλάξει, δὲν εἴτανε γιὰ βροχή. Καὶ τὸ εἶπε στὴ Γιούλια. Αὐτὴ δὲ θέλησε νὰ τὴν πάρει καὶ ἐμπόδισε νὰ τῆς τὴν φέρουν, ἀλλ' ἡ θειὰ ἐπέμενε καὶ ἐπιτέλους νίκησε.

Τοῦ ἐρχόνταν καὶ στὸ νοῦ τὰ λόγια τοῦ Κούνελου, τὸ μυστικὸ ποὺ τοὔπε...

Καὶ ὁ πατέρας του ἐρχόταν σιωπηλὸς πολύ, μὰ κἐρχόταν πάντα, μἕνα χαμόγελο θλιβερό...

Πολλὲς φορὲς ἔπειτα, ποὺ ὁ 'Αριστομένης πήγαινε, ἀφοῦ ἔκανε κάποιο γύρο, στὸ κατάστημα τοῦπα τέρα, του, ἔβλεπε πὼς ὁ πατέρας του δὲν εἶταν ἐκεῖ. Περίμενε καὶ δὲν ἐρχόταν. Ὁ Κούνελος δὲν ἤξερε ποῦ εἶχε πάει. Καὶ ὅταν πήγαινε στὸ σπίτι μάθαινε πὼς ὁ πατέρας του εἶταν ἐκεῖ καὶ εἶχε πλαγιάσει.

— Μὴ εἶνε ἄρρωστος; ρώτησε τὴ μάνα του τὴν πρώτη φορά.

— Ὄχι, ὄχι!. Ἔβαλλε κι' αὐτὸς πολλὰ στὸ κεφάλι του κἔχει σκουτοῦρες.. τοῦ ἀπάντησε αὐτή!

Αὐτὸς ὅμως, τρόμαζε ἔπειτα, ποὺ ἔβλεπε τὸν πατέρα του πλαγιασμένο κ' ἔρημο τὸ κατάστημα.

Κάτι ἄρχισε νὰ τὸν ταράζει σιγά, σιγά. Τὸ σπίτι τὸν τρόμαζε. Τὴ νύχτα ποὺ ξυπνοῦσε, ὅλο τοῦ φαινόταν πὼς κάτι θὰ γινόταν, πὼς ἀκούει φωνές. Καὶ δὲν ἔβλεπε πιὰ ὄνειρα, ἢ τὰ λησμονοῦσε. Τὸ πρωὶ ὅταν ξυπνοῦσε δὲ θυμόταν τίποτε. Ἄκουσε καὶ τὴ μάνα του νὰ λέει μιὰ μέρα:

— Τί παράξενο!. δὲ βλέπω πιὰ ὄνειρα!.

— Κἐγώ, τῆς ἀπάντησε ἡ μεγάλη της κόρη, ἡ 'Ανθή, κἐγὼ τὰ ἴδια!.

— Κἐγώ, εἶπε ὁ Κίμωνας,

— Τὸ ἴδιο κἐγώ, εἶπε ὁ Λάμπρος.

Ὁ Ἀριστομένης δὲ μίλησε. Καὶ ὅταν τὸν ρώτησαν εἶπε πὼς κάτι βλέπει..

Καὶ θυμώταν τὴ Γιούλια, καὶ τὴ θυμώτανε μὲ πόνο. Αὐτὴ εἶχε χαθεῖ πιά, πάει! Καὶ θύμωνε μὲ τὸν ἑαυτό του ποὺ ἄλλο τότε, δὲν ἔκανε παρὰ νὰ τρώγεται μὲ τὸ νὰ λέει :

—Μὴ μοιάζει τοῦ πατέρα της;.

Καὶ τόσο εἶχε πάθει ἀπὸ φόβο, ποὺ μιὰ φορὰ ποὺ ὅλοι εἶχανε φύγει γιὰ νὰ πᾶνε στοῦ θείου Κωστή, εἶδε πολλὲς τρομάρες.

Εἶχε μείνει κατάμονος. Καὶ οἱ δοῦλες εἶχανε φύγει. Ἐκεῖ μόνος ποὺ γύριζε, τρόμαζε μὲ τὸ τίποτα. Καὶ ὅταν βράδιασε κιἄναψε φῶς, ξαφνικὰ ἄκουσε σπαραχτικὲς φωνὲς καὶ πετάχτηκε ἔξω. Βγῆκε στὴν πόρτα. Δὲν ἄκουσε τίποτα. Μὰ τί εἶταν;.

Ἀφοῦ στάθηκε λίγο, ἀνέβηκε πάλι πάνω. Μέσα στὴν τραπεζαρία τὸ φῶς ἔκαιε.

Περπατοῦσε καπνίζοντας, ἐνῶ ἀπέφευγε τὸν καπνό, ὅταν ἕνας κρότος τὸν κατατρόμαξε. Ὅρμησε μέσ' στὸ δωμάτιο, ποὺ ἄκουσε τὸν κρότο, καὶ εἶδε πὼς εἶτανε γάτος. Ἀλλὰ τί εἶχε νὰ κάνει; Νόμιζε πὼς ἄκουε δῶ καὶ κεῖ κρότους μέσα στὸ σπίτι, ἀναστεναγμούς, ὁμιλίες σιγαλές.

Ἀναγκάστηκε στὸ τέλος νὰ βγεῖ νὰ καθίσει στὴν πόρτα ἔξω.

Μὰ ἐκεῖ ποὺ κάθησε θυμήθηκε ξαφνικὰ τὄνειρό του, τὴν πεθαμένη ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του νὰ βάζει φωτιὰ στὶς κουρτίνες..

Εὐτυχῶς εἶδε δυὸ ἄμαξες νὰ ἔρχονται, ἡ μιὰ πίσω

ἀπ' τὴν ἄλλη. Εἴταν οἱ δικοί του. Εἶδε τὸν πατέρα του εὔθυμο κἔγινε κιαὐτός..

Πάλι ὅμως τὰ ἴδια. Ὁ πατέρας του νὰ ἔρχεται στὸ σπίτι, νὰ μπαίνει μ' ἕνα θλιβερὸ χαμόγελο.

Στὸ σπίτι ὅμως ἡ ἴδια ζωή, τἀδέλφια τοῦ Ἀριστομένη στὸ σχολεῖο, ἡ μεγάλη νὰ κεντᾶ, νὰ τραγουδᾶ, ἢ νὰ παίζει μ' ἕνα γατάκι, ποὺ τῆς τὄχε δώσει μιὰ γρηὰ κουμπάρα τους. Τὸ βράδι ὅπως πάντα, νὰ ἔρχονται οἱ διάφοροι γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους, καὶ στὸ τραπέζι νὰ ὑπάρχει ὅπως καὶ ἄλλοτε, ἕνας ἢ δυὸ ξένοι. Οἱ παραστάσεις τῆς Μήδειας καὶ ἄλλα ἔργα γινόντουσαν πιὸ συχνὰ ἀπ' ἄλλοτε καὶ ὁ χοντρὸ Κατσάκος δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπ' αὐτές. Μάλιστα ρωτοῦσε πότε θὰ ξαναπαίξουνε γιὰ νἄνε κεῖ.

—Τζαμπαρία θέατρο σοῦ λέει ὁ ἄλλος, ἔλεγε ὁ μικρὸς Νάσος. Νὰ βάλουμε εἰσιτήριο μιὰ δεκάρα, ὄχι μιὰ πεντάρα καὶ νὰ δεῖτε, δὲ θἄρχεται!.

Ὅλοι εἴταν οἱ ἴδιοι γεμάτοι εὐθυμία καὶ λόγια. Μόνο ὁ κύριος Βαλῆς εἶχε ἀλλάξει. Ναί, καὶ ἄλλοτε δὲν ἔλεγε πολλά, ἀλλὰ τώρα σχεδὸν δὲ μιλοῦσε καὶ ἡ ὄψη του εἶχε κάτι θλιβερό!.. Ἡ γυναίκα του μιὰ φορὰ τὸν ρώτησε:

— Μὰ τί ἔχεις κ' εἶσαι ἔτσι;

Καὶ τοῦ τόπε μὲ λίγο θυμό.

— Τίποτα, δὲν ἔχω ὄρεξη! τῆς ἀπάντησε.

Ἕνα ἀπόγευμα Κυριακῆς εἶχαν πάει μερικὲς γυναῖκες στὸ σπίτι καὶ εἶχαν ἀρχίσει τρομερὴ φλυαρία μὲ τὴ μάνα του καὶ τὴν ἀδελφή του. Ὁ κύριος Βαλῆς

κατέβηκε στὸν κῆπο καὶ κάθησε σὲ καρέκλα κοντὰ στὴ στέρνα, μιὰ μικρὴ καὶ ὄχι βαθιὰ στέρνα, ποὺ μέσα παίζανε, τρέχανε χρυσὰ ψαράκια.

Εἴταν ἐκεῖ ἀκόμα ἥλιος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς στέρνας καὶ γύρο της σκιαζόταν ἀπὸ μιὰ μεγάλη τριανταφυλλιὰ περιπλοκάδα στηριγμένη σὲ σίδερα.

Ὁ Ἀριστομένης δὲν τὸν εἶχε δεῖ ποὺ κατέβηκε, καὶ ἀφοῦ τὸν ζήτησε δῶ καὶ κεῖ, τὸν βρῆκε κάτω. Κάπνιζε κοντὰ στὴ στέρνα ἔχοντας τὸ πακέτο του ἀκουμπισμένο πάνω στὸ πεζούλι της...

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, πατέρα, τοῦ εἶπε μόλις τὸν πλησίασε, δὲ βρίσκεις καλὸ νὰ πουλήσω κεῖνο τὸ χτῆμα ποὺ μοὔχεις στὄνομά μου;

— Καὶ γιατί, Ἀριστομένη, νὰ τὸ πουλήσεις; Θέλεις νὰ φύγεις πάλι καὶ θέλεις λεπτά;

— Ὄχι, γιὰ σᾶς!.

— Γιὰ μένα! καὶ γιατί;

— Ναί, γιὰ σᾶς!. Ὁ Κούνελος, ὅπως τὸν λέμε, μοῦ εἶπε τὶς στενοχώριες σας..

— Ὁ Κούνελος σοῦ εἶπε τὶς στενοχώριες μου;

— Ναί, μοῦ τὶς εἶπε!

— Πολὺ κακὰ ἔκανε. Καὶ πότε στὸ εἶπε αὐτὸ ὁ Κούνελος;

—Τὴ βραδιὰ ποὺ μοῦ εἶπε γιὰ κεῖνο, ξέρετε ποιό;

Ὁ κύριος Βαλῆς κατέβασε τὸ κεφάλι του μὲ συφρομένα φρύδια. Τὸ ἕνα του πόδι κουνήθηκε νευρικά..

— Λοιπὸν νὰ τὸ πουλήσω; τὸν ρώτησε ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὸς σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ χαμογέλασε:

— Ὄχι, Ἀριστομένη, μὴν τὸ πουλήσεις!.. Εἴ-

ἦαν ἀλήθεια κάτι στενοχώριες, ἀλλὰ πέρασαν..

— Πέρασαν;.

—Σχεδὸν πέρασαν, Ἀριστομένη.. Καὶ τἄλλο πρέπει νὰ ξέρεις, Ἀριστομένη, ὅτι ἡ δίκη κείνη, ποὺ γνωρίζεις, τελειώνει σὲ λίγες μέρες καὶ θὰ πάρω λεπτά.

— Τελειώνει!. Ἐπιτέλους!·

Εἴτανε μιὰ δίκη ποὔχε ὁ πατέρας του μὲ τὸ Δημόσιο..

— Ναί, ναί, εἶπε ὁ πατέρας του.

— Ὡραῖα.. Εἶνε πιὰ βέβαιο;

— Ναί, ναί!.

Δὲν ἔφυγε, φάνηκε νὰ κοιτάζει τὰ λουλουδάκια τῆς τριανταφυλλιᾶς κάτι μικρὰ ἄσπρα.

Ὁ κύριος Βαλῆς ἔβγαλε καὶ πέταξε τὸ τσιγάρο του ἀπ' τὴν πίπα, καὶ πῆρε ἀπ' τὸ πακέτο κἔβαλε ἄλλο. Γύρισε ἔπειτα καὶ κοίταξε τὸ γιό του:

— Κάτι θέλεις νὰ μοῦ πεῖς ἀκόμα, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε, δὲ μοῦ τὸ λές;

— Ναί, θὰ σᾶς τὸ πῶ, τοῦ ἀπάντησε ὁ γιός του. Τώρα πάει πιὰ ἐκεῖνο, δὲν εἶνε ἔτσι;

Αἰσθάνθηκε καθὼς ἔλεγε, πάει πιὰ ἐκεῖνο, ἕνα σφίξιμο, πόνο καὶ πῆγε νὰ δακρύσει.

Ὁ πατέρας του χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξει ἔκανε μὲ τὸ κεφάλι ἕνα δυὸ μικρὰ κινήματα, ποὺ λέγανε—

—Ναί, ναί!.

Κι' ὁ Ἀριστομένης ξακολούθησε:

— Καὶ ἂν πάει καλὰ αὐτὸ ποὺ λέτε καὶ δὲ μὲ χρειάζεσθε, μπορῶ τότε νὰ φύγω; Τί νὰ κάνω ἐδῶ;.

— Ναί, ναί, νὰ πᾶς, Ἀριστομένη, ἀφοῦ δὲν εἴ-

ταν τυχερό!. Όσα νὰ κάνει κανεὶς ἂν δὲ θέλει ἡ τύχη ἄδικα κοπιάζει:

Παρατήρησε ὁ Ἀριστομένης καὶ εὐχαριστήθηκε, πὼς ὁ πατέρας του, ἄρχισε πάλι νὰ βρίσκεται στὸ κατάστημα του, νὰ μὴ φεύγει δηλαδή. Μαζὶ μαὐτὸ εἶδε πὼς κάθε βράδι στὸ τραπέζι εἶχε ἀρχίσει νὰ πίνει περισσότερο κρασί. Καὶ γινόταν εὔθυμος, ποὺ ἔπινε, ἄλλαζε ὅλως διόλου. Δὲν εἶχε ὅμως πιὰ καὶ τὸ θλιβερὸ ὕφος καὶ χαμόγελο, ὅταν ἐρχόταν στὸ σπίτι, ἀλλ' εἶταν ὅπως πρῶτα.

Κἔλεγε γιὰ τὸ κρασὶ ὅταν ἔπινε:

— Ἂν κ' εἶνε βαφτισμένο στὸν Ἰορδάνη, ἢ πιὸ ἀληθινά, ὁ Ἰορδάνης ποὺ βαφτίστηκε σαὐτό, κάνει τὴ δουλιά του θαυμάσια!.

Ὁ κύριος Βαλῆς κάθε Κυριακὴ μετὰ τὸ μεσημέρι, ἄρχισε νὰ μὴ μένει πιὰ στὸ σπίτι. Ἔπαιρνε ὅλους, ἐκτὸς τοῦ Ἀριστομένη, καὶ πήγαινε μὲ ἅμαξες στοῦ θείου Κωστή. Κουβαλοῦσε μαζὶ καὶ τὶς ὑπηρέτριες..

Ὁ Ἀριστομένης δὲν πήγαινε. Εἶχε ἀρνηθεῖ ἔτσι ἀπὸ ἰδιοτροπία, τὴν πρώτη φορά, καὶ τὸ κρατοῦσε, ἂν καὶ ἤθελε νὰ πάει.

Κἔμενε στὸ σπίτι καὶ ἀφοῦ πλάγιαζε λίγο, σηκονόταν καὶ τραγουδοῦσε σὲ δωμάτιο μικρό, ποὺ βρισκόταν στὸ βάθος γιὰ νὰ μὴν ἀκούγεται, ἔκλεινε καὶ τὰ παράθυρα. Καὶ μετὰ ὅταν ἄρχιζε ἡ νύχτα νὰ ἔρχεται, ἄναβε φῶς καὶ διάβαζε βιβλία, μυθιστορήματα ἡρωϊκά, ὅλο σπαθιὰ καὶ πιστόλια, ποὺ τοὔγε δώσει νὰ περνᾶ τὴν ὥρα του ὁ ἀδελφός του Κίμωνας. Ὁ

τρόμος ἐκεῖνος ποὺ τότε τὸν πείραξε, κείνη ἡ ταραχή, δὲν τοῦ ξαναπαρουσιάστηκε.

Τοῦ ἄρεσε πολὺ ὅταν τοὺς ἔβλεπε νὰ ἔρχονται καὶ νἄνε ὁ πατέρας του εὔθυμος. Ὁ θεῖος Κωστῆς καυχόταν γιὰ κρασὶ χωριάτικο, ποὖχε ἀγοράσει. Εἶταν πρώτης ποιότητας, βάλσαμο, διαμάντι, ἔλεγε...

Ὁ θεῖος Κωστῆς ὅμως εἶχε δυσαρεστηθεῖ, γιατὶ δὲν πήγαινε κι' ὁ Ἀριστομένης; καὶ τοῦ τόπε:

— Ἔχουνε ἔρθει τρεῖς, τέσσερις φορὲς καὶ σὺ καμμιά! Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί τρέχει!. Δὲ μᾶς καταδέχεσαι φαίνεται ἐσύ!

Ὁ Ἀριστομένης διαμαρτυρήθηκε. Τοῦ εἶπε, πὼς δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε νὰ τρέχει μὲ ἄμαξες καὶ προτιμοῦσε νὰ μένει στὸ σπίτι. Τὸν εὐχαριστοῦσε νὰ μένει κεῖ κλεισμένος, ἀφοῦ δὲν ἔβγαινε σχεδὸν ἔξω διόλου!.

Ἔλεγε καὶ ψέμματα καὶ ἀλήθεια. Δύσκολα νὰ βγεῖ τὴν ἡμέρα. Καὶ ἡ αἰτία εἶταν ἡ Γιούλια, ἢ κεῖνος ὁ ἀρραβώνας του.

Μιὰ μέρα ἀπάντησε ἕνα φίλο του παλιό, ποὺ μόλις τὸν εἶδε καὶ μετὰ ἀπὸ κάτι λόγια, τοῦ εἶπε:

—Μὰ τί ἔμαθα; Εἶχες ἀρραβωνιαστεῖ μὲ τὴν κόρη τοῦ Φαρτάζη;. Καὶ ἅμα πέθανε ὁ γέρος, οἱ συγγενεῖς του χάλασαν τὸν ἀρραβώνα;. Τὴ στείλανε προγθές, ἀπό τώρα! στὸ σχολεῖο πάλι!. Τί ὡραῖο κορίτσι ὅμως!. Ἔχασες καϊμένε!.

Ὁ φίλος του αὐτὸς καθόταν στὴ γειτονιὰ τοῦ Φαρτάζη. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγανε οἱ συγγενεῖς της, ὅλος ὁ κόσμος τὄξερε..

Κιἀλήθεια πὼς τὄξεραν.. Κι' ἄλλοι τοῦ τὄπαν τὴν ἴδια μέρα.

Χωρὶς νὰ πεῖ τίποτα στοὺς δικούς του, προσπάθοῦσε νὰ μὴ βγαίνει ἔξω ὅπως ἔβγαινε κάποτε κἔκανε ἕνα γύρο, πήγαινε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του.

Αἰσθανότανε ντροπή, δίχως νὰ ἔχει φταίξει σὲ τίποτα, δίχως νἄχει κάνει τὸ παραμικρὸ κακό!.

Καὶ αὐτὴ ἡ ντροπὴ τοῦ ἔσβυνε, ἢ τοῦ περιόρισε σημαντικὰ τὸν πόνο, ποὺ αἰσθαινόταν γιὰ τὸ χαμὸ τῆς Γιούλιας.

Ὁ θεῖος Κωστὴς πίστεψε, δὲν πίστεψε σαὐτὰ ποὺ τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης, τοῦ ἀπάντησε κουνῶντας γρήγορα τὸ χέρι του:

— Καλά, καλά! Πρέπει ὅμως νἄρθεις! Τὸ θέλω, πῶς τὸ λένε; Καὶ τἄλλο! Θέλεις νἄσαι κλεισμένος, δὲ θέλεις νὰ βγαίνεις ἔξω, τὰ πισεύω, καλὰ σὲ πιστεύω!. Μὰ δὲν ξέρεις πὼς θὰ γίνεις ὑποκόντριος;. Θὰ γίνεις σιγὰ σιγὰ μανιακὸς!.. Θὰ ἔρθεις δὲν ἔχει ἄλλο, δὲν ξέρω τίποτα!.. Θὰ γίνεις μανιακός!.. Θἄρθεις νὰ μείνεις τρεῖς τέσσερις μέρες.. Ὅσο σἀρέσει!.

Καὶ ἡ μητέρα του, ἡ ἀδελφή του τὸν βιάσανε νὰ πάει.

—Ὄχι τώρα, αὔριο θἄρθω, εἶπε στὸ θεῖο Κωστή.

— Θἄρθω γιὰ νὰ σὲ πάρω πρωί, πρωί!.. Τί νομίζεις ὅτι θὰ μοῦ ξεφύγεις;. Νἄχω ἀνεψιὸ μανιακό! Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε!.

Πρωί, πρωὶ σηκώθηκε καὶ ἑτοιμάστηκε. Ὁ πατέρας του ἀκόμα πρὶν, εἴταν ἵτοιμος κἔφυγε γιὰ τὸ κατάστημά του. Μετὰ φύγανε τἀδέλφια του καὶ ἡ Πιπίτσα γιὰ τὸ σχολεῖο. Οἱ δυὸ ὁ Κίμωνας καὶ ὁ Λάμπρος

εἴτανε στὴν ἴδια τάξη, στὴν τετάρτη τοῦ γυμνασίου κἑτοιμάζονταν γιὰ ἐξετάσεις..

Περίμενε στὴν τραπεζαρία ὄρθιος κοντὰ στὸ παράθυρο τὸ ἀνοιχτό, νἄρθει ὁ θεῖος Κωστῆς.

Δὲν κοίταζε ἔξω. Εἶχε δεῖ τὰ παράθυρα τῆς Ζωναρᾶς νἄνε μισοκλεισμένα, ἢ κουφωτά..

Πάλι τοὔρθε στὸ νοῦ ἡ Γιούλια, ἀλλὰ μαζὶ τὸν πείραξε καὶ ἡ προσβολὴ τῶν συγγενῶν της. Τώρα ὅμως σκέφτηκε:

— Καὶ τί ἔφταιγε αὐτή!. Ἴσως νὰ λυπήθηκε, νὰ ἔκλαψε.

Καὶ σταμάτησε γιὰ νὰ φέρει μὲ τὸ νοῦ του καὶ νὰ πιστοποιήσει ὅτι εἶνε ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ ἔλεγε, πὼς ἔκανε αὐτὴ ὅταν τὸν ἔβλεπε, τὰ λόγια της.

Καὶ σὰ νὰ τὴν εἶδε πάλι, νὰ τὸν κοιτάζει κατάματα μὲ τὸ θερμό της βλέμμα, νὰ τοῦ χαμογελᾶ γλυκά, καὶ νἄκουσε τὴ μελωδικιὰ φωνή της νὰ τοῦ μιλᾶ..

Μελαγχόλησε. Ὕστερα σκέφτηκε πάλι:

— Ναί, ναί, ἐγὼ φταίω!. Ἔπρεπε νὰ τρέξω νὰ τὴν ἔχω κάνει καὶ ἐρωμένη μου!. Καὶ τότε ὅτι καὶ ἂν συνέβαινε δὲ θὰ τὴν ἔχανα!. Ἐγὼ ὅμως, καθόμουν καὶ κοίταζα μόνο... Καὶ τἄλλο; Μήπως μοιάζει τοῦ πατέρα της;.. Νά τώρα!.

Μιὰ φωνὴ ἀγριεμμένη κἕνα ἄνοιγμα ἔπειτα παραθύρου ὁρμητικό, τὸν ἔκαναν νὰ κοιτάξει ἀντικρύ..

Εἶδε τὴ Ζωναρᾶ νὰ κρατᾶ τὸ γάτο της ποὺ τοὔχαν πεῖ τἀδέλφια του, τὸν κόκκινο ραβδωτὸ καὶ νὰ λέει ἄγρια, καθὼς τὸν πῆρε μὲ τὰ δυό της χέρια:

— Κερρατά, κερρατά, τώρα θὰ δεῖς πῶς τρῶς τὸ

καλύτερο κομμάτι ἀπ' τὸ κρέας!. Τώρα γκρεμίσου κάτω κερρατά!..

Καὶ τίναξε τὸ γάτο της κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο. Καὶ τὄκλεισε ἔπειτα μὄρμή.

Ὁ γάτος, χωρὶς νὰ πάθει τίποτα, τρύπωσε στὸ διπλανὸ σπίτι.

Ὁ Ἀριστομένης γέλασε.

Σὲ λίγο ἄνοιξε πάλι τὸ παράθυρο καὶ φάνηκε ἡ Ζωναρᾶ. Ἔσκυψε, εἶδε στὸ δρόμο καλά, ἡ ματιά της τὸν ἔψαξε, καὶ μπῆκε μέσα πάλι, κλείνοντας τὸ παράθυρο ὄχι μὲ ὁρμή, τὸ μισόκλεισε ὅπως τὄχε πρὶν ρίξει τὸ γάτο.

Ὁ θεῖος Κωστῆς, ἦρθε μὲ τὸ ἁμαξάκι του. Ὁ Ἀριστομένης φεύγοντας αἰσθάνθηκε συγκίνηση ὅμοια μὲ κείνη ποὔφευγε μακρυὰ ἀπ' τὸ σπίτι του.

Μπῆκε καὶ κάθησε στὸ ἁμαξάκι, δίπλα στὸ θεῖο Κωστή.

Αὐτὸς χτύπησε τἄλογο.

Τὸ ἁμαξάκι ἔτρεχε γρήγορα, τἄλογο εἶταν καλό..

Κάτι εἶπαν στὴν ἀρχή, γιὰ κάτι μίλησαν, ὕστερα πάψανε.

Αὐτὸς σκεπτόταν, πὼς ὁ θεῖος Κωστῆς εἶταν τώρα εὐτυχής, ἀφοῦ ἔκανε τόσα καὶ πέρασε, εἶχε γυναίκα, παιδιά, τὸ γτῆμα του...

Αἰσθάνθηκε ὄχι εὐχαρίστηση, ποὺ θἄρχιζε πάλι τὴν ἴδια ζωή, θἄμπαινε στὸ θέατρο, καὶ θἄτρεχε μὲ θιάσους ἐδῶ καὶ κεῖ. Καὶ τώρα θἄτρεχε ζητῶντας νὰ λησμονήσει. Ἴσως ἐκείνη μιὰ μέρα, θὰ τὸν ἔβλεπε,

θὰ τὸν ἄκουε νὰ τραγουδᾶ.. Ἄ, γωρὶς ἄλλο θὰ ζητοῦσε νὰ πάει στὸν τόπο ποὺ θἄμενε αὐτή...

Τἄφησε, δὲν ἤθελε νὰ προχωρήσει.

Περνοῦσαν κείνη τὴ στιγμὴ πίσω ἀπὸ μιὰ ἐκκλησία. Ποὺ τὴν εἶδε, εἶδε τὸ μαντρότοιχό της τὸν κοντό, μὲ τὰ κάγκελα τὰ ξύλινα, θυμήθηκε πὼς ἐκεῖ εἶχε αὐτοκτονήσει ὁ νέος ποὖχαν θάψει ἔξω ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ ποὺ τὸν τάφο του τὸν βρώμιζαν οἱ διαβάτες, ὁ κόσμος.

Στὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς, στὸ μαντρότοιχο τὸ χρωματισμένο μὲ κίτρινο χρῶμα, εἴγαν κολλήσει μυαλὰ καὶ αἵματα, ἔτσι ἔλεγαν. Αὐτός, ὁ Ἀριστομένης, μικρός τότε, εἶχε δεῖ μόνο αἵματα.

Εἶχε γονατίσει κεῖνος ὁ νέος ἐκεῖ κοντὰ στὸ μαντρότοιχο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ χτυπήθηκε...

Τὸ ἁμαξάκι ξακολουθοῦσε νὰ τρέχει γρήγορα. Τὰ σπίτια, οἱ συνοικίες ἔμεναν πίσω καὶ σὰ νὰ τὸ κοίταζαν ποὖφευγε.

Κάτι τοὔπε ὁ θεῖος Κωστῆς, μίλησαν λίγο, καὶ πάλι σιωπή.

Τὰ σπίτια σὲ λίγο γίνονταν ἀραιά, καὶ σὲ ὄχι πολὺ ἀρχίσανε νἄνε σπαρτὰ καὶ σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὸ ἕνα ἀπ' τἄλλο. Δέντρα ὑψώνονταν, πρασινάδες ἐδῶ καὶ κεῖ, εὐωδιὲς ἐρχόνταν ἀπὸ παντοῦ.

Τώρα κοίταζε τὸν οὐρανό. Ὁ οὐρανὸς γαλανὸς χωρὶς τὸ παραμικρὸ σύννεφο.

Εἴγαν ἀρχίσει τὰ περιβόλια.

— Ἔ, κοντεύουμε, τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς.

Κῆποι ἐδῶ καὶ κεῖ, δέντρα ψηλὰ ποὺ κουνιόντουσαν ἀπ' τὸν ἄνεμο καὶ θορυβοῦσαν. Τὸ πράσινο

χρῶμα κυριαρχοῦσε παντοῦ.

— Νάτο, τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς μόλις πέρασαν ἀπὸ κάποιο σπίτι ποὺ χτιζόταν, δείχνοντας ἕνα ὡραῖο σπιτάκι κυκλομένο ἀπὸ δέντρα.

— Ἄ, εἶναι ὡραῖο!..

— Δὲ στὄλεγα;.

Κατέβηκαν ἔξω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πόρτα, καὶ ὁ Κωστῆς ἄνοιξε μιὰ πορτούλα φτιαγμένη μέσ' στὴ μεγάλη πόρτα καὶ μπήκανε..

Ἕνα βραχνὸ γαύγισμα ἀκούστηκε, κἕνας σκύλος μεγάλος, τσοπανόσκυλος, πῆγε κοντά τους κουνῶντας τὴν οὐρά του.

— Κίτσο βρωμερέ! τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς.

Κὕστερα στὸν ἀνιψιό του:

— Εἶνε φύλακας πρώτης! καὶ καταλαβαίνει τὸ φίλο καὶ τὸν ἐχθρό... Γιὰ κοίταξε πὼς ἔρχεται κοντά σου!. Ἔνοιωσε δικό του ἄνθρωπο..

Τὰ δέντρα θορυβοῦσαν, φωνάζανε σὲ κάθε χτύπημα τοῦ ἀνέμου. Εἶδε ὁ Ἀριστομένης ἀπ' ἕνα αὐλάκι νερὸ κατακάθαρο νὰ τρέχει τραγουδῶντας, καὶ τοὔφερε δίψα..

Μετὰ τὸ φαΐ τὸν ἔβαλαν νὰ πλαγιάσει λίγο. Ὁ θεῖος Κωστὴς καὶ ἡ γυναίκα του πλάγιαζαν ὅταν ἔτρωγαν. Αὐτὸ τὄκαναν ἀκόμα καὶ τὸ χειμώνα.

Ὁ Ἀριστομένης δὲ μπόρεσε νὰ κοιμηθεῖ ἀπ' τὸ θόρυβο ποὺ ἔκαναν τὰ μικρά. Κεῖνος ὁ μικρότερος πρὸ πάντων, ποὺ ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ πῆγε τὸν εἶδε νὰ κρατᾶ ἕνα μεγάλο ψαλίδι καὶ νὰ γυρίζει μέσ' στὸ σπίτι φωνάζοντας:

— Μπαμπέης!.

Καὶ ὅλο ἀνοιγόκλεινε τὸ ψαλίδι.

Τὰ γιαλιὰ τοῦ παραθύρου δὲν τἄχε κλεισμένα, καὶ τὰ ἐξώφυλλα κουφωτά..

Ἄκουγε κάθε τόσο, κάτι ὅμοιο μὲ χειροκρότημα σὰ νἄταν ἐκεῖ κοντὰ κάποιο ὑπαίθριο θέατρο καὶ τὸ κοινὸ χειροκροτοῦσε μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν παράσταση ἢ τοὺς ἠθοποιούς.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Ἔλεγε μὴ ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε κάποια μηγανὴ κἔκανε τὸν κρότον αὐτόν.

Πάλι μιὰ πνοὴ ἀνέμου δυνατὴ πολύ. Τὰ δέντρα γύρανε, οἱ κλάδοι τῶν φοινίκων καθὼς ἔμεναν σὰν ἀγριεμμένοι κάνοντας ἕνα κίνημα σὰ νὰ περίμεναν τὴν ἐπίθεση, κατέβηκαν χάμω..

Ἄκουσε καὶ πέρα ἀπ᾽ τοὺς μεγάλους κήπους τῶν πλουσίων ἐπαύλεων, νἀρχίζει ἕνας θόρυβος, ποὺ ἔγινε ὅμοιος μὲ χειροκρότημα, χειροκρότημα μεγάλο ἀπὸ λαὸ ἐνθουσιασμένο ἀπὸ ὡραία παράσταση..

Τοῦ ἔφερε μελαγχολία, ἀλλὰ μιὰ ἐλπίδα σὰ νὰ ἔλαμψε μέσα του.

Ξαπλώθηκε στὸ κρεβάτι πάλι. Τὰ μικρὰ δὲν ἀκούγονταν τώρα.

Εἶχε γίνει κάποια ἡσυχία. Ὁ θόρυβος ἔξω ξακολουθοῦσε τῶν δέντρων κ᾽ ἐρχόταν καὶ κεῖνος ποὺ ἔμοιαζε μὲ χειροκρότημα.

Ξαφνικὰ καθὼς ἔκανε νὰ τὸν πάρει ὁ ὕπνος, ἀκούστηκε μέσ᾽ στὸ σπίτι μιὰ ταραχή, φωνές, βλαστημιές. Ἡ φωνὴ τοῦ θείου Κωστή, αὐτὸς φώναζε..

Σηκώθηκε καὶ γρήγορα φορῶντας τὸ σακκάκι του

Κἔδειξε τὄνα μάγουλό του. Τοὔρθανε μαζὶ καὶ πάλι γέλια.

— Ἄ, ποῦ θὰ μοῦ πάει! Δὲ θὰ τοῦ τὸ χαρίσω!,

— Μά, δέ..

— Μὰ τί δὲν εἶδες!. Νά, κοίταξε δῶ, νά, μοῦκοψε τὸ μουστάκι, δὲν τὸ βλέπεις; Γιὰ κοίτα!. Αὐτὴ ξεράθηκε ἀπ' τὰ γέλια!. Σὲ καλό σου!.

Ὁ Ἀριστομένης τότε εἶδε, πὼς εἴταν κομμένο τὄνα του μουστάκι, ἢ καλύτερα τὸ μυτερὸ μέρος..

Τοὔρθανε γέλια..

— Ἄλλος! εἶπε ὁ θεῖος Κωστὴς μισογελῶντας κι αὐτός. Πῶς σᾶς φαίνεται αὐτό!. Γελᾶτε γελᾶτε, μὰ δὲν εἶνε γιὰ γέλια; Ἄ τὸ ἄτιμο! σὲ μένα ξεθύμανε!. Μπαμπέης, μπαμπέης!. Νὰ μπαμπέης!. Μωρέ γιὰ μπαρμπέρης κάνει, γιὰ τίποτα ἄλλο!. Πῶς; πῶς ἔγινε; Νά, κοιμώμουνα στὸν καναπὲ στὴν τραπεζαρία, καὶ ξαφνικὰ ἀκούω κοντά μου κράπ, καὶ ξυπνῶ!. Κατάλαβα τεἴχε γίνει μὲ μιᾶς. Τὄδα νὰ φεύγει στὰ τέσσερα.. Κάνω στὸν καθρέφτη καὶ τὄδα. Μοὔχε κόψει τὸ ἕνα μουστάκι!. Πῶς δὲ μοὔκοψε τὴ μύτη! Σὺ γέλα γέλα! ἅμα δεῖς καὶ τὸ πατῶ..

— Ἔ, καλὰ γελῶ, τί θέλεις, νὰ κλαίω; τοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του νικῶντας τὸ γέλιο της, παιδὶ εἶνε, τὸ μουστάκι γίνεται!.

— Καὶ πῶς θὰ παρουσιαστῶ τώρα;.

— Κόψε λίγο καὶ τἄλλο καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ μεγαλώσουν. Ἄλλοι τὰ κόβουν ἐπὶ τοῦτο. Ὄχι θὰ τὸ πιάσεις, θὰ τὸ κάνεις! Λησμόνησες τὰ δικά σου;

— Ἄσεμε ἥσυχο μὲ τὰ δικά μου!. Γιαυτὸ ἔβγαλα αὐτὸν τὸ διάβολο τὸ μπαμπέης, γιὰ νὰ μὲ τιμω-

καὶ τὰ παπούτσια του χωρὶς νὰ τὰ δέσει, βγῆκε ἀπ' τὸ δωμάτιο. Ἡ φωνὴ τοῦ θείου Κωστὴ ἀγριεμμένη, νὰ φάει τὰ πάντα, καὶ μιὰ ἄλλη λεπτὴ τώρα, τῆς γυναίκας του..

—Θὰ τὸ σκοτώσω, τὸν ἄκουσε νὰ λέει μὲ μανία.

— Μὰ Κώστα μου..

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε σταθεῖ.

—Ἄσε με σοῦ εἶπα!.. ἡ φωνὴ τοῦ θείου του.

Καὶ μὲ μιᾶς τὸν εἶδε νὰ προβάλλει στὸ διάδρομο κατακόκκινος ἀπ' τὸ θυμό του καὶ μαζὶ καὶ τὴ γυναίκα του ποὺ ζητοῦσε νὰ τὸν κρατήσει..

— Θὰ τὸ κάνω κομμάτια!.

Κρατοῦσε στόνα χέρι του χοντρὸ ραβδί.

—Μὰ θεῖε, τεῖνε; τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης πλησιάζοντας.

— Ἔλα, Ἀριστομένη μου,κράτα τον.

— Τεῖνε, τεῖνε!, γιὰ κοίτα! τοῦ εἶπε δείχνοντας ἕνα μέρος τοῦ προσώπου του. Ἀλλὰ μὲ μιᾶς τοὔρθαν καὶ γέλια.

— Γελῶ γελῶ! εἶπε γυρίζοντας στὴ γυναίκα του, μὰ τί νὰ κάνω; Εἶνε καὶ ἀστεῖο!. Ἄ τὸ ἄτιμο!.

Ἡ γυναίκα του προσπαθοῦσε νὰ κρατήσει τὰ γέλια. Αὐτὸς τόδε :

— Γέλα, γέλα καὶ σύ!.

Τὴ γυναίκα του τώρα τὴν πήραν τὰ γέλια..

— Μὰ δὲ μπορῶ..

Ὁ Ἀριστομένης δὲν καταλάβαινε τίποτε..

— Μὰ τί;.

—Τί, τί!. Μὰ δὲ μὲ κοιτάζεις, κοίταξέ με! δὲ βλέπεις τὰ χάλια μου;.

ρίσει ὁ θεός!. Ποιὸς ξέρει ἀκόμα!. Γελᾶς ἀκόμα, Ἀριστομένη; Μὰ πρέπει νὰ γελᾶς!. Τοῦ ἦρθε μανία μπαρμπέρη, ἂν τοῦ ἐρχότανε χασάπη, τὶ θὰ γινόταν; Τώρα θὰ μέβλεπες μὲ τὸ λαιμὸ μισοκομμένο!.

Θἄμενε ὁ Ἀριστομένης τρεῖς μέρες ἐκεῖ. Τὴν τετάρτη μέρα τὸ πρωΐ, θἄφευγε. Καὶ πέρασε καλά. αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Ὁ θεῖος Κωστῆς ἔκανε τὰ πάντα νὰ τὸν εὐχαριστήσει. Ἱστορίες τοῦ διηγόταν παλιές, πολέμων τῆς Κρήτης, τῆς Γαλλίας. Τὰ γνωστὰ ποὖχε ἀκούσει ἄλλοτε, τοῦ φαινόνταν σὰ νὰ τὰ περνοῦσε μὲ νέο χρῶμα καὶ ζωηρεύανε.

Μιλιὰ ὅμως γιὰ τὸ γάμο τὸν ψεύτικο, μιλιὰ γιὰ τὴν παράσταση ποὺ λέγανε, πῶς αὐτὸς τὴν εἶχε ὀργανώσει.

Ἡ γυναίκα του καθόταν κιἄκουε κιαὐτὴ τὶς ἱστορίες τοῦ ἄντρα της, ποὺ θὰ τὶς ἤξερε δίχως ἄλλο, καὶ τὶς ἄκουε πλέκοντας θαλασσιὰ σκουφάκια γιὰ τὰ παιδιά της, μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα στὴ δουλιά της.

Ὁ Ἀριστομένης ἔλεγε στὴν ἀρχή, πῶς αὐτὴ δὲ θὰ πρόσεχε στὴ διήγηση, μὲ τέτοια προσήλωση ποὖχε στὸ πλέξιμό της. Ἀλλὰ τὴν ἄκουσε νὰ λέει, ὅταν ὁ ἄντρας της εἶχε φτάσει καὶ διηγόταν μιὰ κατεργαριά του:

— Σοῦ εἶνε αὐτὸς διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου!.

Κεἶχε σταματήσει τὸ πλέξιμό της καὶ τὸν κοίταζε κουνῶντας ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι..

— Καλά, καλά, εἴμουν, δὲν εἶμαι! τῆς ἀπάντησε ὁ ἄντρας της.

Αὐτὴ κούνησε πιὸ πολὺ τὸ κεφάλι, ἄφησε ἕνα στεναγμό—οὔμ, μὲ κλεισμένο στόμα, κἔσκυψε στὴ δου-

λιά της πάλι..

Ὁ μικρὸς γιός τους μὲ τὸ ἄλλον τὸ μεγαλύτερο χαλοῦσαν τὸν κόσμο μὲ τὶς τρέλες τους. Καὶ ὅταν παύανε τὰ παιχνίδια, ὁ μικρὸς θἄπαιρνε ἕνα ψαλίδι παλιὸ αὐτὸ καὶ χαλασμένο, καὶ θὰ γύριζε μέσ' στὸ σπίτι φωνάζοντας:

— Μπαμπέης!.

Ὁ θεῖος Κωστῆς ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ πηγαίνει κοντά του, τὸν στραβοκοίταζε καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι ἔλεγε:

—Ἔ, μαΐμοῦ, μαΐμοῦ!. Μπαμπέης!. Νὰ σὲ πιάσω καὶ νὰ σοῦ δείξω γὼ μπαμπέης!

— Μὰ δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺ ἀφίνετε ψαλίδια στὰ χέρια, τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης, μπορεῖ νὰ κάνει κακό!.

— Ναί, τὸ ξέρω, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ κλαίει μιὰ βδομάδα καὶ ποιὸς ἔχει ὄρεξη νὰ τὸν ἀκούει!.. Αὐτὸ ποὺ ἔχει τώρα, οὔτε κόβει, οὔτε μύτη ἔχει.

—Μὰ πῶς τοὔρθε ἡ μανία νὰ φωνάζει μπαμπέης;

—Πῶς;. ξέρω κἐγώ!. Ἴσως ἀπὸ ἕναν πλανόδιο μπαρμπέρη, ποὺ εἶχε ἔρθει μιὰ μέρα καὶ φώναζε ἀπ' ἔξω.. Τὸν ἔφερα ἔπειτα μέσα καὶ μοὔκοψε τὰ μαλλιὰ γιὰ νὰ μὴν τρέχω στὰ κουρεῖα..

Τὴν τρίτη βραδιὰ κοιμήθηκε λίγο ἀργά, ἂν καὶ θἄφευγε τὸ πρωΐ, ὅπως εἶχε ὁρίσει. Τὸν εἶχε πιάσει μιὰ φλυαρία νὰ λέει, νὰ λέει καὶ δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ ὕπνο, ἡ ἀπόφαση νὰ κοιμηθεῖ.

Εἶδε ὅμως τὰ μάτια τῆς θείας του, νὰ κλείνουνε, κἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ πάψει καὶ νὰ πάει στὸ δωμάτιό του.

Γρήγορα τὸν πῆρε ὁ ὕπνος. Κεῖδε κιόνειρο τώρα ποὺ εἶχε πολὺν καιρὸ νὰ δεῖ.

Βρισκόταν σὲ κάποιο δρόμο ἔρημο κἔτρεχε ζητῶντας τὸν πατέρα του. Δὲν εἶχε πάει αὐτὸς στὸ σπίτι, ἂν καὶ ἡ ὥρα εἴταν περασμένη. Κάποιοι περιβολάριδες τὸν εἴχαν προσκαλέσει στὴν ἑορτή τους, καὶ δὲν εἶχε γυρίσει στὸ σπίτι. Στὴν ἀρχὴ ἤξερε πὼς ὁ πατέρας του ὥρες ἔλειπε, ἔπειτα, σὲ λίγο, πὼς ἔλειπε δυὸ μέρες! Κἔτρεχε νὰ βρεῖ τὸ περιβόλι. Μὰ ποῦ εἴταν καὶ ποιὸ τὸ περιβόλι;...

Σὰ νὰ ὑπῆρχε σελήνη καὶ φώτιζε θαμπὰ πίσω ἀπὸ σύννεφα, ἔβλεπε γύρω καὶ πέρα ὅλο κήπους.. Ξαφνικὰ ἀπὸ ἕνα δρομάκι μέσα σὲ θάμνα, βγῆκε ἕνα μικρὸ ἁμαξάκι, χαμηλὸ πολύ, πάρα πολύ, ποὺ πάνω του γιὰ ὁδηγὸ εἶχε μιὰ ἀρκούδα, αὐτὴ κρατοῦσε τὰ ἡνία τοῦ ἁλόγου..

Μόλις τὸν εἶδε ἡ ἀρκούδα, τοῦ λέει, δείχνοντας ἕνα μεγάλον κῆπο, μὲ φωνὴ ἀνθρώπου:

— Ἐκεῖ εἶνε, πήγαινε γρήγορα!

Χωρὶς νὰ τοῦ φανεῖ σπουδαῖο ἢ παράδοξο γιὰ τὴν ἀρκούδα ποὺ τοῦ μίλησε καὶ ποὺ ὁδηγοῦσε τὸ ἁμαξάκι, προχώρησε στὸν κῆπο, ποὺ τοὔδειξε ἡ ἀρκούδα. Ἡ πόρτα του, μιὰ μεγάλη πόρτα, εἴταν ἀνοιχτή. Προχώρησε σἔναν κῆπο πυκνό, πολὺ πυκνό... Ἐπιτέλους βγῆκε σἔνα μέρος ὅπου δὲν ὑπῆρχε δέντρο, ἀλλὰ μιὰ οἰκοδομή, ἕνα σπίτι ὑψωνόταν, κἔνα πλῆθος κόσμου, μαῦρο πλῆθος, εἴταν ἀπ' ἔξω ἀκίνητο σιωπηλό. Τὸ σπίτι εἴταν ὅμοιο, ὁμοιότατο μὲ τὸ δικό του...

Ξύπνησε. Ἀλλὰ τὄνειρο ξακολούθησε γιὰ μιὰ

στιγμὴ καὶ εἶδε ν ἀβγαίνει ἀπ' τὸ κεφάλι του μιὰ ἀκτίνα ὅπως τοῦ ἠλεκτρικοῦ καὶ νὰ τὸ φωτίζει, νὰ δείχνει τόνειρο, νὰ τὸ κρατᾶ. Καὶ εἴταν αὐτὸ τόνειρο κοντά, κοντά του, στὸ μαξιλάρι του πάνω..

Ἡ ἀκτίνα τραβήχτηκε, μάζεψε ἢ ἔσβυσε. Τόνειρο χάθηκε..

Σιωπὴ στὸ σπίτι. Τὰ δέντρα δὲ φώναζαν ἔξω. Ἀλλὰ μιὰ φωνὴ ἀπ' ἔξω καὶ ἀπὸ ψηλὰ ἄκουσε, φωνὴ ὄρνιθας ἢ κοτόπουλου.

Σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Ἡ φωνὴ πλησίαζε. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ κοίταξε ψηλά. Δὲν εἶδε τίποτα ἄλλο ἀπὸ σκοτάδι. Καὶ ἡ φωνὴ εἶχε πλησιάσει, τὴν ἄκουσε ἀπὸ πάνω του ψηλὰ δυνατά, ἔπειτα νἀπομακρύνεται καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ σβύνει..

Εἶχε καταλάβει. πὼς κάποιο ὄρνεο τῆς νύχτας, κουκουβάγια μεγάλη, εἶχε ἁρπάξει καμμιὰ ὄρνιθα, ἢ κοτόπουλο ἀπὸ κάπου, καὶ τότρεχε στὴ φωλιά της. Κιαὐτὸ φώναζε φώναζε ἄδικα, ζητῶντας βοήθεια.

Πάλι τὸν πῆρε ὁ ὕπνος, καθὼς σκεπτόταν, πὼς τώρα τὸ ὀρνιθόπουλο θὰ βρισκόταν στὴ φωλιὰ τοῦ ὀρνέου τῆς νύχτας, καὶ θὰ τὸ κατάτρωγε αὐτὸ μὲ τὰ παιδιά του...

Κάτι εἶχε πάθει ὁ ἥλιος καὶ χωρίστηκε, ἔγεινε κομμάτια, καὶ τὰ κομμάτια ἀρχίσανε νὰ πέφτουν κάτω στὴ γῆ. Βροχὴ σὰν ἀπὸ ἀναμμένα σίδερα, ἢ πέτρες ἔπεφτε κάτω. Κιαὐτὸς βρισκότανε σὲ μιὰ ἐρημιὰ κἔτρεχε νὰ σωθεῖ. Καὶ καθὼς ἐδῶ καὶ κεῖ, γύρο του πέφτανε τὰ φλογισμένα κομμάτια, φθάνει σὲ μιὰ παραλία ὅπου μικρὸς κολυμποῦσε. Ἐκεῖ εἶδε τὰ κύματα νἄχουν ὁρμήσει ἔξω, νὰ πλημμυροῦν τὰ πάντα.

Πατώντας μέσ' στὰ νερὰ χώθηκε σὲ μιὰ καλύβα, κρύφτηκε..

Ξύπνησε. Εἴτανε μέρα πιά. Ταραγμένος ἀπ' τὄνειρο σηκώθηκε.

Ἀέρας τώρα, φυσοῦσε δυνατός. Ἄκουσε πάλι κεῖνο τὸ θόρυβο ποὺ ἔμοιαζε μὲ χειροκροτήματα.

Ἄνοιξε τὰ ἐξώφυλλα καὶ εἶδε ἔξω.

Πέρα χτίζανε..

Ἂν μποροῦσε θἄφευγε κείνη τὴ στιγμή!, Αἰσθανότανε μιὰ ταραχὴ ποὺ τὸν ἔσπρωχνε νὰ φύγει, νὰ φύγει, νὰ πάει στὸ σπίτι του,..

Κοίταξε νὰ δαμάσει αὐτὴ τὴν ταραχή του. Εἶδε τὰ κεραμίδια ἑνὸς νέου σπιτιοῦ, τὰ παλιὰ ἑνὸς ἄλλου, τὰ μαυρισμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρία. Εἶχανε γεράσει κεῖ στὴν ἐρημιά!

Ἕνας μικρὸς ἀνεμοστρόβιλος ἔγινε ἔξω ἀπ' τὸ κίτρινο σπίτι, γιὰ μιὰ στιγμούλα, σὰ νὰ σηκώθηκαν καὶ πιάστηκαν, τοῦ φάνηκε, δυὸ κορίτσια, γυναῖκες ἀπ' τὰ χέρια, κἔκαναν μιὰ στροφὴ καὶ κάθισαν πάλι ἥσυχα.

Ἔμεινε ἀρκετὴ ὥρα στὸ παράθυρο. Κάθε τόσο ἐρχόταν τὸ χειροκρότημα στἀφτιά του σὰ νὰ γινόταν πίσω κεῖ ἢ μέσ' στὰ δέντρα, κάποια ἑορτή, ἢ μιὰ παράσταση, καὶ τὸ πλῆθος χειροκροτοῦσε...

Νά, ἀπὸ πέρα φάνηκε μιὰ ἅμαξα νἄρχεται τρέχοντας τόσο σὰ νὰ τὴν κυνηγοῦσαν. Σκόνη ὑψωνόταν στὸ πέρασμά της τὸ γρήγορο σὰ νἄναβε καὶ φωτιὲς θυσίας καὶ ὑψωνόταν ὁ καπνός.

Ἡ ἅμαξα σὰ νὰ διευθυνόταν ἐκεῖ.. Ἡ καρδιά του τχυποῦσε, αἰσθάνθηκε ζάλη.

Ναί, ναί, νάτη !. Δὲν τὴν ἔβλεπε πιὰ ἀλλὰ τὴν ἄκουσε νὰ σταματᾶ ἔξω ἀπ' τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ κῆπου. Τὸ χτυπητήρι !..

Βγῆκε ἔξω τρέχοντας σχεδόν, καὶ καθὼς ἔφθανε τὴ σκάλα, τὴν πόρτα τὴν ἄνοιγε ὁ θεῖος Κωστῆς καὶ εἶδε ποιὸς εἶταν. Ὁ Κούνελος !.

Εἶχε πάει στὸ σπίτι του ντυμένος τὰ μαύρα του ροῦχα, μὲ τὸ πένθος στὸ καπέλο καὶ μαῦρο πλατὺ λαιμοδέτη.

Πλησίαζε ἡ νύχτα. Ἡ βροχὴ ἡ λεπτή, ἡ μονότονη εἶχε πάψει, ποὺ ἀπ' τὸ πρωὶ ἔπεφτε. Σκοτεινὸς ὅμως εἶταν ὁ οὐρανὸς ἀκόμα καὶ σὰ βουρκωμένα μάτια ἕτοιμα γιὰ κλάμα..

Ὅταν ἔμπαινε, καὶ στάθηκε στὴν αὐλὴ νὰ καθαρίσει τὰ πόδια του ἀπ' τὶς λάσπες, εἶδε μιὰ σταλαγματιὰ νὰ κυλᾶ ἀπ' τὰ φύλλα τοῦ αἰγοκλήματος καὶ νὰ πέφτει στὴ γῆ. Τοῦ φάνηκε σὰ δάκρυ, σὰ νἄκλαιγε κι αὐτό, τὸ αἰγόκλημα, τὸν πατέρα του...

Ἀνέβηκε τὰ λίγα ξυλένια σκαλοπάτια καὶ μπῆκε στὴν τραπεζαρία.

Ἡ μητέρα του εἶταν ἐκεῖ καὶ τῆς εἶπε μὲ λίγα λόγια τί εἶχε κάνει.

Τὸ σπίτι ποὺ εἶταν στὄνομά του αὔριο θὰ πουλιόταν, εἶχε βρεθεῖ ἀγοραστής...

Ἡ μητέρα του δὲν εἶπε τίποτα, μιλιὰ δὲν ἔβγαλε. Ἔφυγε καὶ τὸν ἄφησε μόνο,

Αὐτὸς σκεπτόταν σκυθρωπὸς ὅτι εἶχε δεῖ, ξαναπερ-

νοῦσανἀπ᾽τὸ νοῦ του δυνατὰ κεῖνα ποὺ τοῦ συνέβηκαν᾽

Ἔβλεπε πάλι τὸν κόσμο ποὺ ἄλλοτε, μὰ πόσος καιρὸς εἴταν, ἢ πόσες μέρες, τὸν ἔβλεπε μὲ τόση προθυμία νὰ τὸν χαιρετᾶ, νὰ φαίνεται ὅτι τὸν ἀγαπᾶ, τὸν ἔβλεπε τώρα νὰ τὸν κοιτάζει ψυχρὰ γιὰ μιὰ στιγμή, κἔπειτα νὰ στρέφει ἀλλοῦ τὸ κεφάλι δίχως ἕνα χαιρετισμό. Εἶδε πάλι, τὸν ἄνθρωπο ποὺ μὲ τοὺς τόσους ἄλλους περίμενε νὰ τοῦ δώσει ὁ πατέρας του κάτι τὸ βράδι, τὸν εἶδε νὰ γυρίζει ἀλλοῦ τὸ κεφάλι του μέσ᾽ στὸ συμβολαιογραφεῖο, ποὖχε πάει γιὰ νὰ πουλήσει τὸ χτῆμα, ποὺ εἴταν στὄνομά του. Δὲν ἤθελε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ τὸν χαιρετήσει, καὶ γιατί; Καὶ ἤξερε καλὰ ὁ Ἀριστομένης, πὼς ὁ πατέρας του, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποὺ λεγόταν Θεοφάνης, τὸν βοηθοῦσε περισσότερο ἀπ᾽ τοὺς ἄλλους γιατὶ εἶχε ἀδελφές.

Ὅλοι ποὺ τοῦ φαινόνταν τόσο καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ πρίν, τώρα τοῦ φαινόντουσαν κακοὶ καὶ ἀπαίσιοι, ποὺ τὸν μισοῦσαν χωρὶς νὰ τοὺς ἔχει κάνει κανένα κακό, ἀλλὰ μόνο γιατὶ ἔγινε φτωχός.,

Καὶ κανεὶς νὰ μὴ λυπᾶται τὸ δύστυχο πατέρα του, κανείς;..

Ζαλισμένος ὅταν βγῆκε ἀπ᾽ τὸ συμβολαιογραφεῖο ποὺ ὅλοι τὸν κοίταζαν σὰ νἄχε κάνει κάποιο ἔγκλημα ἢ κάτι βρώμικο, περιπλανήθηκε ζητῶντας τὶς ἐρημιές!. Ἡ βροχὴ χτυποῦσε τὴν ὀμπρέλα του, ποὺ αὐτὸς τὴν κοίταζε μὲ ἀγάπη σὰ νὰ κοίταζε σύντροφο, ποὺ αὐτὸς μόνος τὸν ἀγαποῦσε. Καὶ θυμᾶται, πὼς ὅταν βρέθηκε σὲ μιὰ ἐρημιὰ καὶ στάθηκε σ᾽ ἕνα ψήλωμα, τοῦ φάνηκε ποὺ κοίταξε πέρα, πὼς ὁ οὐρανὸς σκυμμένος στὴ γῆ ἔκλαιε....

Εἶχε σκοτεινιάσει. Ἡ γαλανὴ ὑπηρέτρια ἄναψε φῶς. Ἡ ἄλλη εἶχε φύγει.

Αὐτὸς σκεπτόταν κείνη τὴ στιγμὴ:

— Θὰ τὸ μάθει, μπορεῖ νὰ μὴ τὸ μάθει!..

Ὅλοι ἐρχόντουσαν. Τὸ τραπέζι ἑτοιμαζόταν.

Εἶδε τὴν Ἀνθὴ νὰ τοποθετεῖ πρῶτα τὸ πιάτο τοῦ πατέρα της καὶ νὰ βάζει τὴν καρέκλα στὴ θέση της σὰ νὰ τὸν περίμεναν νὰ καθίσει..

Καὶ τὸ πιάτο ἔμενε κεῖ λευκό. Ὁ πατέρας! Ποῦ εἶνε ὁ πατέρας;... Ἄλλος δὲν ἤρθε στὸ τραπέζι..

Σιωπηλοὶ φάγανε καὶ σιωπηλοὶ ἔμειναν ἔπειτα.

Ὁ μικρὸς Νάσος σὰ νἄχε χάσει τὴ λαλιά του, πῆγε καὶ κάθισε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ καναπέ, ποὺ ἄλλοτε συζητοῦσε μὲ τὶς φιλενάδες της ἡ μάνα του. Ἀλλὰ ποῦ οἱ φιλενάδες τώρα! Καὶ ἡ μάνα του δέν πῆγε νὰ καθίσει στὸν καναπέ, ἔμενε στὸ τραπέζι μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ τὄνα της χέρι νὰ τρίβει ἕνα ψωμάκι, νὰ τὸ κάνει ψίχουλα..

Καὶ εἴταν ἡ ὥρα ποὺ ἄλλοτε ἐρχόντουσαν οἱ διάφοροι. Νὰ τὸ ρωλόϊ χτυπάει τὴν ὥρα. Ἡ ὥρα αὐτὴ εἴταν.

Ἀλλ' ἡ σιδερένια πόρτα δὲν ἀκουγότανε νὰ χτυπᾶ, δὲν ἀκουγόταν τὸ βαρύ της ἄνοιγμα, ποὺ σὰ νὰ φώναζε, ὅτι κάποιος ἐρχόταν.

Ἡ μητέρα του εἶπε κάτι. Ἀλλὰ αὐτὸ τὄλεγε πέντε μέρες τώρα:

—Καὶ ποιὸς τὄλεγε, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ πάει μὲ τὸ χέρι του, θὰ σκοτωθεῖ!. Καὶ νὰ μὴ μοῦ πεῖ τίποτα!. Καὶ γὼ κοιμώμουνα, κοιμώμουνα ἡ στραβή!. Τὸν ἔβλεπα ἔτσι, νὰ μπαίνει λυπημένα, μ' ἕνα χαμό-

γελο.. Κἔλεγα, πὼς ἀπ' τὶς πολλὲς δουλιές του.. ποῦ τὄξερα, ποῦ τὄξερα!. Ἄ, ἄν τὄξερα!.

Κανεὶς δὲν εἶπε τίποτα, δὲν πρόσθεσε τίποτα. Ἀμίλητοι, σκυμμένοι ἔμεναν. Ἡ θέση τοῦ πατέρα τους ἄδεια μὲ τὸ πιάτο λευκό...

Πάλι μάν μίλησε:

— Φίλε μου στὴν ἀνάγκη μου κ' ἐχθρέ μου στὴ χαρά μου!.

Κανεὶς δὲν τῆς ἀπάντησε. Μὰ καὶ τί νὰ τῆς πεῖ;. Ποῦ εἶνε οἱ τόσοι καὶ τόσοι; Μόλις διαδόθηκε ἡ καταστροφή, ὅλοι φύγανε!. Στὴν ἀρχὴ εἶχαν τρέξει: Ἔ, εἶταν νευρασθένεια καὶ σκοτώθηκε καὶ δόστου περιποίηση στὰ παιδιά! Ὅταν ὅμως μάθανε, πὼς εἶταν ἀπὸ χασούρα, ὅλοι ξαφανιστήκανε. Πᾶνε, καπνὸς εἶταν καὶ διελύθη!.

Μόνον ὁ θεῖος Κωστής, αὐτὸς μόνος αὐτός!.

Καὶ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἡσυχία στὸ σπίτι, κανεὶς δὲ μιλοῦσε. Καὶ ἡ σιδερένια πόρτα κι αὐτὴ βουβὴ ἔμενε!. Μὰ καὶ πόσο πρόσεχαν μὴν τὴν ἀκούσουν;.

— Γιὰ τὸ θεὸ δὲν ὑπάρχει ἕνας ἄνθρωπος! ὅ καθένας σκεπτόταν.

Καὶ δὲν ὑπῆρχε, γιατὶ κανεὶς δὲν ἐρχόταν!.

Ἤθελαν κάποιον νἄρθει, μιὰ μορφὴ νὰ δοῦν ξένη νὰ τοὺς παρηγορήσει. Τρεῖς ἡμέρες τώρα ποὺ μαθεύτηκε ἡ χασούρα, κανεὶς δὲν πατοῦσε πιά..

Καὶ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ξαφνικὰ σὰ νἄκουσαν τὴ σιδερένια πόρτα νἀνοίγει..

— Κάποιος ἔρχεται!.

Σηκώθηκαν. Ἡ Ἀνθὴ μὲ τὴ γαλανομάτα ὑπηρέ-

τρια τρέξανε στὴ σκάλα ἔξω.

Κανείς κανείς!. Ἔτσι θὰ τοὺς φάνηκε..

— Θἄταν ἡ ψυχὴ τοῦ μπαμπᾶ, μίλησε καὶ ἡ Πιπίτσα.

Ἀμ' ποιὸς ἀπ' αὐτὸν θἄτανε; Ποιὸς ἄλλος;.

Ἕνα κλάμμα ἔγινε τότε, ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ δὲ μιλοῦσαν, γύρανε τὰ κεφάλια, κρύψανε τὰ πρόσωπα καὶ ἀρχίσανε νὰ κλαῖνε..

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ" • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΝΕΑΥΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
Η "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ,,
ΜΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ & ΣΙΑΣ
ΟΔΟΣ ΓΑΜΒΕΤΤΑ, 14α
ΑΘΗΝΑΙ

—o—

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΑΡΙΘ. 1. ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΓΗΤΕΥΤΗΣ.—Η ΦΑΝΦΑΡΛΟ

Είναι τὰ δύο μοναδικὰ πεζὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

«Ὁ μικρὸς γητευτὴς» περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ὡραῖον, βαθὺν καὶ ποιητικὸν ἔρωτα ἑνὸς Ρωμαίου εὐγενοῦς πρὸς μίαν ἱέρειαν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἐφέσου.

«Ἡ Φανφάρλο» περιγράφει τὴν πάλην δύο γυναικῶν—μιᾶς συζύγου καὶ μιᾶς ἐρωμένης—διὰ τὴν συγκράτησιν ἑνὸς ἀνδρός. Ὁ συγγραφεὺς εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διατυπώσῃ τὲς πρωτότυπες ἀντιλήψεις του περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἡδονῆς.

Τιμᾶται ἄδετον Δραχ. 8. Δεμένον Δραχ. 12.

ΑΡΙΘ. 2. ΒΙΛΛΙΕ ΝΙΕΛΙΛ ΑΝΤΑΜ
ΣΚΛΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Πρόκειται περὶ διηγημάτων σκληρῶν, ἀγρίων, ἀνατριχιαστικῶν. Γραμμένα μὲ δύναμιν καὶ τέχνην, μᾶς δείχνουν τὰ τραγικώτερα καὶ συγκλονιστικώτερα αἰσθήματα καὶ πάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Τιμᾶται ἄδετον Δραχ. 7. Δεμένον Δραχ. 10.

ΑΡΙΘ. 3. ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ

ΓΙΑ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΕΙ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

Ὁ Τόμας Χάρντυ εἶναι τὸ καύχημα καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν Ἄγγλων διανοουμένων.

Τὰ τρία διηγήματα ποὺ περιέχει ὁ τόμος μας εἶναι διαλεγμένα ἀπὸ τὸ ἔργον του «Μικρὲς εἰρωνεῖες τῆς ζωῆς» καὶ ἔχουν βαθειὰ χαραγμένην ἐπάνω τους τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας του.

«Γιὰ νὰ εὐχαριστήσει τὴ γυναίκα του»—εἶναι ἡ ἱστορία τῆς αἰωνίας γυναίκας ποὺ γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς μεγαλομανίας της τυφλώνεται μέχρι τοῦ σημείου νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν καὶ τοῦ ἀνδρός της.

Εἰς τὸ δεύτερον—«Ὁ μελαγχολικὸς σύσαρος»—παλαίουν δύο ἔρωτες: ὁ ἔρως ὁ ἁγνὸς καὶ ὁ ἔρως ὁ φαῦλος καὶ συμφεροντολογικός.

Τὸ τρίτον—«Ὁ Βιολιτζῆς»—εἶναι ὁ τσαρλατανικὸς ἔρως ἑνὸς βιολιτζῆ ποὺ ξετρελλαίνει τὰ κορίτσια μὲ τὸ μάγο βιολί του.

Τιμᾶται ἄδετον δραχ. 8, δεμένον δραχ. 12.

ΑΡΙΘ. 4. ΓΙΟΧΑΝ ΜΠΟΓΕΡ

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΔΕΙΟ ΟΥΡΑΝΟ

Τὸ ἀριστούργημα τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ συγγραφέως. Πραγματικῶς ὑπέροχον ἀπὸ ἀπόψεως ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ἀληθινὰ ἀσύγκριτον ὡς ἀπεικόνισις τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως, ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον ὡς ὑπόθεσις καὶ ὡς πλοκή.

Ὁ νεαρὸς υἱὸς ἑνὸς μεγαλοκτηματία διαφθείρει μίαν ὑπηρέτριαν του καὶ γίνεται ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐκπορνευθῇ ἡ φτωχὴ κόρη, νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί της καὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς φυλάκισιν. Κατόπιν ὁ ἴδιος ἐξ αἰτίας τῆς βραδύ-

τητός του εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ οἰκονομικῶς ἕνα ἐπιστήθιον φίλον του γίνεται ἐπίσης ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐξωθηθῇ ὁ φίλος του εἰς πλαστογραφίαν καὶ νὰ καταδικασθῇ καὶ αὐτὸς εἰς φυλάκισιν. Τὰ δύο αὐτὰ σφάλματά του ὑπεκκαίουν καὶ ἐξεγείρουν τὴν συνείδησίν του, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ τὸν ἐλέγχῃ καὶ νὰ τὸν βασανίζῃ ἀπελπιστικά. Πῶς προσπαθεῖ νὰ ἐξιλεωθῇ· πῶς δοκιμάζει νὰ βρῇ τὴν παρηγορίαν εἰς τὴν φιλάνθρωπον ἀλτρουϊστικὴν δρᾶσιν· πῶς συλλαμβάνει καὶ πῶς πραγματοποιεῖ τὸ ὡραῖον σχέδιον νὰ δημιουργήσῃ μιὰν ἀγροτικὴν παροικίαν εἰς τὰ κτήματά του γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἐργάτες του. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν κατορθώνει φεῦ! τόσο εὔκολα καὶ ἀτιμώρητα νὰ πραγματοποιῇ τὸ ἰδανικόν του καὶ νὰ κερδίζῃ τὴν εὐτυχίαν του· καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ νεαρὸς ἰδεολόγος κατορθώνει νὰ βρῇ τὴν ψυχικήν του γαλήνην καὶ ν' ἀφίσῃ τὴν καρδιάν του ν' ἀνοιχθῇ εἰς ἕνα ὡραῖον ἔρωτα, ἀντικρύζει μιὰν φρικτὴν καταστροφήν. Καὶ ἐνῷ ἡ ἀγροτική του ἀποικία ἔπειτα ἀπὸ μιὰν τρομερὰν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους παρασέρνεται στὴν ἄβυσσον, τραβᾷ μαζί της στὸ ἀχανὲς κάθε παρηγοριάν του καὶ κάθε χαράν του...

Γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἔπλεξε μὲ τὴν γνωστὴν ὑπέροχον δύναμιν καὶ τέχνην του ὁ μεγάλος συγγραφεὺς τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὰς ὡραιοτέρας καὶ βαθυτέρας ἐντυπώσεις.

Τόμος ἐκ σελίδων 255. Καλλιτεχνικῶς δεμένος Δρ. 20

ΑΡΙΘ. 5. ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

ΣΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Σκηνές, εἰκόνες, χαρακτῆρες, πάθη ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν ἀνεμοστρόβιλον. Ρεαλιστικὰ διηγήματα, παρμένα ἀπὸ τὴν σκληρὴν ζωὴν τῶν ταπεινῶν καὶ δυστυχισμένων πλασμάτων ποὺ τοῦ κάκου προσπαθοῦν νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸν

βοῦρκον. Ἡ Κριτικὴ ἔκρινεν εὐμενέστατα τὸ ἔργον καὶ τὸ Κοινὸν τὸ ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς.

Τὸ βιβλίον εἶναι σκιτσογραφημένον ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην κ. Τάκην Φραγκούδην καὶ πωλεῖται δεμένον δρχ. 20.

ΑΡΙΘ. 6. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

Τὸ πρῶτον μυθιστόρημα τοῦ διαπρεποῦς Ἕλληνος διηγηματογράφου. Μέσα εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ μεγάλου ἔργου ὁ συγγραφεὺς εὑρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ κινηθῇ ἄνετα καὶ ἐλεύθερα καὶ ν' ἀναπτύξῃ καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ ὡραιότερα καὶ ζωηρότερα τὰ μεγάλα χαρίσματα τοῦ δυνατοῦ του ταλάντου καὶ τῆς τέχνης του. Δεμ. δρχ. 15.

ΑΡΙΘ. 7. ΓΑΒΡΙΗΛ ΝΤ'ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

ΟΙ ΔΥΟ ΠΑΡΘΕΝΕΣ

Προκειμένου περὶ ἔργου τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, τοῦ μεγαλειτέρου συγχρόνου ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου, παρέλκει κάθε σημείωμα. Ἀρκεῖ ν' ἀναφερθῇ ἁπλῶς ὅτι τὰ δύο διηγήματα τοῦ τόμου μας εἶναι ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ δυνατώτερά του. Ἡ μετάφρασις, πιστὴ καὶ λογοτεχνική, εἶναι καμωμένη ἀπὸ τὸν κ. Γεράσιμον Σπαταλᾶν,

Τιμᾶται δεμ. δραχ. 15.

ΥΠΟ ΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ

ΑΡΙΘ. 8. ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

(Εἰκονογραφημένο)

ΑΡΙΘ. 9. ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

ΤΑ ΣΚΟΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

ΛΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΔΕΣΜΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΝΕΑΥΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •